

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΕΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1.Σ3.Υ1.Φ2.0026

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ

ΑΣΤΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΟΣ ΣΤ' 1932

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ 57-58-59 ΛΑΕΟΥΡΙΟΥ

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 5

ΑΘΗΝΑΙ-ΜΑΡΤΙΟΣ

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΡΙΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟ ΙΤΑΛΙΑ

Ἐκεῖνος πού θά κοιτάξει μέ κάποια προσοχή τὸ χάρτη τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Magna Grecia) δηλ. τῆς σημερινῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, εἶναι ἀδύνατο νά μὴ σκεφθεῖ ἄθελα του μέ συγκίνηση τὴν περίοδο τοῦ μεγαλείου τῆς. Καί τι νά πρωτοξεχωρίσει κανεῖς; Τὴν Παρθενόνη τῶν χρόνων ἐκείνων, πού σήμερον εἶναι γνωστὴ σέ μᾶς μέ τὸνομα Νάπολη, τὴν Παρθενόνη μέ τὴν γαλανὴν τῆς θάλασσα, τὴ φημισμένη γιὰ τίς Σειρήνες τῆς καί γιὰ τὸ τρομερό τῆς Βεζούβιο, πού στάθηκε μιά μέρα ἡ καταστροφὴ καί ὁ χαμός τῆς ξακουστῆς Πομπηίας καί τοῦ Ἡράκλειου; Ἡ τὸ Κάπρι, μέ τὸ «Κυανοῦν Σπήλαιον» του. Πιὸ κεῖ ἡ Κύμη μέ τὸ ἄντρο τῆς Σιβίλλας πού τόσο θυμίζει τοὺς Δελφούς μας. Πιὸ κάτω ἀκόμη ἡ Παῖστος μέ τοὺς δωρικούς ναοὺς τῆς, πού ὑπάρχουν ἀκόμη, ὅπως π. χ. ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Ἀμέσως κατόπιν ἡ Καλαβρία, μέ τὴ Σύβαρι καί τὴν Κροτόνα, πόλεις ξακουσμένες γιὰ τὸν πλοῦτον τους, καί περισσότερο ἀκόμη γιὰ τίς φιλοσοφικές τους σχολές τίς διευθυνόμενες ἀπὸ μεγάλους σοφοὺς π. χ. τὸν Πυθαγόρα κ. ἄ. Πτάνομε ἔπειτα μεταξὺ Σκύλλας καί Χάρυδης, ὅπου ἦταν τὸ ξακουσμένο σπήλαιον μέ τίς Νεράιδες, καί περνᾶμε στὴ δοξασμένη Τρινακρία (Σικελία) πού ἦταν ὄχι εὐκαταφρόνητη ἀντίπαλος καί τῆς Ἑλλάδος ἀκόμη γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς τέχνης τῆς καί τὸν πλοῦτον τῶν διαφόρων βασιλείων τῆς — ὅπως οἱ Συρακοῦσες μέ τὸ θαυμαστό τους θέατρο. Ἡ Τρινακρία ἐθεωρεῖτο τόσο πολὺ γειτονικὴ μέ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὥστε λέγανε πὼς τὰ νερά τοῦ Ἀλφειοῦ περνοῦσαν ἀπὸ κάποια μυστηριώδη δίοδο κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα καί ἐνόηνοντο μέ τὰ νερά τῆς Σικελικῆς Ἀρεθούσας. Ἐκεῖ βρισκομε καί τὸν Ἀρχιμήδη. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν Τρινακρία, ἀναβαίνοντας τὸ Ἴόνιον πέλαγος, πρὸς τίς ἀνατολικὰς ἀχτὲς τῆς Καλαβρίας, βλέπομε τὸν Τάραντα, πού ἀμύλλατο στὸν πολιτισμὸ μέ τὴν Ρώμη. Προχωρῶντας πρὸς βορρᾶν πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν συναντᾶμε τὴν Ἀπουλία (ἀρχαία Ἰαπυγία), πού μιά παλιὰ παράδοσις λέει, πὼς ἐκεῖ ἀποβιβάστηκε ὁ Διομήδης γυρίζοντας ἀπὸ τὸν Τρωικὸν πόλεμον καί ἔχτισε τὸ Κανόσιο τὴ δίγλωσσην αὐτὴ πόλιν, ὅπου μιλοῦσαν τὴν ἐλληνικὴν καί τὴ Μεσσαπικὴν γλῶσσα, σύγχρονη τῆς Ἑτρουσκικῆς.

Μιά χώρα πλουσία τόσο σὲ ἱστορικές ἀναμνήσεις δὲν μποροῦσε νά μὴ συγκαταστήσει μέσα στοὺς αἰῶνες τὰ ἴχνη τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καί ἰδίως τὴ γλῶσσα πού μιλοῦσαν οἱ κάτοικοί τῆς, παρ' ὅλο πὺ οἱ διαφορὲς καί ἀλεπάλληλες καταχτήσεις τῆς ἄφησαν ξένα στοιχεῖα.

Ἔτσι βρισκομε σ' ὅλες τίς διαλέκτους τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας λείψανα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας. Μέσα στοὺς σοφοὺς γλωσσολόγους πού βοήθῃκαν τὰ λείψανα τῆς γλώσσας μας ἐκεῖ, εἶναι καί ὁ σπουδαῖος Γερμανὸς Ρόλφς, ὁ ὁποῖος δημοσίευσε ἐτοιμολογικὸ λεξικὸν γιὰ ὅλες τίς ἐλληνικές λέξεις πού βρισκονται σὲς διαλέκτους τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Ὅμως εἶναι καί γεωγραφικὰ σημεῖα ἀπομονωμένα ὅπου ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα διατηρεῖται συμπα-

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

"ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,"

Ἔτησίᾳ	Δραχ.	50
Ἐξάμηνος	»	25
Ἔτησίᾳ ἐξωτερικοῦ δολλάρια	2	

Διαφημίσεις: Ὀλόκληρος σελὶς ἐξαφύλλου δραχ. 350
Ἡμίσεια » » » 200

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

Ἐμβάσματα, συνδρομαί καί ὅ, τι ἄλλο σχετικὸν μέ τὸ περιοδικὸν στέλλονται στὴ διεύθυνση:

Καν Μαρ. Μινώτου,
Κόδρου 5—Ἀθήναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἑλληνικαὶ διάλεκτοι στὴ Νότιο Ἰταλία *Θ. Βρίκου*

Ποιήματα

Ἄπὸ τὸ «Ἐρωτικὸν»	<i>Μ. Μαλακῶση</i>
Στοχασμοὶ τῆς μοναξιάς	<i>Ι. Ζερβοῦ</i>
Ποτὲ καὶ πάντα	<i>Μαρίνου Σιγοῦρου</i>
Ἐρωτικὸν εἰκοσιτετράωρον	<i>Βελ. Φερρη</i>
Μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ κριτικὴν στὴ σημερινὴ γαλλικὴ λογοτεχνία (τέλος)	<i>Ἀντρέα Μιραμπέλ</i>
Λαογραφικὰ ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου	<i>Ν. Β. Τωμαδάκη</i>
Ἡ Φυγὴ (δράμα) (τέλος)	<i>Αλ. Βεῖνόγλου</i>

Ἑπτανησιακὰ σημεῖα

Ἀνέκδοτο ὕμνον γιὰ τὴν Ἐνωσὴν τῆς Ἑπτανήσου (Στὸ ἀρχεῖον τοῦ κόντε Διον. Ρώμα)	<i>Μαριέττας Μινώτου</i>
Ὁ Καποδίστριας καί ὁ Θεῖρος	<i>Κώστα Πασαγιάνη</i>
Bibliographie Ioniennne	<i>Α. Παπαγιαννοπούλου</i>
Οἱ Κολοκοτρωναῖοι στὴ Ζάκυνθο	<i>Α. Γατοπούλου</i>
Ἐθνικαὶ ὑπηρεσίαι δύο ἐπιφανῶν γυναικῶν	<i>† Διον. Σωμερῖτη</i>

Διάφορα.—Βιβλιοκρισίαι: Μιχ. Ροδᾶ: «Ἡ ζωὴ καί τὸ ἔργον τοῦ Κρυστάλη» ἀπὸ τὸν Ρήγα Γκόλφη. — Μ. Μαλακῶση: «Ἀντίφωνον» ἀπὸ τὸν Α. — Νέα βιβλία. — Ἐφημερίδες καί Περιοδικὰ.

Ἡ νέα διεύθυνσις τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» καί τῆς Κας Μαριέττας Μινώτου εἶναι ὁδὸς Κόδρου 5. — Ἀθήναι.

Il nuovo indirizzo dell' «Antologia Ionia» e della sua Direttrice Signora Marietta Minotto è via Kodrou 5. - Atene.

Οἱ προπληρῶνοντες τὴν συνδρομὴν των (δραχ. 50) ἔχουν δικαίωμα σὲς 240 χρονιάτικες σελίδες τοῦ περιοδικοῦ καί σὲ ἓν ὥραϊον βιβλίον δωρεάν. — Παρακαλοῦνται ὅσοι ἔχουν προπληρώσει καί δὲν τὸ ἔχουν λάβει ἀκόμη, νά μᾶς τὸ γράψουν. — Θὰ τὸ λάβουν ἀμέσως.

6ον ΕΤΟΣ

Μὲ τὸ τεῦχος αὐτὸ ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία» μπαίνει στὸ 6ο ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῆς. — Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς συνδρογᾶτες μας καί συνδρομητὲς γιὰ τὴν ὑποστήριξή των. — Στὸ διάστημα αὐτὸ ἡ κυκλοφορία ἔχει διπλασιασθεῖ, πράγμα πού μᾶς δίνει νέες δυνάμεις γιὰ τὴ βελτίωσιν τῆς ἐκδόσεως τῆς.

Λόγω ὑπερβολικῆς ἐργασίας στὸ τυπογραφεῖο τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» καθυστέρησε ἡ ἐκδοσις τοῦ τωρινοῦ τεύχους. — Δὲν μπόρεσαν ἔτσι νά μπουν ὡραϊότατα ἀρθρα καί μελέτες ἐκλεκτῶν συνδρογᾶτων μας. — Θὰ τὸ ἐπανορθώσωμε στὸ ἄλλο τεῦχος.

Ο. Ε' τόμος τῆς Ἀνθολογίας 1931—220 σελίδες, δεμμένος, τιμᾶται δραχ. 75.

Σχετικά τώρα με τη μελέτη του Γκαμπριέλι, που είναι στον 3ο τόμο των «Νεοελληνικών Μελετών», θα πούμε πως μαζί με το λεξικό του Λεφόνς, συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία των ελληνικών διαλέκτων της 'Απουλίας. Για την κάθε λέξη με έτυμολογία αποδεικνύει την προέλευσή της, κλασική ή μεσαιωνική. Το έργο του αυτό είναι η πρώτη καταγραφή των ζωντανών ακόμη λευφάνων της Σαλεντινής ελληνικότητας. 'Ο Γκαμπριέλι υπόσχεται μια μελλοντική του μελέτη, που να προσθέτει τα βιβλιογραφικά στοιχεία που περιμάζωψεν ο Ρόλφς.

* *

Και τώρα ή σειρά μας. Ποιό ενδιαφέρον δείξαμεν έμεις οι Έλληνες για τις διαλέκτους αυτές, ύστερ' από τον τόσο κόπο και μελέτη που κατέβαλαν οι ξένοι;

Πάνε είκοσι χρόνια τώρα που το περιοδικό «'Ελληνισμός» του Νεοκλή Καζάξη, έστειλε ξεπίτιδες στην Σαλεντινή Χερσόνησο τον καθηγητή Καρολίδη. 'Ο Καρολίδης σε μια σειράν άρθρων παρουσίασε στους αναγνώστες του περιοδικού την πραγματική κατάσταση των ελληνικών διαλέκτων. Στις αρχές του περασμένου αιώνα οι ελληνόφωνες κομποπόλεις της Σαλεντινής ήσαν δεκαφτά. Τώρα όμως δεν απόμεινάν παρά πάνω από έφτά ή οχτώ—ή Καλημέρα, τὸ Μαρτάνο, ή Στεργατία, τὸ Ζολλίνο, τὸ Καριλιάνο, τὸ Σολέτο και 'Οτραντο κτλ.

Σαλεντινοὶ ποιητές είναι πολλοί, μερικοί μάλιστα καθόλου εύκαταφρόνητοι, όπως άξαφνα ο Βίτο Παλουμπος, σπουδαίος φιλόλογος και λαογράφος, που πέθανε στα 1918. 'Ο Παλουμπος γνώριζε καλά τή νεοελληνική. Αυτό τον διευκόλυνε πολύ στην εργασία που είχε καταπιαστεί, γιατί ήταν ο μόνος που μπορούσε να γράψει με ελληνικά ψηφία τή Σαλεντινή διάλεκτο, ενώ όλοι οι άλλοι γράφανε με λατινικά. 'Ο Παλουμπος έγραψε πάρα πολλά ποιήματα. Από ξένα, μετέφρασε τὸ Κοράκι του Έδγαρ Πόε. 'Ηλθε και στην 'Αθήνα όπου έκαμε και διάλεξη στον Παρνασσό. Είχα τήν εύχαρίστηση να τον γνωρίσω προσωπικά και να καταλάβω τὰ αδελφικά αισθήματα που έτρεφε για τήν 'Ελλάδα.

Οι Σαλεντινοὶ επίσης παρ' όλο που είνε 'Ιταλοί, αισθάνονται ιδιαίτερη περηφάνεια για τή γλώσσα τους που απορρέει κατά πολύ από τήν 'Ελληνική. Στα γειτονικά με τή Σαλεντινή μέρη, είναι γνωστό πόσον ενδιαφέροντο για τήν έκβαση των Βαλκανικών πολέμων του 1912 και πόση χαρά εξέδηλωναν για τις ελληνικές νίκες. 'Από τους ζωντανούς ποιητές είναι ο 'Απρίλε. 'Ο 'Απρίλε είναι από τήν Καλημέρα, πόλι που μπορεί να καυχηθεί πως έβγαλε όχι λίγους ποιητές. 'Ο 'Απρίλε είναι δημοφιλέστατος στην πατρίδα του. Ένα του ποιήματα αφιερωμένο στη μητέρα του τραγουδιέται στους δρόμους από τους Σαλεντινούς. Για να πάρουν μιάν ιδέα της Σαλεντινής γλώσσας και ποιήσης οι αναγνώστες της «'Ιονίου 'Ανθολογίας», παραθέτω παρα κάτω ένα από τὰ καλύτερα ποιήματα του 'Απρίλε που γράφηκε δώ και λίγα χρόνια για τους γάμους του διαδόχου της 'Ιταλίας με τήν Πριγκίπισσα Μαρία.

γέστερη και σε καλύτερα κατάσταση από τάλλα μέρη. 'Εκεί πρέπει ν' αναζητήσωμε άλλου τήν αίτιαν. Μιά τέτια περίπτωση είναι για τήν Μπόβα, το νοτιώτερο μέρος της Καλαβρίας, όπου ή σημερινή της όμιλουμένη μοιάζει περισσότερο με τήν αρχαία μας. Και οι διαφορές που χωρίζουν τήν αρχαία ελληνική από της Μπόβας, ξεηγούνται από τὸ πέρασμα τόσο χρόνου, — αιώνων ολόκληρων. Το μέρος εκείνο ήταν ανέκαθεν απρόσιτο σε ξένες έπιδρομές. 'Απ' έναντίας, άλλου, πρέπει να παραδεχτούμε πως ή καταπληκτική αυτή όμοιότητα προέρχεται από τὸ πλήθος των μεταναστών, που κατά τον Μεσαίωνα και ιδίως, ύστερ' από τήν πτώση του Βυζαντίου, έφτασαν εκεί. Σ' αυτή τήν περίπτωση, κατά τή γνώμη μου, υπάγεται τὸ 'Ελληνόφωνο μέρος της Σαλεντινής Χερσονήσου, που βρίσκεται στην 'Απουλία κάτω από τὸ Βρινδιζι και τήν Λουπία (Lecce). 'Η σκέψη μου αυτή προήλθε μετά τήν συγκριτική μελέτη που έκαμα και τή σχέση που βρήκα μεταξύ των διαλέκτων της Σαλεντινής Χερσονήσου και της σύγχρονης δημοτικής 'Ελληνικής. Αυτό θα τὸ αποδείξω πὸ κάτω μ' ένα ποιήματα που γράφτηκε τελευταία στην 'Ελληνοσαλεντινή γλώσσα.

* *

'Ο διάσημος καθηγητής 'Ιωσήφ Γκαμπριέλι, γραμματεὺς της 'Ακαδημίας των Λιγκαίων στη Ρώμη, τελευταία ανήγγειλε δύο σχετικές μελέτες. 'Ο καθηγητής αυτός έχει γεννηθεί στην Καλημέρα της Σαλεντινής και έχτος τούτου άσχολείται πάντα για τις όμιλούμενες στη μεσημβρινή 'Ιταλία έλλ. διαλέκτους.

'Η μία είναι του Γερμανου Γεράρδου Ρόλφς «Etymologisches Wörterbuch der Unteritalienischer Gräzitat.» (Halle, Max Niemeyer Verlag 1930 in 8° pp XLVII 395) και ή δεύτερη του Γκαμπριέλι είναι στον 3ο τόμο των Βυζαντινών και νεοελληνικών μελετών (Ρώμη 'Ιστιτούτο για τήν ανατολικήν Εύρώπη), που περιέχει μια συλλογή από γλωσσολογικά και λαογραφικά στοιχεία. Μέσα σ' αυτά αξίζει να σημειωθεί τὸ 'Ελληνοσαλεντινὸ λεξικό του Πακουάλε Λεφόνς που γεννήθηκε στην Καλημέρα (1873—1925).

'Ο Γκαμπριέλι σκεπτικὰ με τις παρὰ πάνω διαλέκτους λέει πως όσα δημοσιεύτηκαν γύρω σ' αυτές κατά τήν τελευταία έκατονταετία, στάθηκαν άφορμή σε ζωφρές φιλολογικές διαμάχες μεταξύ των 'Ιταλών γλωσσολόγων Μέρλο και Μπαττίστι και του Ρόλφς. Οι δύο πρώτοι, πιστοὶ στη γνώμη του Κομπαρέτι και Μορόζι (ο Μορόζι είναι ο συλλέκτης πολλών ελληνοσαλεντινών ποιημάτων) παραδέχονται τή Βυζαντινή προέλευση των ελληνικών της Μεσημβρινής 'Ιταλίας, ενώ ο Γερμανός γλωσσολόγος πιστεύει πως οι ελληνικά διαλέκτοι είναι λείψανα του 'Ελληνισμού της Μεγάλης 'Ελλάδος. Πρέπει να προσθέσωμε πως ο Ρόλφς ζούσε για καιρό στη Μεσημβρινή 'Ιταλία ως συνεργάτης του μεγάλου γλωσσολογικού 'Ατλαντα του Γιαβέργη και Γιούντ: Sprach und Sachatlas Italiens und Sudschweiz. 'Ετσι έλαβεν άφορμή να γυρίσει όλες τις πόλεις και κομποπόλεις της Μεσημβρινής 'Ιταλίας και μάλιστα της Καλαβρίας και 'Απουλίας, ώστε τὸ έργο του μπορεί να θεωρηθεί ως συντεταγμένο με μεθοδική άκρίβεια, γιατί περιέχει όχι μόνο τὸ γλωσσικό θησαυρὸ της Σαλεντινής και Καλαβρέζικης, μά ακόμη και όλο τὸ σύγχρονο γλωσσολογικὸ υλικὸ που άπορρέει από τήν ελληνική με όλες τις παραλλαγές που υπάρχουν. 'Η βιβλιογραφία του Ρόλφς δημοσιεύτηκε κατά τὸ πλείστον στον πρόλογο του βιβλίου του και μπορεί να πει άδίσταχτα κανείς πως είναι ή πληρέστερη. 'Ο Γκαμπριέλι παραδέχεται πως τὸ βιβλίο του Ρόλφς αξίζει τὸ θαυμασμό και τήν εύγνωμοσύνη των άσχολουμένων στο ζήτημα αυτό.

ΤΟ ΚΑΛΩΣ - ΗΛΘΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟ - ΣΑΛΕΝΤΙΝΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑΝ ΜΑΡΙΑΝ ΤΗΣ ΣΑΥΩΓ'ΙΑΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ GIUSEPPE APRILE

Καλῶς — ἦρτε ⁽¹⁾, φιούρο ⁽²⁾ — μα, ἄργουλο ⁽³⁾. 1
 Που πᾶ ⁽⁴⁾ πρέγιον ⁽⁵⁾ ἔβαστᾶ ⁽⁶⁾
 Χαιρωμέστα ⁽⁷⁾ νά σου δοῦμε
 Πριγκηπέσσα μεσ' ἐμᾶ. ⁽⁸⁾
 Οὔτο ⁽⁹⁾ πεῖ ⁽¹⁰⁾ οὔ ⁽¹¹⁾ ἐνὲ ⁽¹²⁾ ὀστὴν γλῶσσα — σου 5
 Μά ⁽¹³⁾ τοῦ ⁽¹⁴⁾ ἦν μιλοῦμε μετ',
 Τούη ⁽¹⁵⁾ ἔνε ἡ γλῶσσα ποῦ μιλούσανε
 Ἄττο ⁽¹⁶⁾ γένο — μα οἱ πρωνοί. ⁽¹⁷⁾
 Κι' ἐμεῖ ἦν ἔχομεν γιὰ βάντο ⁽¹⁸⁾ 9
 Κάρα ⁽¹⁹⁾ — κάρα τὴν κρατοῦμε,
 Μὲ καρδιά μὰ 'ς τούτην γλῶσσα,
 Πριγκηπέσσα, σοῦ μιλοῦμε.
 Πουδδιὰ ⁽²⁰⁾ ὁ Μᾶη ⁽²¹⁾ νὰ φέρη εἰς βόλο, ⁽²²⁾ 13
 Πάντα ἡ φέρκουλα ^(22β) χωρίζει ^(22γ)
 Κούντου ^(22δ) ἐκείνη τ' ἄδδα ἔν εἶναι,
 Μὲς ⁽²³⁾ τὰ χίλια ἦν ἐννωρίζει.

- 1) Καλῶς ἦρτε=Καλῶς ἤλθετε. Τὸ θ γίνεται τ, τὸ ς στὸ τέλος τῆς λέξεως δὲν πᾶει.
 2) Φιούρο (ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ (fiore)=ἄνθος.
 3) Σὲ μερικὲς διαλέκτους τῆς κάτω Ἰταλίας λέγεται argulo ἀντὶ albergo, δέντρον.
 4) Πᾶ=Πᾶν, κάθε.
 5) Πρέγιον=Pregio, ἄξια.
 6) Ἐβαστᾶ=βαστάς.
 7) Χαιρωμέστα=χαιρόμαστε.
 8) Μεσ' ἐμᾶ=Μέσα σὲ μᾶς.
 9) Οὔτο=Τοῦτο.
 10) Πεῖ=εἶπειν.
 11) Οὔ=δὲν.
 12) Ἐνὲ=εἶναι.
 13) Μά. Ἰταλικᾶ, ἀλλά.
 14) Τοῦ, ἀντὶ αὐτοῦ. Μὲ τὴ σημασία τοῦ ἐ δ ὦ.
 15) Τούη=Τούτη.
 16) Ἄττο=ἀπὸ τό.
 17) Πρωνοί=πρόγονοι, προτενοί.
 18) Βάντο=Λέξις Ἰταλικῆ. Καύχημα, ἔπαινος. Τὸ κ μπρὸς ἀπὸ τὰ φωνήεντα e, i προ-
 φέρεται τσ. π.χ. Κ' ἐμεῖ=τσ' ἐμεῖ.
 19) Κάρα. Λέξις Ἰταλικῆ, ἀγαπητή.
 20) Πουδδιὰ=Πουλιὰ. Τὸ Ἰταλικὸ [gi] στὴν ἑλληνικὴ μετατρέπεται σὲ λι. Στὴ Σα-
 λεντινῆ γίνονται δύο δέλτα. Παρόμοια συμβαίνει καὶ στὴν Ἰσπανικὴ γλῶσσα: Castilla προ-
 φέρεται Castiglia (Καστίλια), ἐνθὲ στὴν Ἀγγλικὴν Castilla προφέρεται Καστίτζια.
 21) Ὁ Μᾶη=ὁ Μᾶης.
 22) Βόλο=Λέξις Ἰταλικῆ, φτερούγιμα.
 22β) Φέρκουλα. Ἔτσι ὀνομάζουν οἱ Σαλεντινοὶ ἓνα πουλιὸν ποῦ διακρίνεται γιὰ τὸ
 γοργοπέταγμά του.
 22γ) Χωρίζει=ἔξχωρίζει.
 22δ) Κούντου ἐκείνη τ' ἄδδα ἔν εἶναι=ὅπως ἐκείνη τ' ἄλλα δὲν εἶναι. Κούντου, ἀπὸ
 τὸ λατινικὸ secundum=ὅπως.
 23) Μὲς τὰ χίλια ἦν ἐννωρίζει=ἀνάμεσα ἀπὸ χίλια πουλιὰ τὴν γνωρίζεις.

Ἴου ⁽²⁴⁾ μᾶς φαίνεσαι ἄρτε ⁽²⁵⁾ ποῦ ἦρτε 17
 Μὲς τὸ γένο—μα —ν—ἔσοῦ, ⁽²⁶⁾.
 Ἄδδη ⁽²⁷⁾ κάλλιον ἔ σωζέστε ⁽²⁸⁾
 Νὰ σπερέαμο ⁽²⁹⁾ ν' ἄρτη 'τοῦ. ⁽³⁰⁾
 Ὁρηο ζήσει ⁽³¹⁾ ἔφικε ⁽³²⁾ ν' ἄρτη 21
 Τόσον γένο ποῦ 'γαπᾶ :
 Κάλλιο πάντα ν' ἄη ⁽³³⁾ νὰ ἠῶρη ⁽³⁴⁾
 Πριγκηπέσσα 'μὲς ἐμᾶ !
 Φιούρου πάντα ν' ἄη χιούσει ⁽³⁵⁾ 25
 Κεῖ ποῦ ὁ μάι — σου κανονεῖ, ⁽³⁶⁾
 Μάι ⁽³⁷⁾ τραβάλιο ⁽³⁸⁾ ν' ἄη ἡ καρδιά σου,
 Νὰ σ' ὦ ⁽³⁹⁾ μέλι τὸ ψωμί. ⁽⁴⁰⁾
 Νὰ χιλιάσου οἱ χρόνοι πάνου—σου, 29
 Τρίστα μάι μὴ σ' ὦ μία μέρα, ⁽⁴¹⁾
 Ὁ Τεὸ ⁽⁴²⁾ νὰ σ' ὦχη, φιούρο—μα
 Πάντα πάνου—σου τὴ χέρα.

Μετάφρασις :

Ἄνθος, καλῶς μᾶς ἤλθετε! Δέντρο ποῦ κάθε χαρὰ βασταίνεις χαιρόμαστε
 Πριγκίπισσα κοντά μας νὰ σὲ δοῦμε. Αὐτὰ ποῦ σοῦ λέμε δὲν εἶναι στὴ γλῶσσα
 σου, ἐμεῖς ὅμως ἐδῶ ἔτσι μιλάμε.—Αὐτὴ εἶνε ἡ γλῶσσα ποῦ μιλοῦσαν οἱ πα-
 τέρες μας. Κι' ἐμεῖς περιφανεύομαστε γι' αὐτὴ, μὲ καὶ μὸς στὴν καρδιά μας τὴν
 φυλάμε, γι' αὐτὸ κιόλα Πριγκίπισσα σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα σοῦ μιλάμε. Ὁ Μᾶης
 ποῦ ἔρχεται φέρνει πουλιὰ μαζί του, μὰ ἀπ' ὅλα πιὸ καλὴ, ποῦ ἀνάμεσα σὲ
 χίλια τὴ γνωρίζεις, εἶναι ἡ φέ ρ κ ο υ λ α. Παρόμοια μ' αὐτὴ καὶ σὺ μᾶς
 φαίνεσαι, οὔτε πιστεύομε νάρθει ἄλλη καλῆτερη ἀπὸ σένα. Ὁμορφη ἄφρησε
 ζῶη γιὰ νάρθει εἰς ἐδῶ, ἄφρησε τόσοσους ποῦ ἀγαπᾶς. Μακάρι Πριγκίπισσα κα-
 λύτερα ἀπὸ τὴν πατρίδα σου ἐδῶ νὰ περάσεις. Ὅπου τὰ μάτια σου κοιτᾶνε,
 τόπος δλάνθιστος νὰ εἶναι. Ποτὲ πόνος ἡ καρδιά σου νὰ μὴν ἔχει. Τὸ ψωμί
 ποῦ τρῶς νάνα γλυκὸ σὰ μέλι. Χίλια νάνα τὰ χρόνια σου. Ποτὲ οὔτε μὴ
 μέρα νὰ μὴν εἶσαι θλιμμένη. Ὁ Θεὸς νάχει πάντα τὸ χερί του ἀπὸ πάνω σου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΡΙΚΟΣ

- 24) Ἴου=Ὁὐτως—ἔτσι.
 25) Ἄρτε=Τὸ ἀρχαῖον ἄρτι. Τώρα.
 26) Ἐσοῦ=ἔσού.
 27) Ἄδδη κάλλιον—ἄλλη καλῆτερη.
 28) Ἐ σωζέστε=δὲν μποροῦμε. Στὴ Σαλεντινῆ τὸ σῶζα ἔχει τὴ σημασία μπορῶ.
 29) Νὰ σπερέαμο. Τὸ Ἰταλικὸ sperare. Ἐλπίζω.
 30) Ἴδε σημ. 14.
 31) Ὁρηο ζήσει= Ὁραία ζῶη.
 32) ἔφικε=ἄφρησε.
 33) νᾶη = νᾶχης.
 34) νὰ ἠῶρη=νὰ εὖρηεις.
 35) χιούσει=Ἄμα τὸ νερὸ κοχλάζει.
 36) Κεῖ ποῦ ὁ μάι σου κανονεῖ=Ἐκεῖ ποῦ τὸ μάτι σου κοιτάζει.
 37) Μάι, τὸ Ἰταλικὸ maí=Πατέ.
 38) Τραβάλιο=Λέξις Ἰταλικῆ. Πόνος, θλίψη.
 39) Νὰ σ' ὦ=Νὰ σοῦ εἶναι.
 40) Οἱ Σαλεντινοὶ τὸ ψ τὸ μετατρέπουν σὲ φα. Ἔτσι ἀντὶ ψυχῆ, φουχῆ κ.τ.λ.
 41) Τρίστα.=Λέξις Ἰταλικῆ, triste=Θλιμμένη.
 42) Τεὸ=Θεὸς.

ΙΑΤΡΕΙΑΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΗΡΙΑ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΑΠΟ ΤΟ "ΕΡΩΤΙΚΟ,"

1

Ἦ, τι κ' ἂν θέλει ἄς πῆ γιὰ μᾶς ὄποιος καλόβουλος κριτῆς
Μᾶς βλέπει ἀπόψε καί τοὺς δυὸ σά μέ δεμένα πόδια,
Ἦ κατεργάτης ὁ Ἔρωτας τερπνὰ μᾶς βάζει ἐμπόδια
Καὶ κρατημένοι ἔτσι σφιχτὰ τρικλίζομε μεσοστρατίς.

2

Κόσμημα ἢ ροῦχο, φῶς μου, κοστίζει,
Γιὰ δὲν κοστίζει, ν' ἀδιαφορεῖς,
Ἦ ποιο μου δῶρο σὰ σὲ στολίζει,
Χάρη μου κάνεις νὰ τὸ φορεῖς.

3

Μέχουν συχνὰ πολλοὶ σπουδαῖοι κατηγορήσει
Πῶς γιὰ τὸν Ἔρωτα ρηχὰ φιλοσοφῶ.
Δὲν ξέρουν πῶς τὸ μερακλίδικο μεθύσι
Πάει πιὸ καλὰ μ' ἓνα ξυνόμηλο σιφό . . .

4

Ἦχι ρόδα, ἀλλὰ πανσέδες θὰ ποθοῦσα νὰ μοῦ ἀφίσεις
Ἦν στὸ σπίτι μου ἀνθοφόρα κι ἄλλοτε ξανανεβεῖς,
Λουλουδάκια τῆς ἀγάπης, δῶρα τῆς θλιμένης φύσης,
Σὰν ἐτοῦτον τῆς καρδιάς μου ποῦνε σκοτινὰ μαβής.

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

ΙΕ'.

Μὲ τ' ἀπαλὸ φῶς τῆς αὐγῆς
τὸ δρόμο τὸν καμπύσιο πῆρα,
ζητώντας τὰ καλὰ τῆς γῆς
ποῦ μοῦχε τάξει κάποια Μοίρα.

Κι ὄλο τραβοῦσα παραμπρός,
σὰ νᾶπρεπε μακρὰ νὰ φτάσω.
Καὶ σὰ νὰ μέβιαζε ὁ καιρὸς
παράστρατο ἤθελα νὰ πιάσω.

Ἦσπού, κακὴ ὥρα καὶ στιγμὴ,
καταμεσις στὴν πλατεῖα στράτα
βρῆκα μπροστά μου ἓνα δρομὶ
μέσ' ἀπ' ἀγκάθια καὶ βᾶτα.

Κι ἔκαμα κεῖθε βιαστικὸς
χωράφια δρασκελώντας ἔρμα . . .
Μ' ἀπὸ τὸν κόπο γγοισατικός,
κατὰ τοῦ ἡλίου πιά τὸ γέρμα,

σὰ βρέθηκα μπρὸς σὲ γκρεμνὰ
εἶπα μεσόδρομα νὰ στρέψω
κι ὅσα μου διάβηκα—ξανά
στὸ γυρισμὸ μου νὰ γυρέψω.

Μὰ ὅλα στὸ δεῖλι εἶχαν σβυστεῖ.
Κι ὡς τίποτε δὲν εἶδα πίσω,
γιὰ παρηγόρια τὴν ψυχὴ
εἶπα μου τότες νὰ ρωτήσω :

—Κατὰ ποῦ πέφτ' ἢ ξεγνοιασιὰ
ποῦχα παιδὶ σὰν ἡμουν, πέ μου ;
—Ἀπέμεινε στὴν πλατωσιὰ
κι ἐπῆρε τὴν πνοὴ τ' ἀνέμου.

—Καὶ ποῦναι οἱ ἀγάπες κι οἱ χαρές ;
ποῦναι κι οἱ θλίψεις μου κι οἱ πόνοι ;
—Στὸν ποταμὸ κυλᾶν τοῦ χτέος
ποῦ ὅλα τὸ ρέμμα του σαρώνει.

—Καὶ ποῦ τῆς νιότης μου ἢ ζωὴ
μ' ὄριο ταξίδεψε καράβι ;
—Σὲ κάποιο ἀκρογιαλιὰ κρυφὴ
πνιγμένη ὁ Χρόνος τήνε θάβει.

—Κι ὅσα εἶχα βάλει μὲ τὸ νοῦ,
κι ὅσα εἶπε ὁ νοῦς μου πῶς θὰ φτιάξει ;
—Σὰ νέφια τραβήξαν ἄλλοῦ
πρὶν νὰ τὰ ἰδεῖ καλοπροφτάξει.

—Ἀλλιά ! ὅσα πέρασα, ὦ ψυχὴ,
σὰν ἴσκιος διάβηκαν ὄνειρου !
σὰ φῶς τῆς γῆς ποῦχει χαθεῖ
σὲ βύθη ἀπόμακρα τοῦ ἀπείρου . . .

Καὶ σόπασα. Μὰ ἓνας κρυφὸς
στὸ εἶναι μου φωλιάζει τρόμος,
γιατὶ ὅσο πάει σβυεῖ τὸ φῶς
κι εἶναι πιὸ ἀνάβολος ὁ δρόμος.

I. ΖΕΡΒΟΣ

ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ

Ἦχι, μὴν πείς πῶς μ' ἀγαπᾶς γιὰ πάντα, σὰν δὲν ξέρεις
τί σπόροι πέφτουν στὴν ψυχὴ κι' ἀγάπες νέες ἀνθίζουν...
μὴν πείς πῶς πλιά δὲν μ' ἀγαπᾶς, καὶ ἄθελα θὰ μὲ φέρεις
στὴ μνήμη σου σὰν ἴσοι καημοὶ κ' οἱ πόθοι σὲ φλογίζουν.—
Σὲ θλίψη καὶ χαρὰ, κρυφὰ γυρνοῦν οἱ πεθαμένοι
κ' ἐπέθαναν οἱ ζωντανοὶ ποὺ εἶναι λησμονημένοι.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΟΡ

V

Γιὰ χάρη στὸ ζητῶ:
συμπάθησέ με, πλάϊ σου
μιὰ στιγμή νὰ καθήσω.—
Τὸ ἔργο ποὺ ἔπιασα, ἀργότερα
θὰ τὸ τελειώσω.

Μακρὰ ἀπὸ τὴ θωριά σου
δὲ γνωρίζει ἡ καρδιά μου
ἡσυχία καὶ ξανάσαμα,
κι' αὐτὴ πιά ἡ ἐργασία μου
σωμοὺς δὲν ἔχει:

μιὰν ἐργασία σὲ ἀπέραντη
θάλασσα πόνων. Σήμερα
σκορπάει στὸ παραθύρι μου
λαχτάρεις, ψιθυρίσματα
τὸ καλοκαίρι

καὶ τραγουδᾶνε οἱ μέλισσες
ἐπάνω στῶν περιβολιῶν
τ' ἀνθισμένα βασίλεια.
Ἐμπρὸς σου, αὐτὴ εἶνε ἡ ὥρα
ποὺ θὰ καθήσω

ἀκίνητος καὶ μέσα
τὴ σιωπηλὴν αὐτὴ
γαλήνη ποὺ σκορπιέται,
τῆς ζωῆς τὴν ἀποθέωση
θὰ τραγουδήσω.

Μετάφρ. ΑΝ. ΣΚΙΑΔΡΕΣΗ

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ

ΕΡΩΤΙΚΟ ΕΙΚΟΣΙΤΕΤΡΑΩΡΟ...

Εἶταν ἡ ὥρα ποὺ τ' ἀστέρια σβύνανε στὸν οὐρανὸ καὶ ποὺ ἡ
ἀνατολὴ ἀνοίγε σὰν ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο.

Ἡ Λέλα, στηριγμένη στὰ κάγκελλα τῆς ταράτσας, ἔφερε τὸ
βλέμμα της ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μικροῦ κόλπου.

—Περίεργο νὰ μὴ φανεῖ ἀκόμη, συλλογιζόταν.

Καὶ περιμένοντας νὰ διακρίνει ἀπὸ μακρὰ τὸ βαπόρι, ποῦφερενε
τὸ Στέργιο στὸ νησί, ἄφινε τὸ νοῦ της νὰ γυρῆσει πίσω σ' ὅλες τὶς
χαρούμενες στιγμὲς τοῦ περασμένου, ζητώντας νὰ μεγαλώσει ἔτσι τὴ
γλυκεῖαν ἀγωνία τῆς προσμονῆς.

Κ' οἱ ἀναμνήσεις οἱ παλιές γεννοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, πλέκον-
τας ἓνα μακρὸ μετάξινο κορδόνι στὸ θυμητικὸ τῆς μικρῆς Λέλας.

Σὲ λίγο ἀνέβηκε στὴν ταράτσα κι ἡ Ἀννιώ, μιὰ γυναικίκαρα ψηλὴ
σὰν κυπαρίσσι καὶ τόσο ἄσκημη ἢ φτωχιά, ποὺ λὲς καὶ δὲν εἶταν
ἄνθρωπος, μὰ ἓνα πολὺ περίεργο κατασκευάσμα. Τὰ μαλλιά της
ἀνάτρια ἀφίνανε νὰ ξεχωρίζεται τὸ κοκκινωπὸ δέγμα τοῦ κρα-
νίου της, ἡ μύτη της σουβλερὴ μὲ δυὸ μακρόστενα ρουθούνια, τὰ
πόδια της παχιά, βαρῦ, ἐλεφαντίσια. Καὶ τὰ μάτια της ἀλλοιθωρί-
ζανε τὸ πρωί, καθὼς ἀνοίγανε ὕστερ' ἀπὸ τὸν ὕπνο, ἰσοροπούσανε
κατὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ πάλι ἀλλοιθωρίζανε, κουρασμένα καὶ
νησταγμένα. Μ' ὅλα τοῦτα, ὅμως, ἡ Ἀννιώ εἶταν ἓνας καλὸς ἄνθρω-
πος. Εἶχε μιὰ καρδιά, ποὺ μπορούσε νὰ χωρέσει ὀλόκληρη τὴν ἀνθρω-
πότητα, νὰ τὴ θερμάνει, νὰ τὴ γλυκάνει, νὰ τὴν παρηγορήσει. Ἀγα-
ποῦσε ὅλο τὸν κόσμον καὶ περισσότερο, φυσικά, τ' ἀφεντικά της, ποὺ
τοὺς εἶταν ἀφωσιωμένη, σὰν ἓνα γέρικο πιστὸ σκυλί.

Ἡ Ἀννιώ ζύγωσε μ' εὐγένεια τὴ μικρὴ της κυρία καὶ τὴν καλη-
μέρισε, ἀκουμπώντας κι αὐτὴ τὸ κορμί της στὰ κάγκελλα.

—Καλημέρα, Ἀννιώ, τῆς ἀποκρίθηκε χαμογελαστὰ ἡ Λέλα.

—Νόμιζα πὼς κοιμόσαστε ἀκόμη κυρία καὶ πῆγα νὰ σᾶς ξυπνή-
σω, καθὼς μοῦ παραγγείλατε χτὲς βράδυ. Τὴ ὥρα σηκωθήκατε; ρώτησε
ἡ Ἀννιώ βλέποντας τὴ Λέλα μὲ τὸ πρωινό της ἀλλοιθωρὸ βλέμμα.

—Νωρίς, πολὺ νωρίς. Δὲν εἶχε φέξει ἀκόμη σὰ βγῆκα στὴν τα-
ράτσα, εἶπε ἡ Λέλα καὶ τίναξε τὸ κεφάλι της γιὰ νὰ ρίξει πίσω μιὰ
τοῦφα τῶν μαλλιῶν της ποὺ εἶχε κρεμαστῆ μπροστὰ στὰ μάτια της.

Καὶ ξαφνικὰ φώναξε μὲ συγκίνηση, δείχνοντας πρὸς τὸ ἀκρωτήρι
τῶν Μυλων.

—Ἀννιώ! Βλέπεις; Τὸ βλέπεις; Ἐφτασε τὸ βαπόρι! Θέμου, τί καλά!

—Τὸ βαπόρι ποὺ φέρνει τὸν κύριο Στέργιο;

— Ἀμὲ ποῖο ἄλλο ; Τὶ περιμένω τόση ὥρα ; Γιατὶ νόμισες πὼς ἀνέβηκα ἀπὸ τὴς αὐγῆς στὴν ταράτσα ; Γιὰ νὰ πάρω φρέσκο ; εἶπε ἀστειευομένη ἡ Λέλα καὶ τέντωσε τὸ κορμὶ τῆς πάνω στὰ κάγκελλα.

— Ἀχ κυρία ! Προσέχετε ! Θὰ ζαλιστεῖτε, ἔκανε ἡ Ἀννὼ κι ἀγκάλιασε τὴ Λέλα ἀπὸ τὴ μέση.

Κ' ἡ Λέλα χτυποῦσε τὰ χέρια τῆς καὶ φώναζε τὸνομα τοῦ ξαδέρφου τῆς, βλέποντας τὸ βαπόρι, ποὺ καμαρωτὸ ἔσκιζε τὰ ἤσυχα νερὰ πλησιάζοντας ὀλοένα στὸ λιμάνι.

Ἔστερα, πηδώντας ἀπὸ τὴν πεζούλα, εἶπε στὴν Ἀννίω :

— Τρέξε, γειά σου, στὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ καὶ πές πὼς ἦρθε τὸ βαπόρι. Θέλει νὰ κατεβοῦμε μαζί στὴν ἀποβάθρα. Τρέξε!..

Ἡ ὑπηρετρία ἔκανε νὰ φύγει, μὰ τὴ σταμάτησε ἡ Λέλα λέγοντας :

— Περιμένε, στάσου Ἀννίω. Θὰ περάσω ἐγὼ νὰ πάρω τὸν κύριο Ρούβα... Ἔνια σου ! Θέμου, δὲν ξέρω τί μοῦ γίνεται ! Ἀννίω ! Ἀννίω, φρόντισε νὰ ἴναι ὅλα ἔτοιμα σὰ θάρθουμε. Τὸ γάλα, τ' αὐγά, τὸ τραπέζι, ἀκοῦς Ἀννίω ;

Καὶ χάθηκε μέσα στὴ σοφίτα.

Ἔσπου νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὴν ταράτσα ἡ Ἀννίω, ἡ Λέλα εἶχε κίβλας ντυθεῖ. Φοροῦσε ἕνα πράσινο ἀπλὸ φορεματάκι κ' ἕνα ὁμοίχρωμο ψάθινο καπέλλο. Φεύγοντας ἔδινε παραγγελίες στὴν Ἀννίω :

— Στρώσε ὁμορφα τὸ τραπέζι. Ἄνοιξε προσεχτικὰ τὸ κουτὶ μὲ τὸ βούτυρο καὶ βάλε τὰ τριαντάφυλλα, ποῦστειλε χτῆς ἡ Νίτσα στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ. Ἀκοῦς, Ἀννίω ;

— Μὰ ποῦ εἶναι τὰ τριαντάφυλλα, κυρία ; Δὲν τὰ εἶδα, ρώτησε ἡ ὑπηρετρία, ἀπλώνοντας τὸ λινὸ τραπεζομάντηλο μὲ τὸ φαρδὺ ἄζουρο.

— Ἀχ ! καημένη μὲ καθυστερεῖς .. Στὸ σαλόνι, μέσα στὸ θαλασσὶ βάζο.

— Ἔνια σας, ἔνια σας, κυρία, μείνετε ἤσυχη, εἶπε ἡ Ἀννίω.

Κ' ἡ Λέλα πλημμυρισμένη ἀπὸ χαρὰ κατέβηκε γρήγορα τὰ μαρμάρινα σκαλοπάτια τοῦ σπιτιοῦ καὶ βγῆκε στὴν αὐλὴ κ' ἔστερα στὸ δρόμο. Θὰ πῆγαινε πρῶτα στὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ, θὰ τὸν ἔπαιρνε καὶ μαζί θὰ κατεβαίνανε στὴν παραλία γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦνε τὸν ξενητεμένο ξάδερφο.

Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ φτάσει στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου κι ἀντίκρουσε τὸν κύριο Ρούβα νάρχεται ὅσο τοῦ εἶτανε δυνατὸ τρεχάτος.

— Καλημέρα Λέλα ! Ἔ ! γραμμὴ στὴν παραλία. Τὸ βαπόρι ἔφτασε, φώναξε ἀπὸ μακριὰ ὁ γιατρός, σηκώνοντας ψηλὰ τὸ ἔβεννο μπαστούνι του μὲ τὴν ἀσημένια σκαλιστὴ λαβή.

— Καλημέρα, γιατρέ, καλημέρα σας, ἀπάντησε ἡ Λέλα κι ὡς τὸν πλησίασε πῆρε τὸ χέρι του στὸ δικό τῆς καὶ τῶσφιξε μὲ ὅλη τῆς τὴ δύναμη.

Ἄντις, ὁ γιατρός, ποὺ ἤξιαιρε πόσο εἶταν εὐτυχομένη τὴν ὥρα αὐτὴν ἡ προστατευομένη του, εἶπε :

— Ποιὸς σὲ πιάνει πάλι σήμερα πεταλουδίτσα . . . Ποιὸς σὲ πιάνει ! Καὶ στὸ συμπαθητικὸ γεροντικὸ του πρόσωπο ἔλαμψε τὸ χαρκτηριστικὸ του χαμόγελο.

Ἔ ! τὸ χαμόγελο τοῦ γιατροῦ εἶταν ἕνα ἀληθινὸ ἀνέβασμα τῆς ἀγαθῆς του ψυχῆς στὰ κουρασμένα του μάτια. Ἡ φανταχτερότερη ἐκδήλωση τοῦ σεμποῦ κι ἀνυστερόβουλου χαρακτήρα του.

— Μόνο σεῖς, γιατρέ, μπορεῖτε νὰ μαντέψετε πόσο εἶμαι χαρούμενη σήμερα . . . Μὰ δὲν εἶναι δὰ μικρὸ πρᾶμα . . . ἔχομε νὰ τότε δοῦμε τρεῖς ὀλόκληρα χρόνια . . . Κ' ἐσεῖς γιατρέ, θὰ χαίρεστε ὄχι λιγώτερο ἀπὸ μένα . . . Τὸ ξαίρω, τὸ ξαίρω πόσο τὸν ἀγαπᾶτε τὸ Στέργιό μας . . . Μήπως δὲν τότε φωνάζετε παιδί σας ; εἶπε ἡ Λέλα κ' ἡ φωνὴ τῆς πιανόταν σὲ κάθε συλλαβὴ καὶ σὲ κάθε λέξη.

Κι ὁ κύριος Ρούβας, βαδίζοντα πλαί τῆς, ἔκανε συγκινημένος.

— Ἀχ ! ἂν ζοῦσε, Λέλα, ὁ καημένος ὁ παπποῦς . . .

Τὰ λόγια τοῦτα τοῦ κ. Ρούβα μελαγχολήσανε τὴ Λέλα, ποὺ πάντα στὴν ἀνάμνηση τοῦ μακαρίτη τοῦ παπποῦ συγκινοῦταν βαθυὰ.

— Ναί . . . Ἄν ζοῦσε ὁ καημένος ὁ παπποῦς, ἂν ἀξιωνόταν νὰ μᾶς δεῖ τόσο μεγάλους καὶ τοὺς διό ! ἔκανε σκύβοντας θλιμένα τὸ στρογγυλὸ τῆς κεφάλι. Καὶ τὰ μυγδαλάτα μάτια τῆς δακρύσανε κρυφά. Ὁ γιατρός συλλογίστηκε πὼς δὲν ἔκανε φρόνιμα ν' ἀναφέρει πράματα θλιβερά κι ἄλλαξε ἀμέσως τὴ κουβέντα του.

— Νὰ δοῦμε πὼς θὰ φανεῖ τὸ νησί μας τοῦ Στέργιου, ἔστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια ποῦχει νὰ τὸ δεῖ . . .

Ἡ Λέλα, σφίγγοντας τὴς καστανές τῆς βλεφαρίδες γιὰ νὰ στεγνώσει τὰ δακρυὰ τῆς, ἀπάντησε :

— Πῶς θέλετε νὰ τοῦ φανεῖ ; Ὁραῖο, ὅπως τὸ ἄφησε κι ὅπως δὰ εἶναι . . . Ψέματα, γιατρέ ; . . .

— Χμ . . . Πολὺ φοβοῦμαι . . . Αὐτὸς θὰ εἶναι πιά εὐρωπαϊὸς, ὁ μερεμπάντης . . . Καὶ σὰν εὐρωπαϊὸς δὲ θὰ δίνει τόση σημασία στὴ μικρὴ μας ἐπαρχία. Ἔτσι κ' ἐγὼ . . . Σὰ γύρισα ἀπὸ τὸ Παρίσι ἡ πρώτη κουβέντα ποὺ εἶπα, πατώντας τὰ μάρμαρα τῆς παραλίας μας, εἶταν :

— « Πῶς θὰ ζήσω σ' αὐτὸν τὸν ἐρημότοπο ; » ἔκανε ὁ γιατρός δίνοντας στὴ φωνὴ του τόνο εἰρωνικό.

— Ὁχι, δὰ κ' ἔτσι γιατρέ, εἶπε ἡ Λέλα μὴ βρίσκοντας ἄλλο ν' ἀπαντήσῃ. Καὶ φάνηκε σὰ νὰ πειράχτηκε μὲ τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Ρούβα. Μὰ δὲν τῶδειξε. Μάλιστα ξακολουδοῦσε νὰ ἐπιμένει στὴν ἰδέα τῆς πὼς ὁ ξάδερφος δὲ μποροῦσε παρὰ νὰ αἰσθάνεται μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὸ νησί, τοὺς τόσους καὶ τόσους ἀναμνήσεις θὰ τοῦ φέρνει στὸ νοῦ. ΜΟΥΣ Μὲ τὴν κουβέντα εἶχανε φτάξει στὴν παραλία χωρὶς νὰ καταλάβουν καλά — καλά τὸ δρόμο. Τὸ βαπόρι δὲν εἶχε μπεῖ ἀκόμη στὸ λιμάνι. Ὁ κ. Ρούβας πρότεινε νὰ καθίσουνε σὲ κάποιον καφενεῖο. Θᾶ-

ταν, βέβαια, κουραστικό νὰ σουλατσάρουν πάνω—κάτω καὶ μάλιστα γιὰ τὸν ἴδιο, ποὺ τὶς τελευταῖες τοῦτες μέρες τὸν πειράζανε πολὺ ἐνοχλητικὰ οἱ ρευματισμοὶ του.

—Ναί, γιατρέ μου, νὰ καθίσουμε.

Τὸ γκαρσόνι ἔτρεξε εὐθύς.

—Τὶ νὰ πάrouμε; ρώτησε ὁ γιατρός τὴ Λέλα.

Καὶ κείνη χαμογελώντας τοῦ ἀπάντησε:

—Ἄς πάrouμε δυὸ λουκούμια κάνοντας κ' ἐμεῖς τοὺς ξένους.

Ἄς πάrouμε δυὸ λουκούμια κάνοντας κ' ἐμεῖς τοὺς ξένους. Ὁ κ. Ρούβας γύρισε τὸ ἄσπρο του κεφάλι δεξιὰ κι ἀριστερὰ στὸ μάκρος τῆς παραλίας κ' ὕστερα βλέποντας τὴ Λέλα εἶπε:

—Πόσα χρόνια ἔχω νὰ βρεθῶ τέτοια ὥρα στὸ λιμάνι... Καὶ νὰ δεῖς Λέλα... Ζαίρω πολλοὺς ποὺ τὸ ἔχουν συνήθεια νὰ κατεβαίνουν ἐδῶ ξημερώματα, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ δοῦν τὰ βαπόρια νὰ φτάνουν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, τὸ ἕνα πίσω τοῦ ἄλλου. Νὰ, κοίταξε λόγου χάριν, ἐκεῖ κάτω ἀνάμεσα στὴ μεσέα καὶ στὴν ἀριστερὴ πύργα τοῦ καφενεῖου, ἕνα κύριο...

Ἡ Λέλα ἔστριψε ὀλόκληρη πάνω στὴν καρέκλα τῆς καὶ κοίταξε πρὸς τὸ μέρος, ποὺ τῆς ἔδειξε ὁ γιατρός.

—Ποιό; τὸν κύριο Ρώσση λέτε;

—Ναί, ὦραϊά! Ἔ, λοιπὸν ὁ κύριος αὐτὸς ξαίρει κατὰ γράμμα ὅλα τὰ δρομολόγια τῶν βαποριῶν, πὼς λέγανε τὸ ἕνα καὶ τ' ἄλλο πρὶν ὀναμαστοῦν ὅπως τὰ ξαίrouμε, σὲ ποιά ἑταιρεία ἀνήκουνε, πόσα μίλια τραβοῦνε, ποιοὶ εἶναι οἱ πλοίαρχοι κ' οἱ μηχανικοὶ τους κι ὅλες τὶς μικρολεπτομέρειες. Μόνῃ του εὐχαρίστηση νὰ παρακολουθεῖ τὴ λιμενικὴ μας κίνηση, χωρὶς ἐννοεῖται, νὰ ἔχει κανένα συμφέρο... Εἶναι σχολάρχης, νομίζω.

—Μάλιστα... Τὸν εἶχα κ' ἐγὼ καθηγητὴ στὸ Παρθεναγωγεῖο, ἔκανε ἡ Λέλα κοιτάζοντας ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν κ. Ρώσση, ποὺ πίνοντας μὲ μακαριότητα τὸν πρωῖνό του καφέ, χάδευε μὲ τὰ μάτια του μιὰ μιὰ τὶς μαοῦνες καὶ τὶς βάρκες, ποὺ πηγαινοερχόνταν στὸ λιμάνι.

Καὶ σόπασαν γιὰ ὥρα ἀρκετὴ. Ἡ πρωῖνὴ κίνηση τῆς παραλίας φαίνεται νὰ τοὺς εἶχε συναρπάσει. Μ' ἀληθινὰ τὸ φτάξιμο τοῦ βαποριοῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιόμορφες στιγμὲς τοῦ νησιώτικου λιμανιοῦ. Ἐπιβάτες, ποὺ θὰ ταξιδεύανε στὰ γύρω νησιά, μπαινοβγαίνανε στὰ παραθαλάσσια καφενεῖα. Βαστάζοι μεταφέρανε ἐμπορεύματα κι ἀποσκευὲς ἀπὸ τὴν παραλία στὶς μαοῦνες καὶ στὶς βάρκες. Βαρκάρηδες κνηγούσανε ξωπίσω τοὺς διαβάτες ρωτώντας τους μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ τους λαϊκὴ εὐγένεια ἂν εἶταν γιὰ ταξίδι. Λοῦστροι, ἀραδιασμένοι μπροστὰ στὸ πεζοδρόμιο, χτυπούσαν τὶς βαρεῖς τους βροῦτσες στὰ μπροντζοστόλιστα κασέλια τους, κουλουρτζήδες καὶ μεταπράτες λουκουμιῶν διαλαλοῦσαν τὸ ἐμπορεῖμά τους καὶ τὰ γκαρσόνια, ὅλο καρδιὰ καὶ περιποίηση, σερβίρανε οὐρέλια καφέδες καὶ γλυκὰ τοῦ κουταλιοῦ, στοὺς πελάτες.

(Συνέχεια)

ANDRÉ MIRAMBEL

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ*

Πιὸ ἱστορικὴ καὶ πιὸ ἐπιστημονικὴ εἶναι ἡ κριτικὴ τοῦ Γκουστάβ Λανσόν, ποὺ μένει κατ' ἐξοχὴ τὸ ὑπόδειγμα τῆς πανεπιστημιακῆς κριτικῆς. Ὁ Λανσόν μεταχειρίστηκε κάθε ἐπιστημονικὸ μέσο ἔρευνας, κάθε ἔγγραφο γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν λογοτεχνικῶν γεγονότων, μὰ ἀναγνωρίζει πὼς, ὕστερα κι ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια ποὺ ἀφορᾷ τὸ βᾶθος τοῦ ἔργου, μένει θέση γιὰ τὴν αὐτὴ κατ' ἐαυτὴ τέχνη ποὺ ἀφορᾷ τὴ μορφή κ' ἐπιδοκιμάζεται μόνο ἀπὸ τὸ γούστο τοῦ φιλοτέχνου. Ὡστ' ἡ κριτικὴ εἶναι κ' ἐπιστῆμη καὶ τέχνη, μὰ πρέπει πάντα ἡ τέχνη νὰ ὑποτάσσεται στὴν ἐπιστῆμη. Τέτοια ἀντίληψη εἶναι, ἄς ποῦμε, ἐκ τῶν προτέρων, καὶ θὰ φανεῖ ἴσως θεωρητικὴ, μὰ πρέπει νὰ τὴν κρίνουμε σὰν ἀναγκαῖα ἀντίδραση ἐναντίον στίς λίγο στενὲς θεωρίες τοῦ Ταίν, ποὺ ἀποκλειστικὰ δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψη του παρὰ «τὴ φυλὴ, τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἐποχὴ». Ἄλλη ἀξία εἶχε ὁ Λανσόν ὄχι μόνο ἐγκωμιάσει τὴν ἐφαρμογὴ στὴ μελέτῃ τῆς λογοτεχνίας: τῆς ἱστορικῆς μεθόδου, — ὅπως κίολας τόκανε ὁ Σαιντ-Μπέβ, ποὺ ὅμως στάθηκε μεγαλύτερος ψυχολόγος παρ' ἱστορικός, καὶ δὲ μελέτησε τόσο μιὰ γενικὴ κίνηση παρὰ μόνο μιὰ ἢ διάφορες προσωπικότητες —, μὰ κατάλαβε πὼς τὰ λογοτεχνικὰ γεγονότα ἔχουνε σχέσεις μὲ τὴ ζωὴ, πὼς δὲν εἶναι πάντα «καθαρὴ τέχνη», μὰ συχνὰ ἡ ἔκφραση πραγματικότητων ὁ Λανσόν ξανατοποθέτησε τὴ λογοτεχνία μέσα στὴ ζωὴ, στὸ σύμπλεγμα τῆς ἱστορίας, κι ἀνοίξε τὸ δρόμο στὴν «κριτικὴ τῆς πολυμάθειας», ἀφοῦ ἡ κατανόηση τοῦ λογοτεχνικοῦ γεγονότος προϋποθέτει τὴ γνώση τοῦ κοινωνικοῦ, φιλοσοφικοῦ περιβάλλοντος ὅπου ξετυλίχτηκε. Ἡ κριτικὴ ἔχει ἔτσι νὰ κρίνει νὰ ὑπολογίσει, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε πάθος, φαινόμενα ποὺ, καμμιά φορὰ ἄθελά τους κι ἀσυνείδητα, ἐξαρθήθηκαν ἀπὸ ὄρους ποὺ τίποτα λογοτεχνικὸ δὲν εἶχαν. Τέλος, ἡ ἀξία τοῦ Λανσόν στάθηκε ν' ἀναθεωρήσει παλιὲς κρίσεις ποὺ δὲ στέκουν πιά, ὅσο προχωρεῖ ἡ γνώση μας τῶν διάφορων περιόδων τῆς λογοτεχνίας. Ἄν καὶ κατέγινε μ' ὅλη τὴ γαλλικὴ λογοτεχνία, ὅπως τὸ δείχνει τὸ περίφημό του «Ἐγχειρίδιο», εἰδικεύτηκε στὴ μελέτη τοῦ XVIII αἰῶνα, ποὺ ἀκόμη δὲ γνωρίζεται καλά.

Τὸ παράδειγμά του πολλοὶ τὸ ἀκολούθησαν. Φτάνει νὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τοῦ Ζοζέφ Μπεντιέ γιὰ τὸ μεσαιῶνα, τοῦ Πιερ ντε Νολλάκ καὶ τοῦ Πιερ Βιλλέ γιὰ τὸ XVI αἰῶνα, τοῦ Γκουστάβ Ἰβενιέ καὶ τοῦ Φορτουναῖ Στροβόι γιὰ τὸ XVII αἰῶνα, τοῦ Φελίξ Γκαίφ καὶ τοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο

Ζωρζ 'Ασκολι για τὸ XVIII αἰῶνα, τοῦ 'Αντρέ Λεμπρετόν καὶ τοῦ Βικτώρ Ζιρὼ για τὸ XIX αἰῶνα κ.τ.λ.

Ἐνῶ ξετυλιγότανε μιὰ ἱστορική μελέτη τῆς λογοτεχνίας ἐμφανίζοταν ἄλλη τάση, γειτονική, ποὺ θεωρεῖ τὴν ἐξέλιξη τῶν λογοτεχνικῶν γεγονότων ὄχι μόνο σὲ μιὰ χώρα καὶ στὴ διαδοχὴ τοῦ χρόνου, μὰ στὶς σχέσεις ποὺ προσφέρουν μὲ ἄλλα σύγχρονα λογοτεχνικά γεγονότα ἄλλων χωρῶν, ὄχι στὴ **διάρκεια**, δηλαδή, μὰ **ἐπὶ τὸ χωρὸ** ἔτσι γεννήθηκε ἡ «συγκριτικὴ λογοτεχνία», ποὺ φαρδαίνει τὸ ἐπίπεδο τῆς ἱστορικής κριτικῆς, ἀφοῦ ξετάζει τὰ λογοτεχνικά γεγονότα «κατὰ πλάτος» ἄς ποῦμε· ποιά γενικά ρεύματα ἐπηρέασαν ἢ παρήγαγαν τὸ δεῖνα ἢ τὸ τάδε ἔργο, ποιά ἐπίδραση ἔνα ταξίδι ἢ μιὰ διαμονὴ σὲ ξένη χώρα ἐξασκήσανε στὶς ἀντιλήψεις ἑνὸς συγγραφέα, ποιά ἀντίκτυπο ἔχει ἢ παραγωγὴ ἑνὸς ἔργου σὲ μιὰ ξένη κοινωνία ἢ σὲ ξένους διανοητικούς κύκλους, ἢ τοῦναντίο ποῖο ἀντίκτυπο ἔχει ἕνα κοινωνικό, πολιτικό ἐξωτερικό γεγονός στὴ λογοτεχνία ἑνὸς τόπου, νὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ κυριότερα προβλήματα ποὺ θέτει ἡ «συγκριτικὴ λογοτεχνία», καὶ ποὺ στὴ ξεδιάλυσή τους διατρέπουν λόγιοι ὥσπερ, ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, ὁ Ζωζέφ Τέξτ, καὶ τώρα οἱ Πῶλ Χαζάρ καὶ Φερνάν Μπαλντενσερεξέ.

Ἄλλες φορές, τέλος, ὁ κριτικὸς περιορίζεται στὴ μελέτη μιᾶς Κίνησης, ἢ μιᾶς διάθεσης τοῦ νοῦ, ποὺ δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκη λογοτεχνική, μὰ ποὺ τὴν παρακολουθεῖ στὶς λογοτεχνικές της ἐκδηλώσεις· ἔτσι, λόγου χάρη, ὁ Πῶλ Ρενωντέ μελέτησε τὴν προπαρασκευαστικὴν περίοδο τῆς Μεταρρύθμισης καὶ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ στοὺς XV. καὶ VXI. αἰῶνες· ὁ Πιερ Μαρτινὸ, τὸ γνῶρισμα τῆς «Ἀνατολῆς» στοὺς XVII. καὶ XVIII. αἰῶνες· ὁ Ντανιέλ Μορνέ, τὸ Ρομαντισμὸ καὶ τὸ αἶσθημα τῆς Φύσης στὸ XVIII. αἰῶνα· ὁ μακαρίτης Πῶλ-Μωρίς Μασσὸν ἔκανε τὴν ἀνάλυση τῆς θρησκείας στὴν ἐργασία τοῦ Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσῶ· ὁ Ζυμπέρ Σινάρ περιέγραψε τὶς λογοτεχνικές ἐκδηλώσεις τοῦ «ἔξωτισμοῦ», κ.τ.λ.· μὰ πρὸ πάντων, ὁ Ἐνρί Μπρεμόν μελέτησε τὴ μυστικοπάθεια καὶ τὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα στὴ λογοτεχνία μας ἀπὸ τὸ XVI. αἰῶνα (τέλος τῶν θρησκευτικῶν πολέμων).

40) Ἡ τάση ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει τώρα εἶναι φιλοσοφική· χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι της κοιτάζουν πρὸ πάντων τὰ λογοτεχνικά ἔργα ἀπὸ τὴ γενικὴ ἀποψη τῶν μεγάλων ἰδεῶν, ποὺ καταρτίζουν τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπότητας, περισσότερο ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ ἀξία τοῦ ἔργου. Δὲν εἶναι ὁ λόγος νὰ ὑποτάσσουν τὴ λογοτεχνία στὶς προτιμήσεις τους, ὅπως οἱ «πολιτικοὶ κριτικοί», μὰ ἡ λογοτεχνία θεωρεῖται σὰν ἡ πιὸ γενικὴ καὶ παγκόσμια ἔκφραση τῆς αἰσθηματικότητας καὶ τῆς ἰδεολογίας τῆς ἀνθρωπότητας, πιὸ φυσικὴ ἀπὸ τὴν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ φιλοσοφικὴ ἔκφραση, γιατί δὲ μεταχειρίζεται τεχνικὸ λεξιλόγιο, μὰ χρησιμοποιεῖ τὴ γλῶσσα καθενός, σὰν ἀπλὸ ὑπο-

στήριγμα τῆς ἰδεολογίας. Τὶ ῥόλο παίζει στὴν ἱστορία τῶν ἰδεῶν, καὶ πῶς χρησιμεύει στὴ μετάδοσή τους, εἶναι ἡ δουλιὰ τῶν κριτικῶν αὐτοῦ τοῦ εἴδους νὰ τὸ καθορίζουνε. Για νὰ σημειώσω τὴ διαφορὰ μὲ τοὺς τελευταίους, ποὺ σ' αὐτοὺς ἔκανα ὑπαινιγμό, ἐνῶ ἕνας Μπρεμόν ξετάζει τὴν ἐπίδραση, τὸ καθρέφτισμα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς μέσα στὰ φιλολογικὰ καὶ λογοτεχνικά ἔργα, οἱ κριτικοί, ποὺ προσπαθῶ τώρα νὰ ὀρίσω τὴν τάση τους, θεωροῦν τὴ λογοτεχνία πρῶτα σὰν τὸ μοναδικὸ μέσο γιὰ τὴν ἔκφραση κάθε τεχνικοῦ διανοητικοῦ ἐπιπέδου ποὺ νὰ πλουτίζει τὴ γενικὴ μόρφωση, δεύτερα σὰν τὸ σκοπὸ ὅπου κατασταλάζει ἡ τέχνη, ὅταν ἀφίνει κατὰ μέρος τὴν ὑποκειμενικότητα τοῦ αἰσθηματος ποὺ περνᾷ, γιὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσει μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ λογισμοῦ ποὺ διαρκεῖ.

Τέτοια τάση εἶναι, πλουτισμένη, ἀνανεωμένη, ἢ ἐπανάληψη τῆς κριτικῆς ἀντίληψης τοῦ Ταίν. Συχνά, ἐξ ἄλλου, οἱ κριτικοὶ ποὺ τὴν ἔχουνε, δὲν εἶναι μόνον κριτικοί, μὰ καὶ δημιουργοί· εἶνε ἡ περίπτωση γιὰ τὸν Ἀντρέ Ζίντ, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ δυνατὰ πνεύματα τῆς σύγχρονης Εὐρώπης, ποὺ τὸ δημιουργικὸ του ἔργο συνεχίζει καὶ συμπληρώνει τὸ κριτικὸ. Ἐκεῖνο ἀναδημιουργεῖ ὅτι αὐτὸ ἀναποδογύρισε. Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, τότες, παραβρεθίκαμε στὴ Γαλλία σὲ μιὰ πάλι ἐναντίο στὸ «ἄτομο», ἢ μᾶλλον στὸ «ἀνθρωπιστικὸ ἄτομο», γιατί, ἂν ξετάσουμε καλὰ, ὁ ἔθνικισμὸς τοῦ Μπαρρές δὲν εἶναι παρ' ἢ παράταση ἑνὸς ἀτομικισμοῦ μὰ ποὺ δὲν εἶναι ἀνθρωπιστικὸς (τὸ ἴδιο θᾶλεγα καὶ γιὰ τὸν ἔθνικισμὸ τοῦ Μωρράς.⁽¹⁾ πού, μ' ὅλη του τὴν ἀπαίτηση νὰ ξαναφτιάσει τὸν ἀνθρωπισμὸ, μόνον ἐξιδανικεύει τὸ «ἔθνος» σὰ σκοπὸ, κι ὄχι σὰ μέσο, χωρὶς νὰ παραδεχτεῖ τίποτα ἀπάνω του). Ὁ ἔθνικισμὸς, μὲ τὴ μορφή ποὺ πῆρε στὴν προπολεμικὴ καὶ ποὺ διατηρεῖ στὴ μεταπολεμικὴ λογοτεχνία, ἐναντιώνεται στὸν **ἀνθρώπο**, γιατί ἐξυμνεῖ τὸ «ἰδιαίτερο», ἀψηφώντας τὸ «παγκόσμιο», τὸ «αἰώνιο», καὶ προβαίνει ἀπὸ ψεύτικη ἰδέα τοῦ ἀτομικισμοῦ. Ὁ ἀτομικισμὸς τοῦ Ζίντ ἐναντιώνεται στὸν ἔθνικισμὸ, γιατί εἶναι ἀνθρώπινος κι ἀνθρωπιστικὸς, καί, ὅτι κι ἂν φανῆ, ὄχι τόσο ἐπαναστατικὸς ὅσο ὁ ἔθνικισμὸς, γιατί ἀκριβῶς πιὸ ἀνθρωπιστικὸς (θὰ εἶταν ἔτσι ὁ Ζίντ ἕνας ἀντιδραστικὸς ποὺ ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ οἱ κορυφαῖοι τοῦ ἔθνικισμοῦ εἶναι, τὶς περισσότερες φορές, ἐπαναστάτες ποὺ ἀγνοοῦν τὸν ἑαυτό τους· ἡ ψυχολογικὴ ὁμως δύναμη τοῦ πρώτου εἶναι μεγαλύτερη). Ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἡ πηγὴ κάθε πράγματος· πρέπει λοιπὸν νὰ μὴν ἐμποδιστεῖ ἡ δράση του, καὶ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ κάθε πρόληψη, ποὺ μᾶς φόροσε σὲνὰ σὺν ἢ παράδοση.

(1) Εἶναι φανερὸ πὸς οἱ δύο αὐτοὶ ἀνθρώποι μοιάζουνε μόνο σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὅ ἕνας τὸν ἄλλο· αὐτὸ μόνο ἤθελα νὰ πῶ, γιατί, σὲ πολλὰ ἄλλα σημεία, διαφέρει ἡ ἀντίληψη τοῦ ἔθνικισμοῦ κατὰ τὸν Μπαρρές ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἔθνικισμοῦ κατὰ τὸν Μωρράς.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἔργου, καὶ διαπιστόνουμε πὼς στέκει. Πιὸ συζητήσιμο μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι τὸ ἀναδημιουργικὸ τοῦ ἔργου, γιατί εἶναι πιὸ ὑποκειμενικό, μὰ δὲν εἶναι πιὰ κριτικό, καί, ἀφοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ θέμα μου, δὲ θὰ ἐπιμένω σ' ἐκεῖνο. Κατάφερε ὁ Ζίντ νὰ κάνει τὴν ὑποκειμενικότητά του ἀντικειμενικὸ σύστημα, ὅταν κρίνει τοὺς ἄλλους μόνο.

Στὸ ἔργο τοῦ Ζουλιέν Μπεντά, πιὸ ρασιοναλιστὴ, ἐπιβεβαιώνεται ἡ τάση ποὺ σημείωσα πιὸ πάνω, ὅταν ἐναντιόνηται στὶς προλήψεις καὶ στὰ πάθη τῆς «πολιτικῆς κριτικῆς». Φιλόσοφος μεγάλης περιωπῆς, ἀντίπαλος τοῦ Μπεργκσόν, νομίζει ὁ Μπεντά πὼς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φιλολόγους, φιλοσόφους καὶ κριτικούς δὲν ἤξαιραν νὰ κρατοῦν τὴ λογοτεχνία παρὰμερα ἀπὸ τίς κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς πάτες, ἀπὸ τὰ κομματικὰ συμφέροντα, καὶ πὼς «πρόδωσαν» τὰ δικαιώματα τοῦ νοῦ κατὰ συνέπεια θέλει ἡ τέχνη, ὅπως καὶ τὴ διάνοια, πρῶτα νὰ ὑποτάσσεται στὸ λογισμό, δευτέρω νὰ στέκεται πάνω ἀπὸ τὰ ὕλικά συμφέροντα, κ' ὄχι στὴ διαθέσή τους. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, θεώρησε ὁ Μπεντά τὴ λογοτεχνία στὶς σχέσεις της μὲ τὴ φιλοσοφία.

Στὶς σχέσεις της μὲ τὸ θρησκευτικὸ ζήτημα, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸ Θωμισμὸ, τὴ θεώρησε ὁ Γκονζάγκ Τρουκ, ποὺ δὲ βλέπει τὴν τέχνη, γιὰ τὸν καλλιτέχνη, παρὰ σὰν ἔκφραση τοῦ προβλήματος τῆς μοίρας. Μὰ, ἂν κι ἀξίζει αὐτὸς ὁ κριτικὸς, δὲ θὰ σταματήσω περισσότερο στὴν προσωπικότητά του, γιατί μόνο περαστικὸς ἄγγιξε στὰ λογοτεχνικὰ ζητήματα.

5) Ἡ τελευταία τάση τῆς σημερινῆς μας κριτικῆς ἐνώνει καὶ τὴν ἱστορικὴ ἀντίληψη, καὶ τὴ φιλοσοφικὴ, ἔτσι ὥστε ζητεῖ τὴν ψηλότερη θέση γιὰ τίς ἰδέες, μὰ, χωρὶς νὰ ἐπιβάλλει καμμιά μεταφυσικὴ, ξετάζει θεϊκὰ τὴν ἐξέλιξη καθεμιᾶς μεταφυσικῆς, ὑποτάσσοντας τὴ φιλοσοφία στὴν ἱστορία, καὶ παίρνοντας ἐπ' ὄψη της τὸ γνώρισμα τοῦ «Χρόνου», ἀφοῦ μέσα στὸ χρόνο ξετυλίγεται κ' ἡ λογοτεχνία. Ἐδῶ ἀναγνωρίζει κανεὶς τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἐνρι Μπεργκσόν· μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τέτοια τάση καθορίζεται ἢ ἐφαρμογὴ στὴ λογοτεχνικὴ κριτικὴ τοῦ μπερζονισμοῦ. Θὰ προσθέσω ὅτι εἶναι ἰδιαίτερα γόνιμη, καὶ φαίνεται νὰναι ἡ τάση ὅλων τῶν νέων, προικισμένων μὲ ταλέντο, ποὺ γυρίζουν πρὸς τὴν κριτικὴ· εἶναι ἡ παράταξη τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς τῶν Πανεπιστημιακῶν, ἀξαναόνηνη μὲ τὸ σέβας γιὰ τὴν ἰδεολογία τῆς φιλοσοφικῆς κριτικῆς, μὰ μᾶλλον περιορισμένη, ἐξαιτίας τοῦ δευτέρου αὐτοῦ στοιχείου, στὴν ἐποχὴ μας· τὴ μελέτη ποὺ τὴν κάνανε γιὰ τίς περασμένες ἐποχές, γιὰ τὴ δική μας τὴν κάνομε, μὰ, ἐνῶ ὑπῆρχε ὡς τώρα, ἂς ποῦμε, ἕνας χωρισμὸς ἀνάμεσα στὴ στάση τοῦ φιλοσόφου, ἀπ' τὴ μιὰ, ποὺ γυρεύει τὴν ἀλήθεια ποὺ νὰ βασιστεῖ· μὰ ποὺ ἀφαιρεῖ τὸν παρελθόντα καιρὸ, καὶ στὴ στάση τοῦ ἱστορικοῦ, ποὺ γυρεύει

τὴν ἀλήθεια τῶν περασμένων γεγονότων μὰ ποὺ ἀφαιρεῖ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς, τώρα, οἱ κριτικοὶ αὐτοὶ δὲν κάνομεν τέτοιο χωρισμὸ, καὶ κοιτάζουν τὴν ἐποχὴ τους καὶ στὶς διανοητικὲς της ἀπαιτήσεις, αἰώνιες μ' ὅλη τὴ διαφορὰ τῶν μορφῶν ποὺ παίρνομε, καὶ σὰν ἕνα «ζωντανὸ δεδομένο», ποὺ ἀνήκει στὸ χρόνο, στὴ διάρκεια, ὅπως καὶ τὰ περασμένα. Δὲν μπορῶ βέβαια νὰ ξαίρω ποιά θάναται τὰ μελλοντικὰ τῆς κριτικῆς, μὰ, ὡς τώρα, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὰ ἔργα, ἐπηρεασμένα ἀπ' αὐτὴ τὴν τάση, εἶναι τὰ πιὸ στερεὰ ἀπ' ὅσα εἶδαμε ποτές μας.

Λόγου χάρη, ὁ Ἀλμπέρ Τιμπωντέ, ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κριτικὰ πνεύματα τοῦ καιροῦ μὲς, ἔκανε τὴν ἀνάλυση τῶν κυριότερων λογοτεχνικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας, καὶ τῶν ἐπιδράσεων ποὺ ἦ αὐτὰ τίς προκάλεσαν ἢ ἀπ' αὐτὲς προκαλεστήκανε. Ἄν καὶ ἀναγνωρίζει τὴν τέλεια ἀνεξαρτησία τῆς τέχνης, δὲ χωρίζει τὴ λογοτεχνία ἀπὸ τὸν ἀναβρασμὸ τῆς διανοητικῆς ζωῆς, καί, πιὸ γενικὰ καὶ πιὸ ἀπλά, τῆς ζωῆς. Πῶς συνδέεται ἡ ἐποχὴ μας στὶς περασμένες, αὐτὸ εἶναι τὸ πρόβλημα· εἶναι ὁ καιρὸς μας μιὰ στιγμὴ μόνο στὴν ἱστορία· τὰ φιλοσοφικὰ στοιχεῖα ποὺ τὸ σχηματίζουν παίρνομε τὴ σωστή τους ἀξία ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πείρα.

Ὅχι τόσο δυνατός, μὰ πολὺ λεπτὸς, καὶ πιστὸς στὴν ἔξοχη μέθοδο τοῦ προηγούμενου, ὁ Ραμόν Φερναντέζ, ποὺ ὅμως δὲν ἔγραψε παρ' ἄρθρα περιοδικῶν, ξεμπερδεψε στὴν ἐποχὴ μας τίς δυὸ μεγάλες γενικὲς παλιὲς ἀντίθετες ἀντιλήψεις τῆς τέχνης, ποὺ ἡ πάλη μεταξὺ τους ἀποτελεῖ τὸν ἄξονα τῆς διανοητικῆς ζωῆς στὴ Γαλλία, τὴ μιὰ συντηρητικὴ, τὴν ἄλλη ἐπαναστατικὴ, μ' ὅλη, φυσικὰ, τὴν ποικιλία, ποὺ καθεμιὰ περιέχει, — μὰ ποὺ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ πὼς θεωροῦνται οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης.

Ὁ Σενὲ Ζιλλουὲν κι αὐτὸς προσκολλήθηκε στὴ μελέτη τῶν διαφορῶν ἰδεολογιῶν στὴ σημερινὴ λογοτεχνικὴ Γαλλία· μὲ τὴν ἴδια μέθοδο, ἀνάτρεψε τὸ δογματισμὸ μερικῶν, καί, χωρὶς ν' ἀρνιέται καθόλου τὸν ἰδεαλισμὸ, καθόρισε τὴ θέση τους στὰ φιλοσοφικὰ ἢ θρησκευτικὰ συστήματα ποὺ ἀπαιτοῦν νὰ ὀδηγοῦν καὶ κυριεύουν τὴν τωρινὴ λογοτεχνικὴ σκέψη.

Τέλος, ὁ Πιερ Λασσέρ, πρὸ πέθανενε ἐδῶ καὶ δέκα μῆνες, καί ποὺ δὲν μπορῶ νὰ μὴν τὸν ὀνομάσω, τόσο εἶναι ἀκόμη κοντὰ μας, ἄφισε τὸ δογματισμὸ ποὺ στάθηκε ἢ ἀφετηρία του, ὄχι ὡς πίστη, μὰ ὡς ἀνάγκη γιὰ ἀντίδραση σ' ἕναν ἄλλο δογματισμὸ, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ ἐξήγησε, καὶ κατὰ τὴν ἐξέλιξη στὴ «διανοητικὴ φιλελευθερία», ὅπως ὁ Ρενάν, σπῆρα γεγονότος, γιὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι ἡ φιλελευθερία παρὰ πρόφασιν· ἢ προσέχημα ἄλλου δογματισμοῦ· κατάφερε ὁ Λασσέρ νὰ μὲνε φιλελεύθερος, μ' ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξης, νὰ καθορίσει τὴ φιλελευθερία χωρὶς νὰ τὴν περιορίσει, οὔτε νὰ τὴν κάνει δόγμα. Ἐλάττωσε

τὴ σκληρότητα τῆς κρίσης ποῦχε φέρει πρὶν γιὰ τὸ Ρομαντισμό, κ' ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν ἱστορία τοῦδειξε τὸν κίνδυνο τῆς ἀποκλειστικότητας καὶ στὸ ἐπίπεδο τέχνης.

* * *

Μεγάλη λοιπὸν προσπάθεια ἔγινε στὴ σημερινή Γαλλία γιὰ τὴν κριτική. Τὸ ξετύλιγμα τῶν τριῶν τελευταίων τάσεων ἀποδείχνει μιὰ ἐπιθυμία ἀμεροληψίας καὶ μιὰ ἔννοια ἀλήθειας ποὺ τιμοῦν ἐκείνους ποὺ τὶς φανερόνουν. Ἀντὶς νὰ καταπολεμοῦνται, τοῦναντίο συμπληροῦνται, κι αὐτὸ δικαιολογεῖ τ' ὄνομα «τάσεις» ποὺ μεταχειρίστηκα κι ὄχι «σχολές». Πολλὰ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ, πὶο βαθιὰ ξετάζοντας τὰ πρόσωπα καὶ ἀναλύοντας τὰ ἔργα. Δὲν ἀπαίτησα νὰ ἐξαντλήσω τὸ θέμα, τόσο εἶναι πλούσιο. Πρῶτα εἶχα περιοριστεῖ στὴ λογοτεχνική κριτική, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κριτικούς ποὺ ὀνόμασα, πρὸ πάντων ἀπ' ἐκείνους ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὶς δυὸ τελευταῖες τάσεις, δὲ γράψανε μόνον γιὰ τὴ λογοτεχνία, μὰ καὶ γιὰ τὴ φιλοσοφία· ἔπειτα εἶχα περιοριστεῖ μόνον στὴ γαλλικὴ κριτική, καί, σήμερὰ ποὺ κάθε μέρᾳ μεγαλόνει ἡ διεθνὴς συνεργασία ἀνάμεσα στοὺς διανοούμενους διαφόρων χωρῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ μιλήσω γιὰ κριτικούς σὰν τοὺς Μπερνταέφ, Σεστερτόν, Κουρτιούς, Κάτζερλιγκ, Ζβεϊγκ. Μὰ μόνον, στὸ ἐπίπεδο ποὺ διάλεξα, δὲν ἤθελα παρὰ νὰ δείξω ποιά σημασία παίρνει τώρα ἡ κριτικὴ στὸν κόσμον τῆς λογοτεχνίας. Ἡ ποικιλία τῆς δείχνει ἀρκετὰ, φαίνεται, πὼς, ἂν ἡ τέχνη εἶναι δύσκολη, ὅπως τὸ διαβεβαίωσε ἄλλοτε ὁ Μπουαλώ, ὅμως οὔτ' ἡ κριτικὴ εὐκολὴ δὲν εἶναι.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛ

Καθηγητὴς τῆς νεοελλ. στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Παρισιῶ.

Παρίσι, 'Ιούλ. 1931

Στὴν ἀρχὴ τοῦ τόσον ἐνδιαφέροντος ἀρθροῦ στὸ προηγούμενο φύλλον πῆχαν τὰ πάρα κάτω λάθη ποὺ ἀλλάζονε τὸ νόημα.

Σελ. 186 γραμμὴ 5 παραλήφθηκε μιὰ φράση. Πρέπει νὰ διορθωθῇ ἔτσι: . . . θὰ πεῖ ὅτι, πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας δὲν ὑπῆρχε ποτέ κριτικὴ· τοῦναντίο ἀπὸ τὸ δέκατο ἔχτο αἰῶνα . . . κτλ.

Σελ. 189, γραμμὴ 7 τέλος, διάβασε: μὰ ὁ σκοπὸς εἶναι . . .

Σελ. 190, γραμμὴ 27 διάβασε: . . . μὰ ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ πεῖ . . .

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

(Συμπλήρωμα)

Στὸ τεῦχος Μαρτίου δημοσιεύθηκε μελέτη μας σύντομη, γραμμὴν τὸ Γεννάριον τοῦ 1930 γιὰ τὰ ἐπιθέτα τῆς Θεοτόκου, κυρίως τὰ λαογραφικά. Πρὶν νὰ δημοσιευτῇ ἡ μελέτη εἶχαμε στείλει συμπλήρωμα διὰ νὰ καταχωρηθῇ μαζί. Δυστυχῶς χάθηκε κι' ἀναγκάζομαι νὰ ἐπανέλθω στὸ ἴδιο θέμα ὕστερα ἀπὸ ἀρκετοὺς μῆνες, σκαλίζοντας τὰ σχετικὰ δελτία.

Τὸ συμπλήρωμα ἔγινε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς δημοσιεύσεων:

1) **G. Gerola**. Topografia delle chiese della città di Candia (Rivista di studi Orientali) Roma 1918. Ἐκεῖ ἀναφέρονται οἱ ἐκκλησίες ποὺ ὑπῆρχαν στὸ Μεγάλο Κάστρο ('Ἡράκλειο) τὸν 17^ο αἰῶνα κατὰ τοὺς σημειώσεις τοῦ παπᾶ κυρ. Ἰωάννη Κομητᾶ, τῶν ὁποίων ἀντίγραφο κράτησε ὁ γιατρὸς Νικολετάκης. Τὸ ἀντίγραφο σώζεται στὸ Μουσεῖο 'Ἡρακλείου.

2) **Μιχ. Δέφνερ**. Τοπωνυμῖαι τῆς νήσου Σκύρου. Λαογραφία τόμος 10^{ος} σ. 564-97. Ἀθῆναι 1928.

3) **Σίμου Μενάνδρου** Τοπωνυμικὸν Μυκόνου. Ἐπετηρὶς Βυζαν. Σπουδῶν τόμος Ζ' σ. 240-52. Ἀθῆναι 1930.

Καὶ ἀπὸ διάφορες δικές μου σημειώσεις, κρατημένες ἀπὸ παντοῦ. Ἀφοῦ δώσαμε στὴ μελέτη μας τὴν ἐξήγησι τῶν ἐπιθέτων, κατατάσσοντας αὐτὰ σὲ τέσσερις τάξεις, παραθέτομε ἐδῶ ἀλφαβητικὰ τὰ ἐπιθέτα τοῦ συμπληρώματος.

Ἀγιοσορῆτισσα. Κων.πολις. **Ἀκρωτηριανή** (μεσαιων.) 'Ἡρακλείου. **Ἀλευροῦ** (κτητ. ἀπὸ τινος Ἀλευροῦ) Μύκονος. **Βαγγελίστρα**. Μύκονος. **Βλαχέρνα** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Βλαχερωνίτισσα** (χωριὸ Κυδωνίας) Κρήτη. **Γαληνή** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Γλαστριανή** (ἀπὸ τινος Γλαστριανοῦ) Μύκονος. **Γοργοπάκονος** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Γριὰ Παναγιᾶ**. Μύκονος παράβαλλε Γρε-Κερε Κισάμου. **Δραπανιώτισσα**. Κεφαλληνία. **Ἐλεοῦσα** (μεσ.) 'Ἡρακλείου, Μύκονος. **Θαλασσιώτισσα**. Μῆλος. **Θαλασσομάχισσά** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Θεοσκέπαστος** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Καλαβρέζα** Κεφαλληνία. **Καλαμιώτισσα** (μεσαιωνικὴ Μονή) Ἀνάφης. **Καρδιανή**. Τήνος, Μύκονος, παράβαλε Καρδιώτισσα (Κρήτης). **Καταφυγὴ** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Κεραπολίτισσα** (Φουρνὲς Μεραμπέλλου) Κρήτης. **Κεχριωνίτισσα**. Κεφαλληνία. **Κιουρὰ τῶν ἀγγέλων**. Μύκονος, Ζάκυνθος. **Κουμαροῦ** (23 Ἀγουστοῦ ἴσως ἐπειδὴ εὐρίσκεται μέσα σὲ κουμάρους) Μύκονος. **Κουνίστρα**. Σκιάθος. **Κρεμαστή**. Ρόδου. **Κρητικιά**. Μονεμβασιά. **Κυρία τῶν ἀγγέλων** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Δεμονήτρα** (8 Σεπτ.) Τήνος, Μύκονος. **Διμνιώτισά** (τοπων.) Μύκονος. **Δουλουδιανή** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Δυμπιανή** (πάνω στὸν Ὀλυμπον, ὄρος) Σκύρος. **Μανωλίτισσα** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Μεγάλῃ Παναγιᾶ** (Μητρόπολις) Μύκονος. **Μεσαμπελιτίσσα** (τοπωνυμ.) Χαγιά (κατὰ Μπουκαλήν 17^{ος} αἰῶν). **Μισοχωριανή** (ἐξωκκλησίον εἰς τὰ Μεσόχωσα) Σκύρος. **Μούσαινα** (νεοροσάφειον) Μύκονος. **Μουσταπίδαινα** (εἰς ἐλαιῶνα) Ἀττικῆς. **Νέα Μονή** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Ὀδηγήτρια** (μεσ.) 'Ἡρακλείου. **Παλαιόχτιστη** Κεφαλληνίας. **Παλιοκαστρινή** (μονή, τοπων.) Μύκονος.

Πανάρα. Μύκονος πρβλ. Πανάρανη. Παντάνασσα (μεσ.) Ἡρακλείου, Μύκονος. Πανύμνητος (μεσ.) Ἡρακλείου, Μύκονος. Παραπορτιανή (στο παραπορτίδι τοῦ κάστρου) Μύκονος. Περιήβλεπτος (μεσ.) Ἡρακλείου. Περγιανή. Περλιγγού Κεφαλληνία. Πισωτοιχιώτισσα (μεσ.) Ἡρακλείου. Πολίτισσα (μεσ.) Ἡρακλείου. Πυργιανή (κοντὰ στὸν πύργο τοῦ Κάστρου) Μύκονος. Πυργιώτισσα (κόντ' ἀπ' τὴν Ἀκρόπολι στὸ Πυργί) Ἀθῆναι. Ρόδου τὸ ἀμάραντον (ἀπὸ εἰκόνα ὁμώνυμη) Μύκονος. Σκιτιώτισσα (τοπωνυμ.) Κίσαμος Κρήτης. Σκορδύλλιανή (κιτητικῶς ἀνήκε στὸς Σκορδύλληδες) Κρήτη. Σκουλουδοῦ, (γιατὶ ἀνήκε σὲ κάποιον Σκουλούδη Μύκονος). Σπηλιώτισσα, (μέσα σὲ σπηλιὰ) Σκῦρος. Τελωναριά, (ἀπὸ καλόγρια πὸν τὴν ἔλεγαν ἔτσι) Μύκονος. Τουρλιανή, (μονή. τοπων.) Μύκονος. Τριμάργυρος (μεσ.) Ἡρακλείου. Φανερωμένη, (μεσ.) Ἡρακλείου, Μύκονος, Σκῦρος. Φιλέρημος. Ρόδος. Φουρτούνια, (Παναγία στὰ—τοπων.) Σκῦρος. Φρόκαλα, (Παναγία στὰ—τοπων.) Σκῦρος. Χιλιαρμενίτισσα (ἀπὸ παραδόσεις σχετικῆς) Κρήτη. Χρυσοφιώτισσα. Μονεμβασία. Χρυσοκελλαριά. Κορωνίς. Χρυσοπηγή. Σκῦρος. Χωστή. (μεσ.) Ἡρακλείου. Ψυχοσώστα. (μεσ.) Ἡρακλείου.

Ἀνάγκη εἶναι νὰ σημειώσω πὸς τὸ τύπωμα τῆς μελέτης (σ. 27—30) 1931 ἔγιναν ἀρκετὰ τυπογραφικὰ λάθη γι' αὐτὸ μερικὰ ἐπίθετα (ὄχι περισσώτερα ἀπὸ 5—6) δημοσιεύω στὸ συμπλήρωμα αὐτὰ.

(Χανιά)

Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

ΑΛ. ΒΕΓΓΙΝΟΓΛΟΥ

Η Φ Υ Γ Η

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΙΤΗ

Εικὼν Β'.

(Ἡ ἴδια σκηνογραφία. Βράδυ τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Τὸ σαλόνι ἔχει ὕψος ἔγκαταλελειμμένο. Τὰ περισσώτερα μικροαντικείμενα ἔχουν ἀφαιρεθῆ. Ἐνα κηροπήγι, μὲ δυὸ κεριὰ, πάνω στὸ τραπέζι, ἀνάβει, φωτίζοντας ἑλαφρὰ τὰ ἐπιπλα, τὶς τζαμόπορτες. Ἡ βεράντα κι ὁ κῆπος εἶναι θεοσοκότευνα. Μόνο ἓνα ἀβέβαιο φῶς φαίνεται μακρὰ, στὸ φρούριο τοῦ Ναυαρίνου).

Σκηνὴ I

Γεώργιος, Σταῦρος, Ἀχμέτ.

Ὁ Γεώργιος Σταῦρος βρίσκεται στὴν ἴδια θέση ὅπου ἔπεσε. Κάποιος βιαστικά, ἀδέξια, τοῦ τύλιξε τὴν πληγὴ πού εἶχε στὸ μέτωπο. Ἐνας βαρὺς ρόγχος ξεφύγει κάπου-κάπου ἀπὸ τὸ στήθος του. Ἐξαφνὰ ἀκούωνται ποδοπατήματα ἀλόγων πὸν ὀλοένα γίνονται πὸ ἐυδιάκριτα καὶ τέλος πάντων, βήματα στὴ σιάλα τῆς βεράντας. Ὁ Ἀχμέτ, ἀξιαματικὸς τοῦ Μαχμούτ Πασιᾶ, μὲ ἀρβανίτικη στρατιωτικὴ στολή, στέκεται στὴν κεντρικὴ πόρτα καὶ κυττάζει. Βλέπει γύρω προσεκτικὰ καὶ μὴ ἀνακαλύπτωντας κανένα, εἰσέρχεται. Προχωρεῖ δεξιὰ, ἀριστερὰ καὶ στέκεται ἀπότομα, παρατηρήσας τὸν πληγωμένο.

Ἀχμέτ.—Ἄ!

(Γονατίζει, τὸν κουνᾷ. Τίποτα. Τοῦ πιάνει τὸ σφιγμό. Τὸν ξανακουνᾷ, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τέλος βγάζει ἀπ' τὴ ζώνη του ἓνα μπουκαλάκι κονιάκ, τοῦ ἀνοίγει τὸ στόμα, τοῦ χύνει μέσα.)

Γεώργιος Σταῦρος, μ' ὀδύνη.—ᾠ!...

Ἀχμέτ.—Δὲν εἶναι κανεὶς ἐδῶ;

Γεώργιος Σταῦρος.—Φύγατε!

Ἀχμέτ.—Πολλὴ ὥρα;

Γεώργιος Σταῦρος.—Ποῦ θέλεις νὰ ξέρω, Ἀχμέτ, παιδί μου! Κύτταξε... (Μιὰ παύση). Ἀχμέτ, παιδί μου, τρέξε, τρέξε γρήγορα!...

(Ὁ Ἀχμέτ ἐξέρχεται βιαστικά. Ποδοπατήματα πάλιν ἀλόγων πὸν σβήνουν στὴν ἀπόσταση. Τὸ φῶς τοῦ Ναυαρίνου τρέμει ἀνεπαίσθητα.

Εἰσέρχεται ὁ Βάγγελος, μισοκοιμισμένος, ἀνήσυχος. Φορεῖ, πάνω ἀπ' τὰ νυχτικά του, μιὰ robe de chambre.)

Σκηνὴ II.

Γεώργιος, Σταῦρος, Βάγγελος.

Βάγγελος, (βλέποντας τὸ Γεώργιο Σταῦρο).—Ἄ!

Γεώργιος Σταῦρος.—Κύριε Βάγγε!

Βάγγελος.—Πρὸς Θεοῦ, τί συμβαίνει;

Γεώργιος Σταῦρος. (θριαμβευτικά).—Ἐνα ἀπόσπασμα καταδιώκει τὸν Γκρόπιους!

Βάγγελος.—Ἄ! (Μιὰ παύση). Μὰ ἐσεῖς, τί ἔχετε;

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲν ξέρετε;

Βάγγελος.—Ποῦ θέλετε νὰ ξέρω! Νόμιζο πῶς ὅλοι εἶχαν φύγει ὅταν γύρισα ἀπ' τὸ Χρυσό...

Γεώργιος Σταῦρος.—Ὁ Γκρόπιους θέλησε νὰ μὲ δολοφονήσῃ. ᾠ! (φωνὴ ἀγωνίας).

(Ὁ Βάγγελος γονάτισε κοντὰ του, ἔφερε πλησιέστερα τὸ κηροπήγι καὶ ἐπεξεργάζεται τὴν πληγὴ του).

Βάγγελος.—Ἄ, ἀμυχή στὸ μέτωπο. Ἀσήμαντη; ἐντελῶς ἀσήμαντη! Ἡ σφαῖρα σὰς πῆρε λοξά. Ἐτσι, λοιπόν, χμ! Ἐ, μεταξύ μας, βρίσκω πῶς ὁ δυστυχῆς ὁ Γκρόπιους ἐν μέρει εἶχε δίκιο. Πέρανατε, τί διάβολο, πολλὲς ἐλευθερίες μὲ τὴ γυναῖκα του. Ἐννοῶ, ἐννοῶ, ἐννοῶ τί θὰ μοῦ πῆτε, μὰ βλέπετε ὅταν τὸ ἔκανε ἐκεῖνος, ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, γιὰ δικό του συμφέρον, τὸ πρᾶγμα ἄλλαζε... (Ὁ Γεώργιος Σταῦρος ἰσχυρίζεται. Ὁ Βάγγελος τοῦ πιάνει τὸ σφυγμό). Ἐχετε πυρετὸ, πολὺ πυρετὸ. Σπαθῆτε. (Σηκώνεται πᾶσι στὸ buffet, ἀνοίγει ἓνα γουλαπάκι μονολογώντας). Ἐδῶ κάπου μιὰ φορὰ εἶχε γάζες καὶ οἰνόπνευμα καὶ... Ἄ. νά... (Βγάζει κάτι μπουκαλάκια, κάτι πακετάκια καὶ ἐπιστρέφει στὸν πληγωμένο). Ἐν πρώτοις πλύση μὲ

οινόπνευμα γὰρ νὰ φύγουν τὰ ξεραμένα αἵματα. (Πλένει). Πονεῖτε ; (Ἐὸ Γεώργιος Σταῦρος ἀφίνει ἕναν ἀναστεναγμό). Ἄ, ὦραϊα. Θὰ σᾶς βάλω λίγο βαμβάκι μὲ huile camphrée προχείρως. Πολὺ ἀποτελεσματικό. Ἐν τάξει. Σηκώστε τώρα τὸ κεφάλι νὰ σᾶς περάσω τὸν ἐπίδεσμο. Μπράβο ! Αὔριο τὸ πρωὶ θὰ πάω νὰ φέρω ἕνα γιατρό . . .

Γεώργιος Σταῦρος, (μὲ φωνὴ μισοσβησμένη).— Νερό !

Βάγγερ, (δίνοντάς του).— Πονεῖτε ;

Γεώργιος Σταῦρος.—Ναί !

Βάγγερ.—Θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ πᾶτε στὸν καναπέ. (Τὸν βοηθᾷ).

Γεώργιος Σταῦρος, (δείχνοντας τὴν βεράντα).—Ἐκεῖ !

Βάγγερ.—Μὰ γιατί ; Ἄστειεύσθε ;

Σταῦρος, (μὲ φωνὴ πού μόλις ἀκούεται).— Σᾶς ἰκετεύω !

Βάγγερ.— Καλά, καλά, μὴν ταράττεσθε ; (Τὸν τοποθετεῖ σὲ μιὰ πολυθρόνα, κοντὰ στὴ μεσαῖα πόρτα). Πονεῖτε ; Λιγώτερο ; Ὄραϊα ! Νερό ; (Τοῦ δίνει πάλι νερό). Ἄ, νεαρέ μου, τί λίγο πού ξέρεις τὸν κόσμο ! Ἐγὼ ἀπ' τὸ μεσημέρι κατάλαβα πῶς νάτι δυσάρεστο θὰ σοῦ συνέβαινε. Ἦθελα νὰ σὲ προειδοποιήσω, ἀλλὰ δὲν τόλμησα. Αὐτὴ ἡ γυναῖκα σὲ εἶχε μαγέψει ! Νὰ ἤξερες, νὰ ἤξερες ! Δὲν ἀξίζε, ἀλήθεια, ὁ κόπος νὰ ἐκθέσης τὴ ζωὴ σου . . . (Ἐνας μακρυνὸς πυροβολισμὸς ἀντηχεῖ. Ἡ θάλασσα πέρα ἀπ' τὸ κάστρο τοῦ Ναυαρίνου φωτίσθηκε ἀπὸ μιὰ λεπτὴ κόκκινη γραμμὴ). ὦ, τί συμβαίνει ;

(Τρέχει ἔξω στὴ βεράντα. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος δείχνει σημεῖα ἀνησυχίας. Κάνει νὰ σηκωθῆ, ἀλλὰ πέφτει πάλι στὴν πολυθρόνα ἐξαντλημένος. Τρέμει. Ἐρνει ἀπ' τὴν πολυθρόνα. Κι' ἄλλος πυροβολισμὸς, κι' ἄλλος, κι' ἄλλος. Ἀλλεπάλληλες λάμπεις φωτίζουν τώρα τὴ μακρυνὴ θάλασσα).

Γεώργιος Σταῦρος (βραχνά, ἀσθενικά).— Κύριε Βάγγερ !

Βάγγερ, (πλησιάζοντας).— Πονεῖτε ;

Γεώργιος Σταῦρος.— Ἀκούσατε ;

Βάγγερ.— Ναί.

Γεώργιος Σταῦρος.— Στὸ Ναυαρίνο. Βουλιάζουν τὴν κορβέττα τοῦ Ἰζὼν Οὐέλλερ. Πᾶμε !

Βάγγερ, (μὲ φρίκη).— Ποῦ ;

Γεώργιος Σταῦρος.— Στὸ Ναυαρίνο !

Βάγγερ.— Τρελλάθηκες ; (Οἱ πυροβολισμοὶ δυναμώνουν. Μιὰ φωτιὰ ἀνεβαίνει ἀπ' τὴ θάλασσα).

Γεώργιος Σταῦρος, (πού σηκώθηκε σὰν αὐτόματο, μὲ μιὰ φωνὴ ἀπερίγραπτη, παραπαίοντα καὶ σπρώχνοντα συνάμα τὸ Βάγγερ πρὸς τὴ βεράντα).— Πᾶμε ! . . .

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΥΛΙΚΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

(Στὸ ἀρχεῖο τοῦ Κόντε Διον. Ρώμα)

Ἡ δευτέρη ἐπιστολὴ τοῦ Ward στὸ Διον. Ρώμα πού δημοσιεύεται στὸ τεῦχος αὐτό, εἶναι πολὺ πιὸ σπουδαία ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενό της δείχνεται ὀλοφάνερα τὸ πὼς τὴν περισσότερο ἀντίδραση γιὰ τὴν Ἐνωσὴ ἔδειχαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἐπτανήσιοι διαμαρτυρούμενοι στὸν Ἀρμοστή πὼς ἡ προστάτιδα Ἀγγλία φαίνεται πολὺ ἀπλοχέρα στὸ «μικρὸ λαὸ» μὲ τὶς μεταρρυθμίσεις τοῦ 17. Κι' αὐτὸ γιὰ νάχουν μεγαλύτερη τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους. Ἐξαφνα μέσα στὴν ἐπιστολὴ βλέπομε τὸ πὼς καὶ μὲ αὐθαιρεσίαν ἀκόμη ζητοῦσαν οἱ Μεταρρυθμιστὲς νάχουν ἀπόλυτην ἐξουσίαν στοὺς διορισμοὺς δικαστικῶν, τελωνειακῶν καὶ ταμιακῶν θέσεων, μιὰ καὶ πού Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος κόντε Ρώμας. Αὐτὸς θυσιάζοντας κάθε πρωτοβουλία του, σ' ἕνα σημεῖον εἶχεν ἐντείνει τὴν προσοχὴν του. Νὰ βαδίζει σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ Οὐάρδου. Αὐτὸ ἦταν ἀφορμὴ νὰ τὸν μισοῦν οἱ ἄλλοι Ἐπτανήσιωτες. Ἰδίως κατάπεσε στὴ συνείδηση τῶν συμπολιτῶν του ὅταν ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴν Συνέλευση τὴν ὥρα πού ὁ Τυπάλδος διάβαζε τὸ ψήφισμα τῶν Ριζοσπαστῶν γιὰ τὴν Ἐνωσὴ.

Οἱ Κερκυραῖοι βουλευτὲς ἦταν ἐπίσης καταγαναχτισμένοι μαζί του γιὰ καὶ ὅταν τοῦ πῆγαν τὸ ψήφισμα τῆς Ἐνώσεως νὰ τὸ υπογράψει στὸ σπίτι του, αὐτὸς ἀρνῆθηκε νὰ τὸ δεχτεῖ ἀπὸ φόβο μὴ δυσαρεστήσει τὸν Ἀρμοστή. Γράψανε τότε πολλὰ ἐναντίον του στίς ἐφημερίδες. Καὶ ἄλλα χειρότερα γυροῦσαν ἀπὸ ἕνα στόμα σ' ἄλλο στὰ νησιά. Ὅμως δὲν ἦταν τέτιος πού ἡ στάση του αὐτὴ νάχει γιὰ δικαιολογία τὸ συμφέρον. Ἐνεργοῦσεν ὡς τότε ὅπως τοῦ ἐνέπνεε ἡ συνείδηση καὶ ἡ πεποίθησή του. Ἦταν πατριώτης ἀλλ' εἶχε τὶς ἀρχές του' ἀρχές τῆς βενετσιάνικης ἀριστοκρατίας. Θαρροῦσε πὼς κάθε ἀπόπειρα χειραφέτησης ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Ἀρμοστή θὰ ἦταν ἀποτυχημένη καὶ θάφευγε κακὸ παρὰ καλὸ στὴν πατρίδα του. Ἐπὶ τὸν ἔργον τὸ λαϊκὸ ρεῦμα ξεσποῦσεν ἀκράτητο πᾶ ἐναντίον τῆς Προστασίας, ἀρχίσθηκα αὐτὸς νὰ συνεννοεῖται μυστικά μὲ τὸν Κελερῆ καὶ τὸν Μαυροκορδάτο. Ὁ Ἀρμοστής Οὐάρδος βλέποντας τὴν ἐπικρουσίαν τοῦ ἐξασθενημένη, ἐκεῖ πού τὴν ἐφαντάζετο ἀπράνταχτη, ἔξασκεῖ μέτρα καταθλιπτικώτερα καὶ αὐστηρωτέρα καὶ ἀπὸ τὸν δῆθεν

φιλέλληνα Μάιτλανδ και γράφει παραπονετικά στο Ρώμα, πού ἀψηφᾷ πλέον νά ἐχτελεῖ τίς διαταγές του και ἀδιαφορεῖ ἂν χάσει τὴν ἐμπιστοσύνη του. Μὰ τότε ὁ Ρώμας στάθηκεν ἐκεῖ πού ἔπρεπε πιά. Τοῦ πέταξε στα μούτρα τὴν παραίτησή του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄.

Ἀνάκτορο Φλεβάρης, 21, 1853

Ἀγαπητέ μου Κόντε Ρώμα,

Διάβασα μὲ προσοχὴ τὸ μυστικὸν ὑπόμνημα, πού ἡ Ὑψηλότης σας εὐαρεστήθηκε νὰ μοῦ στείλει. Στὴν ἀρχὴ νόμισα πὼς γράφηκε μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς Γερουσίας. Τότες τὸ πρᾶγμα θὰ ἦταν πολὺ σοβαρὸ. Βεβαίωθηκα ὁμως πὼς οἱ Συνάδελφοί Σας δὲν πῆραν εἶδηση, οὔτε γνωμάτευσαν γιὰ τὸ περιεχόμενό του. Ἔτσι κ' ἐγὼ θαρῶ πὼς εἶμαι ἐλεύθερος νὰ σχοληθῶ μ' αὐτό, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ μιὰν ἰδιωτικὴ ἐπιστολή, γραμμὴν μὲ πολλὴν ἔξαψη.

Μιλᾶτε ἀπ' ὄνομα τοῦ Κόμματος τῶν Μεταρρυθμιστῶν. Μοῦ λέτε πὼς τὸ κόμμα δὲν ὑποστηρίζεται ἀρκετᾶ ἀπὸ μένα, πὼς ὁ τόπος πιστεύει ὅτι ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τίς μυστικὰς ὁδηγίαις πού λαβαίνει ἀπὸ μένα· πὼς μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκδηλώνω τὴν ἀποστροφή μου και τὴ δυσπιστία μου σ' ἓνα κόμμα πού θυσιάζει τὴ δημοτικότητά του γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴν Προστασία και τὸ ὁποῖο σύντομα θὰ ἔχει ἄσχημο τέλος ἀκριβῶς γιὰτὶ ἡ Προστασία τὸ πολεμᾷ.

Θὰ παρατηρήσω πὼς αὐτὴ ἡ ὑπόνοια εἶναι ἀβάσιμη και—θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ τὸ πῶ—ἔχει δόση ἀγνωμοσύνης. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα τί ἄλλο εἶναι τὸ Μεταρρυθμιστικὸ Κόμμα, ἂν ὄχι δημιούργημά μου; Ἐγὼ ἐδημιούργησα τίς περιστάσεις ἀπάνω στίς ὁποῖες στηρίχτηκε.

Ἰδοὺ και ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἱερέα Καραλή πού τόσα ψέλνει γιὰ τοὺς Ριζοσπάστες.

Μεσολόγγι 5 Ἀπριλίου 1854

Κύριε Δραγῶνα,

Τὴν σήμερον σᾶς φανερώνω τὰ γεγονότα ὁποῦ ἀκολούθησαν και ἀκολουθοῦν περὶ τοῦ στρατοπέδου. Ἡμεῖς οἱ Ζακύνθιοι ἀντὶ λάβωμεν ἔπαινον νὰ εὐγάλωμεν κατηγορίαν, ἀντὶ φήμην κατάκρισιν; Οἱ Κεφαλλῆνες λέγουν ὅτι ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον δὲν ἔστειλαν οὔτε ἓνα λεπτὸν ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους και ἀπὸ τὴν Κέρκυραν. Εὐρίσκομαι μὲ πενήντα ἔξηντα ἀνθρώπους και ἀπεθένον ἀπὸ τὴν πείναν και δὲν ἔχω νὰ πάρω οὔτε πενήντα δράμα μπουμπότα και φάγω οὔτε ἐγὼ οὔτε οἱ ἄνθρωποι και δὲν ἤξεύρω τί νὰ γίνωμεν τόσσοι ἄνθρωποι ὁποῦ εὐρισκόμεθα. Τώρα λοιπὸν περιμένω ἕως οὗ νὰ τιμηθῇ ἡ πατρίδα μας και νὰ παύσῃ ἡ τόση κατάκρισις ὁποῦ ἔλαβε ἀπὸ τοὺς Κεφαλλῆνας και ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους, ὁποῦ καθημερινῶς μᾶς κατακρίνουν. Λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ νὰ τὰ εἰδοποιήσετε ὅλα αὐτὰ ὁποῦ τρέχουν ἐδῶ, εἰς ὅλους, και ἐὰν ἔχουν εὐχαρίστησιν ἄς βοηθήσουν ἐτούτην τὴν ὥραν μὲ γενναιότητα διὰ νὰ τιμηθῇ ἡ πατρίδα και νὰ παύσῃ ἡ τόση κατάκρισις, και νὰ μεταστρέψῃ εἰς ἔπαινον. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἦλθαν ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Καρβασαρά και μᾶς εἶπαν ὅτι θὰ διαλυθῇ τὸ σῶμα τὸ δικόν μας ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι εἶναι γυμνοὶ και τετραχειλισμένοι και ἀπεθένουν ἀπὸ τὴν πείναν. Ἡ πολιορκία τοῦ Γρίβα ἐδιδάθη και κατέστρεψε χιλίους πεντακοσίους Τούρκους, 800 σκωτωμένους και οἱ ἐπίλοιποι λαβωμένοι.

Στυλιανὸς Ἱερεὺς Καραλῆς

Ἐγὼ ἐπέτυχα τὴ συγκατάθεση τῆς Κυβερνήσεως τῆς Μεγαλειότητος γιὰ τίς μεταρρυθμίσεις (1). Ἐγὼ τίς ὑπέβαλα στα Ἐφτάνησα μὲ τὸ διάγγελμα τοῦ Δεκέμβριου τοῦ 1851. Εἶχα τὴν ἐλπίδα πὼς ἡ συγκατάθεσή μου στίς μεταρρυθμίσεις θὰ ἀποτελοῦσε σοβαρὸ βῆμα στὴ διευθέτηση τῶν πραγμάτων. Πλανήθηκα. Ἡ γνώμη μου δὲν ἄλλαξε ὕστερ' ἀπ' αὐτό. Συνέστησα στὴ Μεγαλειότητά της ν' ἀνταμείψῃ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ Κόμματος δηλ. τὴν Ὑψηλότητά σας και τὸν κόμητα Καρούσο (2). Ἄλλοι θὰ κρίνουν ἂν παράλειψα τίποτε, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτό. Γι' αὐτὴ τὴν αἰτία ἐπέτυχα τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν Γραμματέα τοῦ ἀποικιακοῦ τμήματος τῆς Μεγαλειότητος νὰ δημοσιεύσω τὸ διάγγελμα πού μοῦ ἀπηύθυνε τὸν περασμένον Ὀχτώβριον σχετικῶς μὲ ὅσα συνέβησαν στὴν προηγουμένη Συνέλευση. Οὔτε συμβούλευα τὴ Μεγαλειότητά της, ὅπως θὰ μοῦ ἐπέτρεπαν νὰ κάμω οἱ Συνταγματικὲς ἀρχές, νὰ καλέσει τὸ Κόμμα ἐκεῖνο πού ζητᾷ τὴν ἐπιστροφή στο χάρτη τοῦ 1817 (3) και νὰ ζητήσει τὸ αἶσθημα τοῦ λαοῦ μὲ μιὰν ἄλλη διάλυση.

Ἐχω ἐκδηλώσει φανερά τὴν ὑποστήριξή μου στο Κόμμα, πού πάντοτε μὲ μεταχειρίσθηκα τίμια, ἐπειδὴ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἔχει τίς περισσότερες πιθανότητες νὰ βελτιώσει τὴν πολιτικὴ κατάστασι τῶν Νησιῶν. Σ' αὐτὰ ἡ Ὑψηλότης σας τί ἄλλο ἔχει νὰ ἀντιπαρατάξῃ ἀπὸ μιὰ σειράν ἔριδες μ' ἓναν ἄνθρωπο ἀγνωστό μου μέχρι τῆς στιγμῆς πού ἡ Ὑψηλότης Σας μοῦ τὸν σύστησε γιὰ τὴν ὑψηλὴ θέσι τοῦ Γερουσιαστοῦ;

Ἡ διαγωγή τοῦ Δρακούλη εἶναι ἐπιτιμητέα και χωρὶς δρᾶση. Τὸ παραδέχομαι ἂν και οἱ κατηγορίαι ἐναντίον του δὲν στηρίζονται ὡς τώρα σὲ γεγονότα. Ἡ Ὑψηλότης σας ὁμως γνωρίζει πὼς γιὰ τὸ ἴδιο συμφέρον τοῦ Με-

(1) Οἱ μεταρρυθμίσεις πού ἐξητοῦσαν ἦταν οἱ ἀκόλουθαι:

α') Ἐτησίαι Σύνοδος τῆς Βουλῆς ἐπὶ δίμηνον.

β') Κανονισμὸς νέος τῶν καθηκόντων τῆς Γερουσίας. Τὰ μέλη της νὰ ἔχουν περισσότερην εὐθύνη στίς ἀποφάσεις τους και νὰ ἀποφαίνονται συχνότερα γιὰ διάφορα ἐνδιαφέροντα ζητήματα.

γ') Νὰ μὴν εἶναι ὁ Ἀρμοστής ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἐκεῖνος πού θὰ ἔλυνε ἐνδεχόμενη διχογνωμία μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου γιὰ δικαστικὰς ἀποφάσεις, ἀλλὰ ἓνας τρίτος, Ἐφτάνησιος.

δ') Νὰ γίνῃ νόμος πού νὰ κανονίσει τοὺς θεσμοὺς τῶν Νησιῶν και τῶν τοπικῶν Κυβερνήσεων.

Αὐτὲς οἱ προτάσεις γίνηκαν δεχτὲς ἀπὸ τὸν Οὐάρδο ἐχτὸς ἀπὸ τίς δυὸ ἄλλαι περὶ Τύπου και ὑψηλῆς Ἀστυνομίας.

Ὁ νόμος περὶ δημοσιογραφίας ἦταν πειστικώτατος. Ἀπορρίφθηκαν λοιπὸν μὲ ἀγανάκτηση ἀπὸ τοὺς ριζοσπάστες και τὸ λαό.

(2) Ὁ Καρούσος ὡς ἐπαρχος Κεφαλληνίας ὄργισσε κυριολεκτικᾶ στίς ἐκλογὰς τοῦ 1852 γιὰ νὰ πιτύχει δόλοκληρος ὁ συνδυασμὸς του ἐκεῖ.

Ὁ Ἀρμοστής Οὐάρδος θὰ τὸν ἔκανε σάνταμοιβῇ Πρόεδρο τῆς Γερουσίας, ἂν δὲν ἔφερναν σοβαρὰς ἀντιρροήσεις ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας Λαμασκινός, ὁ Βράϊλας και ὁ γενικὸς Εἰσαγγελεὺς Κουρκουμέλης, ὅτι ἡ Κέρκυρα ἔχει δικαίωμα νὰ δώσει τὸν Πρόεδρο τῆς Γερουσίας.

Τέλος ἡ δέση δόθηκε στὸν κόμητα Κανδιάνο Ρώμα, στὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Περιέργου εἶναι ἡ λεπτομέρεια τοῦ διορισμοῦ. Ὁ Καρούσος τοῦ ἀνήγγειλε τὸ γεγονός, λέγοντάς του ὅτι πρέπει νὰ δεχθεῖ, ἐπειδὴ σπουδαῖαι ὑποθέσεις δὲν τὸν ἄφηναν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα. Μ' αὐτὸ ἤθελε νὰ δεῖξῃ ὅτι αὐτὸς τοῦ παραχωροῦσε τὴ θέσι.

(3) Ἐννοεῖ τὸ Σύνταγμα πού συνετάχθη ἀπὸ τὸν Μάιτλανδ.

ταρρυσμιαστικῶν Κόμματος εἶναι καθήκον μου νὰ φροντίσω ν' ἀποφευχθεῖ ἓνα σκάνδαλο.

Ἐκεῖνο ποῦ μπορῶ νὰ κάμω εἶναι νὰ εἰδοποιήσω τὸ Δρακοῦλη πὸς στὸ ἐξῆς θὰ ἐπιτηρεῖται αὐστηρῶς. Σὲ πρώτη δὲ περίπτωση ποῦ θ' ἀνακαλύψω πὸς δὲ σεβάστηκε τὴν Ὑψηλότητά σας ἢ πὸς ἔκαμε χρῆση τῶν δικαιωμάτων του ὡς Τοπικὸς Διευθυντῆς, ἢ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ εἶναι βεβαία.

Λυποῦμαι ποῦ δὲν μπορῶ νὰ διορίσω Ἀστυνομικὸν Ἐπόπτη τὸ Σαρλί. Οἱ σχέσεις του μὲ χαρτοπαιχτικὰ κέντρα τὸν δυσφημίζουν. Θὰ προσπαθῶ ὅμως νὰ τὸν διορίσω σ' ὅποιαδήποτε ἄλλη θέση ποῦ θὰ μοῦ ἐπρότεινε ἡ Ὑψηλότης σας ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἄμεσον εὐθύνη σας.

Ὅσο γιὰ τὸν τρόπο ποῦ γινε ἡ τελευταία ἀνάκρισις, συμμερίζομαι κατὰ μέγα μέρος τὴ γνώμη σας. Ἐξέφρασα γι' αὐτὸ ἐπισήμως τὴ σκέψη μου στὸν Πρόεδρο καὶ στὸ Γενικὸ Διευθυντή.

Ἀπέρριψα ἐπίσης τὸν προβιβασμὸ τοῦ λοχία Θεοχάρη καὶ διέταξα τὴ μετάθεσή του σ' ἄλλο νησί. Ὁ Ἐπόπτης ποῦ θὰ διορισθεῖ στὴ θέση τοῦ Σαρλί θὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἀστυνομία Κερκύρας ἢ Κεφαλληνίας.

Σχετικῶς μὲ τοὺς νεοδιορισθέντες ἀπὸ τὴν Ὑψηλότητά σας ὑπαλλήλους πιστεύω πὸς ὁ Τοποτηρητῆς εἶχε δίκαιο ποῦ φρόντισε νὰ ζητήσῃ πληροφορίες. Ὁ νόμος τοὺς βάζει ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐπίβλεψη τοῦ Λόρδου μεγάλου Ἀρμοστοῦ, αὐτοὶ δὲ ἀνήκουν σὲ μιὰ τάξη ποῦ ἡ Ὑψηλότης σας δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ καλά.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἔρευνας ἦταν πὸς δὲν ἤξεραν νὰ διαβάσουν.

Καλύτερα λοιπὸν ποῦ διαλευκάνθηκε ἀπὸ πρὶν τὸ ζήτημα καὶ ἔτσι δὲν ἔγιναν διορισμοὶ ποῦ λίγο θὰ σᾶς τιμοῦσαν, καὶ ποῦ στὸ τέλος τὴν εὐθύνη τους θὰ ἔφερα ἐγώ. Ἡ Ὑψηλότης σας λέει πὸς δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος, ἐπειδὴ οἱ τελευταῖες μεταρρυθμίσεις τοῦ Συντάγματος ἀφήνουν ὅλη τὴν εὐθύνη καὶ τὴν ἐξουσία στὸν Πρόεδρο ποῦ θὰ ἐξέλεγα.

Ἄν βασιστοῦμε σ' αὐτὴ τὴν ἀρχὴ εἶναι δικαίωμα τῆς Ὑψηλότητός σας νὰ μοῦ προτείνει τὴν ἄμεση ἀπόλυση ἀπὸ τὴν Ἀστυνομία καὶ τὸ Ὑγειονομεῖο ὧν ἐκείνων ποῦ θεωρεῖ ὡς ἀντίθετους μὲ τὸ καθεστῶς, καὶ μὲ τὴ συναίνεση τῆς Γερουσίας, τὸ διορισμὸ ἐκείνων ποῦ θὰ συσταίνατε.

Εἰς τὸ ἐξῆς ἐπίσης, ἀπὸ τὴν Ὑψηλότητά σας νὰ καθοδηγοῦνται τὰ πολιτικὰ τμήματα τῆς Ἀστυνομίας δηλ. γραφειοκρατικὲς θέσεις.

Ἡ Ὑψηλότης σας φρονεῖ, πὸς αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ἀρμονία μὲ τὴν Κυβέρνηση. Τότες τὰ Ἐφτάνησα θὰ προοδέσουν θὰ γίνουν πράγματα τέτοια ποῦ θὰ δοξάσουν τὴν Ἀρμοστίαν μας καὶ θὰ σφίξουν τοὺς δεσμοὺς τοῦ Προστατευόμενου λαοῦ μὲ τὸν Προστάτη. Δὲν θὰ μπορούσα νὰ δεχθῶ αὐτὴ τὴ μεταρρύθμιση χωρὶς συζητήσεις σὲ μιὰ στιγμή ποῦ ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο εἶχαμε τὸση ἀποθάρρυνση, ἀφοῦ δὲν μοῦ δίνετε οὔτε μιὰ ψήφον ὡς στήριγμα τῆς πολιτικῆς ποῦ ἐτοιμαζόμενον ν' ἀκολουθήσω.

Ἐγὼ συνέστησα στὴν Μεγαλειότητά της, νὰ σᾶς δώσει τὴν ἀνώτερη θέση στὰ Ἐφτάνησα. Προτιμῶ νὰ δώσω δείγματα καλῆς πίστεως καὶ συντηρητικότητος ὡς τὸ τέλος.

Θὰ Σᾶς πῶ ἀκόμη, πὸς ὀλόκληρο τὸ πνεῦμα τοῦ ὑπομνήματος δείχνει μιὰ κακὴ ἀντίληψη τῆς μεταξύ μας θέσεως. Ἄν ἡ Ἴόνιος Γερουσία ἦταν πραγματικὰ ὑπεύθυνη, μιὰ Γερουσία ποῦ ν' ἀντιπροσώπευε τὰ αἰσθήματα τῆς πλειονότητος τῶν ἐκλογέων, θὰ ἦταν φυσικὸ καὶ δίκαιο, μιὰ Κυβέρνησις σχηματισμένη κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἔχει ἀπόλυτο δικαίωμα στοὺς ἀνθρώπους ποῦ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσία της.

Στὶς συζητήσεις μὲ τὴν Ὑψηλότητά σας καὶ τὸν Μπράιλα (4) ἐξέθεσα τοὺς λόγους καὶ τοὺς ὁποίους θεωροῦσα αὐτὸ τὸ σύστημα ἀνεφάρμοστο.

Πιστεύω πὸς ἰκανοποιήθηκεν ἡ Ὑψηλότης σας ἀπὸ τὸ δίκαιο ποῦ εἶχαν οἱ παρατηρήσεις μου. Ἡ Κυβέρνησή σας εἶναι ἐτοιμοθάνατη, καὶ διατηρεῖται στὴν ἐξουσία ὄχι ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ λαοῦ, ποῦ φανερώθηκε ἀπὸ τὴν ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων του, μὰ γιὰ τὸ θέλει ἡ Προστάτιδα Βασίλισσα, ἐπειδὴ πιστεύει πὸς ἡ πολιτικὴ ποῦ σχηματίσθη τὴν παρούσα Γερουσία δίνει τὴν καλύτερη ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ μιᾶς Κυβέρνησις ποῦ θὰ ἐξακολουθήσει ὅτι ἀρχισα ἐγώ.

Μιλώντας ἔτσι δὲν ἐκδηλώνω ἀντιπάθειαν ἢ δυσπιστίαν στὸ ἐδῶ Κόμμα ἢ σὲ κείνο τῆς Ζάκυνθος, ποῦ εἶναι τώρα ἔξω τῆς ἀρχῆς. Ἴσως νὰ μὴ ἀποδειχθεῖ ἐσφαλμένῃ ἡ γνώμη του πὸς δώσαμε πολλὰς ἐλευθερίας στὸ μικρὸ τοῦτο λαὸ στὰ 1849.

Μιὰ καὶ ἔγινεν αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ, ἡ Ἀγγλία θὰ τὴν ἐφαρμόσει πιστὰ σ' ὅλο της τὸ πλάνο. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Ὑψηλότης σας καὶ οἱ ἄλλοι σας νὰ περιμένετε ἀπὸ μένα τὴν πιὸ ἐγκάρδια συνεργασία. Μὰ ὡς τὴ στιγμή ποῦ θὰ εἶμαι ὑπεύθυνος γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῆς Ἐφτάνησος, σὲ περιπτώσεις τόσο δύσκολες, ὡς ποῦ κάθε ἔργο τῆς Κυβέρνησις θάποδίδεται σὲ μένα, καὶ θὰ κρίνεται καὶ θὰ ζυγίζεται ὡς ἔργο μου ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων στὴν Ἀγγλία, θάναί ἡ μεγαλύτερη ἀκρισία νάφήσω τυφλὰ στὰ χέρια σας τὴ γνώμη μου, νὰ βλέπω μὲ τὰ μάτια σας, νὰ υἰοθετῶ τὶς προσωπικὰς φιλίαις ἢ ἐχθρότητες, καὶ νὰ ἐπιτρέπω ἀκόμη νὰ γίνων ὄργανα κομματικῆς διαμάχης οἱ θέσεις ἐκεῖνες ποῦ εἶναι ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐγκρισίᾳ μου.

Ποῖος θὰ ἦταν ὁ σκοπὸς σας νὰ διορίζετε τοὺς πολιτικοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἀστυνομίας παρὰ μόνον νὰ θέσετε τὸ Σῶμα ἐκεῖνο στὴ διεύθυνση δύο Ἀρχηγῶν, καὶ νὰ κάμετε κείνους ποῦ πραγματικὰ διευθύνουν νὰπευθύνονται μᾶλλον στὸν Πρόεδρο ἢ στὸ Λόρδο Μέγαν Ἀρμοστή γιὰ πληροφορίες;

Αὐτὸ θάκανε τὴν οὐδέτερον αὐτὴν ἀρχὴ ἓνα ὄργανο ἀκατάπαυσης φιλονικίας ποῦ θὰ διασάλευε τὴ δημοσίαν τάξιν. Στὴν Ἀγγλία τὸ ξέρουν καλά. Τώρα ὅμως ἡ διεύθυνση τῆς Ἀστυνομίας εἶναι στὰ χέρια ἀνθρώπων τελείως ἀνεξάρτητων, ποῦ δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν τίποτα ἀπὸ πολιτικὰς μεταβολὰς. Ὅλα τὰ κόμματα συναίνου ὁ αὐτό.

Ὡς πρὸς τὸ Ὑγειονομεῖο, ἐγὼ ἀποβλέπω περισσότερο στὴν ἰατρικὴ ἐπιστήμη καὶ στὴ μακρὰν ὑπηρεσίαν, παρὰ στὸ πολιτικὸ φρόνημα, ὅταν ἐννοεῖται δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ἐπιλήψιμο στὴ διαγωγή τους ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως. Ἐνα φανατικὸ Ριζοσπάστη ἔξαφνα ποτὲ δὲν θὰ τὸν κρατοῦσα στὴν ὑπηρεσίαν. Ἀλλὰ ποῖο δικαίωμα ἔχω νὰπολύσω ἓνα φιλήσυχο καὶ σεβαστὸν ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος μοῦ λέει τίμια πὸς οἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Λόρδου Σίτωνος ἔγιναν πολὺ γρήγορα, καὶ πὸς τὰ Ἐφτάνησα θὰ ἦταν εὐτυχέστερα, καὶ ἡ Κυβέρνησις καλύτερη, ἂν ἡ Προστάτιδα Βασίλισσα κρατοῦσε περισσότερα δικαιώματα; Ἐπειτα αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ δική μου γνώμη. Κοιμᾶμαι σὲ στρώμα ἀπὸ τριαντάφυλλα τρία χρόνια τώρα. Ἐχω καμμιά πιθανότητα πὸς ἡ πολιτικὴ ποῦ ἀκολουθῶ τώρα μὲ τὴ συμβουλὴ τῆς Ὑψηλότητός σας καὶ τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ Κόμματος, θὰ θριαμβεύσει; Ἐχει τὴν ἴδια δύναμιν στὴ Βουλὴ ποῦ

ἔλεγε πρὸ ἑνὸς χρόνου
Γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ κείνο ποῦ ἡ Ὑψηλότης σας μοῦ
4) Ὁ σοφὸς αὐτὸς Κερκυραῖος, ἀρχηγὸς τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος στὴν πρωτεύουσα τῶν Νησιῶν, μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Μεταρρυθμιστοῦ εἶχε. Στὴν οὐσία δίκαια θὰ μπορούσε νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτη θέσιν μεταξύ τῶν Ριζοσπαστῶν.

προτείνει νὰ εἶστε ἀπὸ πάνω μου σὰν Ἀντιβασιλεὺς μου. Εἶμαι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς Βασιλισσας καὶ τῆς κοινῆς Ἀγγλικῆς γνώμης. Δὲν ἔμπορῶ ν' ἀφήσω νὰ διαδοθῆι πὼς στοὺς δικαστικούς διορισμούς, ἔδωσα σὲ Σᾶς περισσότερη σημασία, ἀπ' ὅτι ἔδωσα πρὶν στοὺς ἄλλους. Εἶναι τὸ μόνο ἐπιλήψιμο σημεῖο πού οἱ ἐχθροὶ μου σκέφτονται νὰ μοῦ ἐκτοξέψουν. Γιὰ τοῦτο ἡ Ὑψηλότης Σας, ἄς μοῦ τὸ συγχωρήσει πού θὰ τὸ πῶ, γιὰ ὅποιαδήποτε μεταβολὴ γίνεται στὴ Ζάκυνθο ἢ ἄλλου, πρέπει νάχει πρῶτα τὴ γνώμη μου.

Οὐδέποτε ἐπεχείρησα, σ' ὁσοδήποτε σοβαρὰ περίπτωσι, ν' ἀναγκάσω τὸ Κόμμα πού εἶναι τώρα στὴν ἐξουσία ν' ἀπομακρυνθῆι ἀπὸ τὸν προορισμὸ του, ἢ νὰ παύσει νὰ εἶναι ἄρρηκτα δεμένο μετὰ τὴν ἀρχὴν σου ἔχει. Ὅσο γιὰ Σᾶς προσωπικά, πάντοτε ἔδειξα προθυμία στὶς ἐπιθυμίας σας ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀποδείχτηκε πὼς ἐπιζητούσατε τὸ καλύτερο τόσο γιὰ τὸν ἑαυτὸ Σας, ὅσο καὶ γιὰ τὸν τόπο Σας. Ἔτσι εἶμαι πρόθυμος νὰ συνεργαστοῦμε καὶ στὸ μέλλον. Ὅχι ὅμως γιὰ χάρι Σας ν' ἀφήσω ὅλη τὴν ἐξουσία πού μοῦ ἀνήκει. Οὔτε μπορῶ νὰ συστήσω στὴ Μεγαλειότητά της ν' ἀκολουθήσει ἀνεπιφύλακτα ἓνα Κόμμα πρὶν ἰδεῖ μιὰ σταθερότερη κατεύθυνση στὶς ὑποθέσεις, μιὰν ἐκδηλωμένη κοινὴ γνώμη ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς του.

Τὸ καλύτερο πού ἔχετε νὰ κάμετε εἶναι νὰ συννοεῖσθε μαζί μου ὅσο τὸ δυνατό συχνότερα καὶ εὐκρινέστερα. Νὰ μοῦ πῆτε τίς ἀπόψεις Σας καὶ τίς ἀπόψεις τῆς Γερουσίας σχετικῶς μετὰ τὴν νέα κατάσταση πού παρατηρεῖται στὰ Νησιά.

Σᾶς προσκαλῶ ἀκόμη νὰ μοῦ προτείνετε τὸ μέτρο ἐκεῖνα κοινῆς ὀφελείας πού θὰ δοξάσουν τὴν Ἀρμοστία μου ἐδῶ καὶ θὰ συσφίξουν τοὺς δεσμούς τῆς Προστάτριας Βασιλισσας μετὰ τὸν Προστατευόμενον λαό. Δὲν ἔδειξα ποτὲ δυσφορία γιὰ παρόμοιες συζητήσεις μετὰ κανένα Κόμμα.

Συσταίνω ἀκόμη στὴν Ὑψηλότητά Σας νὰ ἐπισπεύσει τίς κανονικὰς Συνεδριάσεις τῆς Γερουσίας, πού τελευταῖα διακόπησαν δίχως καμμιάν αἰτία. Οἱ τοπικὰς Κυβερνήσεις δίκαια παραπονοῦνται γι' αὐτό. Ἐμποδίζει τὴν πρόοδόν τους καὶ ζημιώνει τὰ συμφέροντά τους.

Κατὰ τὴν γνώμη μου, μετὰ αὐτὰ τὰ μέσα, τὸ εἰς τὴν ἐξουσία Κόμμα, θὰ ἡσυχάσει τὰ ἐξημιμένα πάθη, καὶ θὰ ἐδραιώσει στὸν τόπο τὸ χαρακτῆρα τῆς δικαιοσύνης. Αὐτὸ θὰ δώσει βαρύτητα στὶς συστάσεις Σας σὲ προσηχτὴ Συνέλευση, γιὰ ζητήματα ἅλτα ἀκόμη σχετικῶς μετὰ τὸ Ἴόνιο Σύνταγμα. Ἐξεδήλωσα δημοσίᾳ τίς ἀπόψεις μου γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐπιθυμῶ ἓνα Σύνταγμα ἐλεύθερο μετὰ τὴν ἥσυχην καὶ κανονικὴν διατήρησιν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας.

Πιστεύω, πὼς γιὰ τὴν τωρινὴν κατάστασιν τῆς Ἀνατολῆς καμιά πολιτικὴν δὲν ἦτο καταλληλότερη γιὰ τὰ Ἐφτάνησα γιὰ μιὰ συνεργασία τῶν πῶς διακεκριμένων Πολιτῶν τῆς. Τὸ λάθος δὲν εἶναι δικό μου ἂν παραμελοῦνται κάποτε τὰ κοινὰ συμφέροντα ἀπὸ τίς τοπικὰς ἀντιζηλίας καὶ τὰ προσωπικά πάθη, αὐτὲς τίς δυὸ μάλιστα τῶν μικρῶν αὐτῶν τόπων. Ἐκαμα ὅτι μοῦ ἦταν δυνατό, μεσολάβησα ν' ἀπομακρύνω τίς ἀφορμὰς τῆς δυσπιστίας, νὰ τοὺς ἐξηγήσω τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλληλοβοήθειας. Μὲ λύπη προσθέτω, πὼς τὸ ὑπόμνημά Σας μ' ἔπεισε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, πὼς ἡ προσπάθειά μου αὐτὴ εἶναι πολὺ δύσκολη.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι τῆς ὑψηλότητάς Σας ταπεινὸς καὶ ἀφοσιωμένος δοῦλος.

H. Ward.

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΙΡΣΙΟΣ

Ο Φιλελληνισμὸς τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ

Λίγες ἡμέρες πρὶν νὰ δολοφονηθῆ τόσο βάρβαρα καὶ τόσο ἀγρία ὁ ἄνακτος καὶ εὐγενικοῦ Κυβερνήτης, ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, πού μαζί του ἐδολοφονήθηκε τότε καὶ αὐτὴ, εἶχε δεχθεῖ στὸ Ναύπλιο, τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσα, τὸν ἐνθουσιώδη φιλέλληνα καθηγητὴν στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου τῆς Βαυαρίας, Εἰρηναῖο Θεΐρσιον.

Ὁ σοφὸς Γερμανὸς κατέβηκε τότε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ περιηγηθῆ τὴν Ἑλλάδα, ἐλεύθερη πᾶν τῶρα, σύμφωνα μετὰ τοὺς θερμοτάτους πόθους του, νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ ἀπὸ κοντὰ τὸν οὐρανὸν τῆς, τὰ μνημεῖα τῆς, τὴν παλιὰ καὶ τὴν νέα ζωὴ τῆς.

Ὁ ἴδιος μαζί μετὰ ἄλλα του ἐπίσημα συστατικὰ γράμματα, ἔφερε στὸν Κυβερνήτη Καποδίστρια καὶ μιὰ ἀναφορὰ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, σπουδαστὲς καὶ ἰδιώτες, πού βρισκόνταν τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην στὸ Μόναχο. Ἡ βαθυτάτη συγκίνηση καὶ εὐγνωμοσύνη, πού ἐμπνέουν τὸ συστατικὸ αὐτὸ γιὰ τὸ μεγάλο Γερμανο φιλέλληνα, μπορεῖ νὰ δώσει τὸ μέτρο τῆς ἀπεράντης ἀγάπης του καὶ τοῦ θαυμασμοῦ του γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀντιγράφω ἐδῶ πιστὰ τὴν περιεργὴν αὐτὴ ἀναφορὰ στὸν ἀείμνηστο Καποδίστρια τῶν ξηνητεμένων τότε Ἑλλήνων τοῦ Μονάχου ἢ «Μοναχίου», ὅπως φαίνεται ἔλεγαν καὶ ἔγραφαν τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην τὴν πρωτεύουσα τῆς Βαυαρίας, καὶ γιὰ τὸ ἱστορικὸν τῆς περιεχόμενον, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν παράξενον γλωσσικὴν μορφὴν τῆς.

Τὸ γράμμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μονάχου.

«Ἐξοχώτατε Κυβερνήτα. Οἱ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντες Ἕλληνες θεωροῦντες τὸν γνήσιον φίλον τοῦ ἡμετέρου γένους, τὸν εὐγενῆ Ἀδελικὸν Σύμβουλον καὶ Καθηγητὴν Κύριον Εἰρηναῖον Θεΐρσιον, ἀποδημοῦντα εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα χάριν περιηγήσεως, ἐνομίσαμεν χρέος ἡμῶν ἀπαραίτητον, νὰ τὸν συνοδεύσωμεν μετὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, παρακαλέσαντες θερμοῦς τὴν ἐγγενεῖάν του νὰ ἀξιώσῃ νὰ τὴν δεχθῆ, ὡς δείγμα τῆς πρὸς αὐτὸν μεγάλης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν πρὸς πάντας ἡμᾶς εὐνοίαν καὶ προσέταλιν του.»

«Δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς μας νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἀξίαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνας τοῦ σεβασμοῦ τούτου ἀνδρός. Διότι ἡ Ἑλλὰς τοὺς γνωρίζει καλῶς, καὶ μαρτύριον τούτου εἶναι ἡ δωρηθεῖσα αὐτῷ παρ' αὐτῆς πρὸ χρόνων πολιτεία. Ἐξαιρέτως δὲ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης γνωρίζει διὰ τὴν ἐν τῶν κατὰ μέρος φιλελλήνων οὕτως μάλιστα δύναται νὰ ὀνομασθῆ ὁ θερμοτάτος φίλος καὶ εὐσεβέτης αὐτῶν, διότι πρῶτος οὗτος ἐκίνησε τὸν κάλαμόν του μετὰ τὴν πρὸς ὑπερόσπισιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, πρῶτος ἀνέγνωσε τὴν φωνὴν του προτρέπον, παρακαλῶν καὶ κατὰ πάντα τρόπον πείθων τὸ φιλάνθρωπον ἔθνος τῶν Γερμανῶν εἰς βοήθειαν τῶν ἀναξιοπαθούντων Ἑλλήνων, καὶ ἐστάθη τὸ πρῶτον ἐλατήριον, τὸ ὅποιον ἐκίνησε ποταμὸν καὶ μεγάλους ἐπαύσεις τῆς Ἑλλάδος νὰ πράξωσι πολλὰ καὶ μεγάλα κατὰ εἰς αὐτὴν ἐν καιρῷ τῶν μεγίστων ἀναγκῶν τῆς, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀποσιωποῦμεν ὅλα ταῦτα ὡς μακροτέρου λόγου ἔργον.»

«Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποσιωπήσωμεν καὶ τὴν εὐκρινῆ εὐνοίαν, καὶ τίς καθημερινὰς χάριτας, τὰς ὁποίας ἀθορομητῶς χορηγεῖ πρὸς πάντας ἡμᾶς τοὺς

ἐνταῦθα διατριβόνας. Ἡ ἐντιμος αὐτοῦ οἰκία εἶναι τοῖς πᾶσι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀνοικτή, καὶ ἡ εὐγενεία του ὑποδεχόμενος πάντας εὐμενῶς, συμβουλεύει μὲ σύνεσιν καὶ εὐλοκίαν ἐκαστὸν εἰς τὰ συμφερόντά του, προστάτει μὲ ζῆλον τοὺς πάντας εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἀγωνιζόμενος νὰ γίνῃ εἰς ὅλους ὀφείλιμος, καὶ ἐξαιρέτως νὰ ἐμπνέῃ μὲ τὰς σοφίαις νοθεσίας εἰς τὰ ἐνταῦθα σπουδάζοντα μειράκια ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας περὶ τὴν σπουδὴν φρονήματα, καὶ χαιρῶν φιλοστόργως διὰ τὰς προόδους των, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ εὐγενεία του εἶναι ὁ ἐνθερμος ἡμῶν κοινὸς ἐνταῦθα προστάτης.

Διὰ ταῦτα καὶ πλήρεις εὐγνωμοσύνης ἀναγγέλλομεν ταῦτα εὐχαρίστως εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα, τὴν σεβαστὴν λέγω, Κυβέρνησιν, νομίζοντες τοῦτο ἀπαρά-
τητον χρέος μας, διὰ νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸν σεβάσιμον τοῦτον συμπολίτην μας, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεύρουσι νὰ τιμῶσι τοὺς εὐεργέτας, καὶ αἰσθάνονται ζωηρῶς τὰ τῆ εὐγνωμοσύνης αἰσθήματα.

Ἐνῶ δὲ ὁμολογοῦμεν ταῦτα παρηγορία περὶ τοῦ ἀξιότιμου τοῦτου ἀνδρός, προσφέρομεν τὸ βαθύτατον σέβας καὶ δὴν ἡμῶν τὴν ὑπόκλησιν εἰς τὰς πατρικὰς προσταγὰς.

Ἐν Μοναχίῳ τὴν 14 Αὐγούστου 1831.

Τῆς Υ.Ε., Σεβαστῆ Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος, ταπεινότατοι καὶ εὐπειθέστατοι οἱ ἐν Μοναχίῳ Ἕλληνες, Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης, Φ. Ι. Θεσσαλομάγνης Κ. Κοιτογιάνης. Π. Κόβας. Π. Καλημέρης. Ι. Δοξαράς. Ε. Κόκκινος. Π. Σουμαρίπας. Ν. Κοτζιάς. Α. Σαχίνης. Ν. Λωρέντης. Σ. Ο. Ἰασονίδης. Ι. Μ. Ἰωαννοῦλης. Ι. Π. Χ. Βερόνης. Ι. Ἀντωνιάδης. Ι. Ἀπαλύρας. Ι. Α. Ποντίκης. Χ. Νικολαΐδης. Α. Λωρέντης. Ι. Φωτιάδης. Χ. Ι. Ἀνδρῆς. Ι. Καρπούνης. Α. Μ. Βότσαρης. Α. Μιαούλης, Ν. Μιαούλης Α. Σαχτούρης, Α. Ρένδης. Κ. Στοινάρης.

Διαταγὴ τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὸ Θεῖρισον

Ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας δολοφονήθηκε τὸ πρωὶ τῆς 27 τοῦ Σεπτεμβρίου 1831. Δεκαπέντε περὶπου ἡμέρες πρὶν νὰ δολοφονηθῆι, ὑπόγραφε γιὰ τὴν περιοδεία τοῦ Θεῖρισου στὴν Ἑλλάδα, τὸ παρακάτω ἱστορικὸ ἔγγραφο.

« Ἑλληνική Πολιτεία. Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ἀριθ. 2,652 Ἐγκύκλιος. Πρὸς τοὺς Πολιτικούς Διοικητὰς καὶ Στρατιωτικούς Ἀρχηγούς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατίας.

Ὁ Ἀδελφὸς Σύμβουλος τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, καὶ Προφῆσω τοῦ ἐν Μοναχίῳ Πανεπιστημίου Κύριος Εἰρηναῖος Θεῖρισος ἐπιφέρει τὴν παροῦσαν.

Ὁ γνωστὸς οὗτος ἀνὴρ εἰς τὴν σοφὴν Εὐρώπῃν διὰ τὰ φῶτα του, καὶ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας δι' ὅσα ἐξ ἀρχῆς διεπράξατο ὑπὲρ αὐτῶν πολλὰ καὶ μεγάλα καλά, ἤλθε νωστὶ εἰς τὴν φιλίαν του Ἑλλάδα διὰ πόθον περιηγήσεως, ἐφοδιασμένος μὲ συστατικὰ τῆς Α.Μ. πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐπιθυμοῦντες διὰ ταῦτα νὰ λάβῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων δείγματα τῆς πρὸς τὸν Σ. Μονάρχῃν εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους, καὶ τῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας τιμῆς, οἳς διατίτοιμεν νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, συνοδεύοντες μὲ τὴν ἀναγκαίαν στρατιωτικὴν φρουρὰν εἰς τὴν περιήγησιν τῶν ὑπὸ τὴν διοικήσειν σας τόπων καὶ χορηγοῦντες ὅσας τὰς δυνατὰς ἐνκολίας εἰς τὴν ὁδοιπορίαν του, καὶ εἰς τὰς ὁποίας μέλλει νὰ ἐπιχειρησθῆ ἀνάσκαψας πρὸς ἀνακάλυψιν Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐν Ναυπλίῳ, τῆ 13 Σεπτεμβρίου 1831. Ὁ Κυβερνήτης, Ι. Α. Καποδίστριας. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως Γραμματεὺς, Ν. Χρυσόγελος. »

Ἀθήνα 56 [11] 1931.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

BIBLIOGRAPHIE IONIENNE

(Προσθήκαι καὶ διορθώσεις)

57.—Ἱστορία σύντομος τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας, περιέχουσα τὴν ἀρχαίότητα αὐτῶν καὶ ἡρωϊκοὺς μετὰ τῶν Τούρκων πολέμους καὶ μάλιστα τοὺς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, κατοίκου τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἡγεμόνος τῆς Γραικίας καὶ Μακεδονίας. Ἐν Π α ρ ι σ ί ο ι ς, κατὰ τὸ 1803.

Εἰς 8ον. Τόμοι 2, σελ. 123 ἀμφότεροι. Ὁ Α'. τόμος περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν ταῦ Σουλίου, περαιούται δὲ εἰς τὴν σελ. 79' ἐν ἀρχῇ τοῦ τόμου τοῦτου ὑπάρχει προσφώνησις τοῦ συγγραφέως Χ ρ ι σ τ ο φ ὄ ρ ο υ Π ε ρ ῶ α ι β ο ῦ, κρυπτομένου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Στέφανος Ἀναγυράσιος, πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἀκολουθοῦσι δὲ ἐξάστιχα ἱεροσλεγεῖα ὑπὸ τοῦ λογίου Ἰερέως Ἀ ν δ ρ ῆ ο υ Ἰ δ ρ ω - μ ῆ ν ο υ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀνδρόνικος Ὀλύμπιος. Ὁ Β', τόμος περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῆς Πάργας ἀπὸ τῆς σελ. 81 μέχρι τέλους. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο μετετυπώθη τὸ δεύτερον ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ 1815, τὸ τρίτον δὲ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1857 ἐπανεξηθὲν καὶ διορθωθὲν κατὰ τὸ λεκτικὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως ἄξιον ὁμῶς περιεργείας εἶνε, ὅτι ὁ σ. ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τρίτης ἐκδόσεως ἀναφέρει μίαν μόνον ἐκδοσιν προγενεστέρην, ἧς ἐκλειψάσης—ἐκρίνεν ἀναγκαῖον κατὰ παρακίνησιν πολλῶν ὁμογενῶν νὰ δευτεροτυπώσῃ.

58.—Sopea la necessità di un Codice per li giudizi criminali delle isole Jonie, dissertazione di Pietro P. Petrizzopulo Leucadio. C o r f ù, nella stamperia del Governo 1817.

Εἰς 8ον, σελ. 16, ἐν σ. 3—5 ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφ. εἰς τὸν εὐγενῆ κύριον τῆς νήσου Δευκάδος Πατρίκιον Ρόος. (Βλέπ. καὶ Π. Λαμπρον ἐν «Χρυσολίδι» ἀρ. 96 σ. 625).

59.—Ἡ Ἑλλάδος. Ἱστορία, κυβερνήσις, νομοθεσία: (Ἀποθήκη τῶν ὀφελίμων γνώσεων). Σ μ ὕ ρ ν η 1841.

Εἰς 8ον μικρὸν; Τόμ. 5ος σελ. 5, 29, 47, 77, 98, 133 περιέχονται σύντομοι περιγραφαὶ τῶν Ἰονίων νήσων. (Βλέπ. Α. Μηλιαράκη. Νεοελληνικὴ Γεωγραφ. Φιλολογία σ. 79, ἀρ. 910).

60.—Παυσανίας ἢ περὶ καταχρήσεως, χαρτοπαιξίας καὶ λοιπῶν παιγνιδίων διασκεδαστικῶν λεγομένων (ὀπισθεν). Ἐν Ἀ θ ῆ ν α ι ς, τὴν 8 Δεκεμβρίου 1866. Ἀναστ. Μαυροκέφαλος.

Εἰς 8ον, σελ. 7, ἄνευ προμετώπης' τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα: Π α υ σ α ν ί α ς, Β α σ ί λ ε ι ο ς, Ν ι κ ὸ β ο υ λ ο ς, Ἀ ρ α τ ο ς, καὶ Κ λ ε ὸ τ ι μ ο ς.

61.—Μελέτιος ἢ περὶ προΐγαμίας καὶ ὄψιγαμίας ἀκαταλλήλου, καταλληλογαμίας καὶ ἐγκαίρογαμίας. (ὀπισθεν). Ἐν Ἀ θ ῆ ν α ι ς, τὴν 8 Δεκεμβρίου 1866. Ἀναστ. Μαυροκέφαλος.

Εἰς 8ον, σελ. 8, ἄνευ προμετώπης' τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα: Μ ε λ ῆ τ ι ο ς, Ν ι κ ὸ λ α ο ς, Δ η μ ῆ τ ρ ι ο ς, Μ ι χ α ῆ λ καὶ Β α σ ί λ ε ι ο ς.

62.—Ἐπιστολὴ τῆς Εὐστίας, ἥτοι ἱστορικὴ σύνοψις ἀπάντων τῶν γενονότων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου καταλύσεως τῆς Δημοκρατίας, ἧς ἐπίσης ἀφήγησις τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου, βιογραφίαι ἐνδόξων ἀνδρῶν κλπ. μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Δ. Σ. Λαυράγκα. Τόμος Α'. Ἐν Κ ε φ α λ λ η ν ί α, τυπογραφεῖον ἢ «Ἠχώ» 1878.

Εἰς 8ον, σελ. 55 καὶ μία λευκή.

63.—Χωρογραφικός χάρτης Κεφαλληνίας και Ἰθάκης, ἐκδοθεὶς ὑπὸ Γεωργ. Ν. Καλλινίκου 1890. Λιθ. Κ. Γρούνδιαν, Ἐν Ἀθῆναις.

Διαστ. 0,24X0,32 ἐκ. μ.

64.—Originalkarte der insel Zante, and grund der Englischen Seekarte und der Beobachtungen des prof. Dr G. Partsch. Entworfen und gezeichnet von Dr Karl Pencker. (κάτω) Gotha: justus perthes 1891. Red. v. Dr B. Hass eustein aut. v. C. Schmidt.

(Peter manus Geographische Mitteilungen).

Διαστ. 0,36X0,44 ἐκ. 4. Κλ. 1: 100.000.

ΔΙΟΝ, ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δ. ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΟΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

Τὰ τελευταία λείψανα ἀπὸ τὴν προεπαναστατικὴ οἰκογενειακὴ ἐγκατάστασι τῶν Κολοκοτρωναίων στὴν Ζάκυνθο, τὰ παρέλαβε, κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1862, ὁ στρατηγὸς Γενναῖος Κολοκοτρώνης, γιῶς τοῦ γέρου τοῦ Μωρηᾶ, πρῶτος ὑπασπιστὴς καὶ τελευταῖος πρωθυπουργὸς τοῦ βασιλέως Ὁθωνος.

Τὰ λείψανα ἐκεῖνα ἦσαν τὰ κόκκαλα τῆς μάννας του, τῆς πρώτης καὶ νόμιμης γυναῖκας τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, θυγατέρας τοῦ περιφημοῦ Καρούσου, προεστοῦ ἀπὸ τὸ Λεοντάρι τῆς Κυνουρίας. Ὁ πατέρας της, στὰ παλὰ προεπαναστατικὰ χρόνια εἶχε κατατομηθῆ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια ὅλης τῆς οἰκογενείας του κατὰ διαταγὴν τοῦ αἰμοβόρου Σαλτάμπαση πασσᾶ τοῦ Ναυπλίου. Τότε, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, εἴκοσι χρόνων παλληκᾶρι μὲ βγαλμένο στὸ κλαρί, ἐπαντρεύθηκε τὴν κόρη τοῦ Καρούσου, Αἰκατερίνη, μετὴν ὁποῖαν ἀπέκτησε τὸν Γενναῖο, τὸν Πᾶνο ποὺ σκοτώθηκε στὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτοῦ καὶ τὸν Κολλίνο, ποὺ τὸν ἐπάντρεψε, στῆς παραμονὴς τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του, μετὴν φαναριώτισσα, πριγκιπέσσα Ραλλοῦ Καρατζᾶ, θυγατέρα τοῦ παλαιοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας. Ἀπὸ τ' ἀγόρια του ὅμως, ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ τὴν βιογραφίαν του ποὺ ἔγραψεν ὁ ἴδιος μετ' ἀπλᾶ του λόγια, προηγεῖτο καὶ μία κόρη ποὺ ἐπάντρεψε, στὴν Μεγάλῃ Καστάνισσα τῆς Μάνης, μετὴν γιὺν τοῦ προεστοῦ Δουράκη.

Μετὰ τὸ 1806, τὴν ἐποχὴν, δηλαδὴ, ποὺ κατεδιώκοντο στὴν Πελοπόννησο, μετ' ἰσοδῆδες τοῦ Σουλτάνου, οἱ ἀποστάτες ραγιάδες καὶ ἰδίως οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄρμάτων, ὁ Κολοκοτρώνης μετέφερε καὶ ἐγκατέστησεν ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του στὴν Ζάκυνθο, ὅπου ἀνετόρφησαν καὶ ἐμεγάλωσαν τ' ἀγόρια του καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξεκίνησαν, ἀργότερα ἀκολουθῶντας τὸν πατέρα τους στὸν μεγάλο ἀγῶνα.

Στὴν περιτειωδῆ, ὅμως, ζωὴ τοῦ πολεμάρχου, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς οἰκογενειακῆς του ἐγκαταστάσεως στὴν Ζάκυνθο, ἡ διάφορος στρατιωτικὴς του ὑπηρεσίης πρὸς τὸ ἐπτανησιακὸν κράτος, ἀναφέρονται παρὰ μὴ μίᾳ περιεργῇ παρένθεσι τοῦ ἐπιγγέλματος τοῦ χασάπη, ποὺ ἐξήσκησεν ὁ Κολοκοτρώνης στὸ ὄραϊο νησί. Καὶ αὐτό, ὡς φαίνεται, ἔγινε ἀπὸ μεγάλη βιοτικὴ ἀνάγκη, πολὺν καιρὸν προτοῦ νὰ σηκωθοῦν τ' ἄρματα τοῦ Μωρηᾶ καὶ τῆς Ρούμελης.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φθονεροὺς ἐχθροὺς τοῦ γερο-Κολοκοτρώνη, τοῦ κτι-

ποῦσαν κάπου-κάπου, ἐπάνω στὴ διαμάχη, ὅτι » ἀπὸ χασάπης τῆς Ζακύνθου ἔγινε στρατηγός» καὶ ὅτι «κατόπιν ἀφέντεψε καὶ ἐμπῆκε στοὺς ἀρχοντικούς κύκλους τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Ἀθήνας». Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς, ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης, περιγράφοντας τὸν ἐμφύλιον πόλεμον στὴν Ἀρκαδία (χειμῶνας τοῦ 1824) ἀναφέρει μετ' πάθος ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης εἶπε στοὺς ἀπεσταλμένους του ὅτι «μετ' ἔλθει ζωντανὸ γιὰ νὰ με γδάρη σὰν πρόβατο». Αὐτὴν τὴν φράσιν ἐκράτοῦσε μέσα του ὁ Μακρυγιάννης καὶ γι' αὐτό, στὰ ἀπομνημονεύματά του προσθέτει ὅτι τὴν ἐξεστόμησε ὁ Κολοκοτρώνης «γιατὶ ἦταν χασάπης στὴ Ζάκυνθο καὶ γινώριζε τὴν τέχνη αὐτὴ» καὶ ἀφοῦ ἦρθε γυμνὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πλούτηναν καὶ ἔγιναν Κιαμιμπέδες αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του, καθημερινῶς ἐδούλευσαν τὴν πατρίδα μ' ἐμφυλίους πολέμους καὶ νέες φατρίες!...»

Οἱ Γριβαῖοι, πάλι, παλαιοὶ ἐχθροὶ τῶν Κολοκοτρωναίων ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν Ναυπλιακῶν, ἀποκαλοῦσαν τὸν γερο-Κολοκοτρώνη χασάπη τῆς Ζακύνθου ἀκόμα καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ποὺ συνέβη ξημερώνοντας, 3 Φεβρουαρίου 1843, στὴν Ἀθήνα. Δύο περὶπου χρόνια μετὰ τὸν θάνατόν του, πιάστηκαν σὰν σκυλλιά στὴ Βουλῆ (Νοέμβριος 1845), ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Θεοδωράκης ὁ Γρίβας. Ὁ τελευταῖος ἐπάνω στὴν ἔξαψί του ἐφώνησε:

«Ἄν ἦτανε κλέφτης ὁ πατέρας του, οἱ ἄλλοι ἦταν ἀρχοντες, κοτζαμπασῆδες καὶ ἀφεντάδες! Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε Κλέφτες! Ἄμ' βέβαια! Οὔτε κλέφτες εἴμαστε ποτέ, οὔτε χασάπηδες στὴν Ζάκυνθο! Ὁ πατέρας του ἦταν χασάπης στὴν Ζάκυνθο καὶ ὕστερα ἔγινε στρατηγός!»

Ὅστόσο, μετ' ὅλο τὸν θόρυβο ποὺ ἐπροκάλεσαν, στὴ Βουλῆ, αὐτὰ τὰ προσβλητικὰ λόγια τοῦ Θεοδωράκη τοῦ Γρίβα, ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἐκράτησε στάσιν ἀξιοπερητῆ καὶ περιφρονητικὴν, ἀπέναντι τοῦ ἀντιπάλου του καὶ ὅλες ἡ συμπάθειες τῆς Βουλῆς ἐστράφησαν πρὸς τὸν γιὺν τοῦ ἐνδόξου ἀρχιστρατήγου, ποὺ παρέμεινεν ἄθικτος ἀπὸ τὰ ταπεινὰ λόγια τοῦ ὕβριστοῦ τοῦ ἀποθαμένου μεγάλου πατέρα του.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Κολοκοτρώνη ἐκάθησε στὴν Ζάκυνθο μέχρις ὅτου ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις τοῦ Εἰκοσίου. Ἀρχετὸν καιρὸν πρὸ αὐτῆς ἡ γυναῖκα τοῦ Κολοκοτρώνη ἀρρώστησε καὶ ἀπέθανε. Τὴν ἔθαψαν ἔξω ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ ἐξωκλήσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στὸν ἴδιον τόπον ὅπου προσήρχοντο καὶ συνεδρίαζον οἱ φιλικοὶ, ἐκεῖ ὅπου ἔμαθαν τὸ μυστικὸν τῆς ἔβαιρας οἱ Κολοκοτρώνης, Νικηταράς, Βασιλῆς καὶ Κωνσταντῆς Πετιμεζαῖοι, ἐκεῖ ὅπου ὤρκισθησαν οἱ Κολλιόπουλοι, ὁ Μαρτελάος, ὁ Πλαπούτας, ὁ Δραγῶνας, ὁ Καλύβας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι παράγοντες τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος.

Ὅταν ἤρχισεν ἡ Ἐπανάστασις καὶ τ' ἄρματα ἄστραψαν καὶ βρόντησαν στὸν Μωρηᾶ καὶ τὴν Ρούμελη, τὰ παιδιὰ τοῦ γέρου τοῦ Μωρηᾶ, ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο γιὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ συμπολεμήσουν μετ' ὸν πατέρα τους ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Ἡ Ἰονικὴ κυβέρνησις ὅμως ποὺ ἐκράτει τὴν περιλάλητον οὐδετερότητα ἀπέναντι τοῦ ἀγῶνος, εἶχεν ἀπαγορεύσει τὰς ἀναχωρήσεις τῶν φιλοπολέμων Ζακυνθίων καὶ αὐτοὶ κατώρθωσαν νὰ φεύγουν μ' ἐνθουσιασμό ἀκράτητον κρυφὰ ἀπὸ τὸ νησί καὶ ν' ἀποβιβάζωνται εἰς τὰς πλησιεστέρας ἀκτὰς τοῦ Μωρηᾶ.

Ὁ αὐστηρὸς ἀστυνόμος Τζέν εἶπε στὰ παιδιὰ τοῦ Κολοκοτρώνη:

— Ἀδειάθετε γιὰ νὰ πάτε καὶ σεῖς στῆς κλεφτουριγῆς τῆς Κολοκοτρωνεῖας τοῦ πατέρα σας! Φύγετε ἀπ' ἐδῶ.. μὰρς!..»

Ἄλλ' οἱ νεαροὶ Κολοκοτρωνεῖδες δὲν ἔφυγαν μόνον ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸν κατᾶστημα. Ἐφυγαν καὶ ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο κρυφὰ καὶ κατώρθωσαν σύντομα νὰ βρεθοῦν στὸ πλάϊ τοῦ πολεμάρχου πατέρα των, ἐπάνω στὴν βράσι τοῦ ἀγῶνος.

Στὰς 3 Ἰανουρίου 1863, τρεῖς μῆνες περίπου, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Ὀθωνος, ἀφοῦ εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ πρωθυπουργικά του καθήκοντα ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἔφθασε στὴν Ζάκυνθο, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἕνα ἀπλό καὶ ἱερό καθήκον ἀπέναντι τῆς μητέρας του. Εἶχε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τάφο της χρόνια πολλά ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου μνημοσύνου της, ἀπὸ τὴν ἡμέρα δηλαδὴ πού ὁ πατέρας του μετέφερε στὸ κεφάλι του τὸν δίσκον μὲ τὰ κόλυβα ἀπὸ τὸ σπίτι του ἕως τὸν Ἄϊ—Γιώργη, σημεῖον τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν γυναῖκα του.

Ὁ στρατηγὸς ἐζήτησε νὰ πάρῃ τὰ κόκκαλα τῆς μητέρας του Αἰκατερίνης Κολοκοτρώνη καὶ νὰ τὰ μεταφέρῃ στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ τὰ θάψῃ στὸν κοινὸ Τάφο τῆς οἰκογενείας του, ἐκεῖ ὅπου ἦτο θαμμένος καὶ ὁ ἔνδοξος πατέρας του. Τότε, μόνο, στὸ ἐξοχικὸ ἐκκλησάκι ἐψάλλη ἀρχιερατικὸ μνημόσυνο καὶ στὸ ἐρημικὸ ἐκείνου κοιμητήρι ἀντήχησαν συγκινητικὲς ψαλμωδίες, μὲ συγκέντρωσι ἐπίσημη. Αὐτὴ ἦτο καὶ ἡ μεγαλειότερη καὶ τελευταία ἐπίσημη ἱεροτελεστία στὸ ἱστορικὸ ἐξωκλήσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετὰ τὴν ὁποῖαν μετεκομίσθησαν καὶ τὰ τελευταῖα Κολοκοτρωνεῖα λείψανα ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον. Ἐκτοτε στὸν ἱερὸ τόπο πού ἐγράφη κάποια ὥραῖα σελὶς τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, ἐβασίλευσεν ἡσυχία, ἄγνοια, καὶ ἀδιάκοπη καὶ θλιβερὴ σιωπῆ..

Δ. ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΔΥΟ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ἐτέρα γυνὴ σπουδαίαν παρασχούσα ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἔθνος αὐτῆς εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς ἀνεψιάς τοῦ κόμητος Καμίλλου Καβούρ δεσποίνης Ἀλφίερη προσενηχθεῖσαι. Ἡ μνησθεῖσα κυρία ἠρόσκοπε εἰς τὰς πολιτικὰς συζητήσεις, ἐμελέτα τὴν ἐν γένει πολιτικὴν κατάστασιν καὶ εἰδικώτερον τὴν ἐξωτερικὴν, ὡς σπουδαίως τὸ ἔθνος αὐτῆς ἐνδιαφέρουσαν. Διεκρίνετο ἐπὶ εὐθυμῶσι καὶ τόλμῃ ἀσυνήθει εἰς τὸ φύλον της. Ὁ Καβούρ εὗρισκεν ἱκανοποίησιν εἰς τὰς κρίσεις της καὶ εἰς τὰς γνώσεις της. Ἡ Ἰταλία τότε 1851—1857 ἦτο διηρημένη εἰς κρατίδια, στερούμενα πολιτικῆς συνοχῆς καὶ ἐνότητος, ὑπὸ Βασιλείκους τῶν Βουρβόνων, τὸ μόνον δὲ Κράτος τὸ ὁποῖον ὑπελογίζετο ἦτο τὸ Βασίλειον τῆς Σαυδηνίας, ὑπὸ τὸν ἐθνικὸν καὶ ἡρωϊκὸν Βασίλεα Βίκτωρα Ἐμμανουήλ, οὗτινος τὰς νύχτας τότε διηύθυνεν ὁ μεγαλόφρων Καβούρ, ὅστις σκοπὸν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ εἶχε νὰ συνενωθῶσιν ὅλα τὰ μικρὰ ἐκεῖνα Κράτη, καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἕνωσις τῆς ὅλης Ἰταλίας. Πρὸς ἐπιτυχίαν τὸσον μεγαλοφυῶς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολιτικῆς ἀπηγομένης συμμαχίαι μετ' ἄλλων ἔθνων ὅπως ὑποστηρίξωσι τὴν πολιτικὴν τοῦ Καβούρ καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἡ εὐκαιρία παρουσιάσθη, ἀπηγεῖτο δημοσ μεγάλη τόλμη καὶ σύνεσις. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκήρυξε πόλεμον ἡ Ρωσσία, ἡ διαρκῶς προφασίζομένη διὸ προστατεύει τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τῶν ἀγριπέσεων τῶν Τούρκων, πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς Τουρκίας συνεμάχησαν οἱ Ἀγγλογάλλοι. Εἰς τὴν Σεβαστούπολιν ἔνθα ἤδρευεν ἡ ἐστία τοῦ πολέμου ὁ Καβούρ διωκέπτετο νὰ ἀποστείλῃ 15—20.000 Ἰταλικὸν Στρατὸς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἀγγλογάλλων, ὅπως δι' αὐτῶν προκαλέσῃ τὴν συμμαχίαν των. Ἐδίσταζεν ὅμως καὶ ἐκνεύετο, διότι ὅλοι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ τότε Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ αὐτὸς ὁ φίλιτος αὐτῷ ὡς ὁμολογεῖ, ὁ Λαμόρορας, ὅλοι ἦσαν ἐναντίον· μόνος ὁ Βασίλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουήλ ἤθελεν, ἀλλ' ἀνεκόπτετο καὶ οὗτος, ὡς ἐκ τῆς ἐναντίας γνώμης ὅλων τῶν τότε Ὑπουργῶν του ἐσπέραν τινὰ ἐπιταθείσης τῆς περὶ τοῦτου συζητήσεως μετὰ τῆς ἀνεψιάς του Ἀλφίερη παρετήρησεν αὐτὸν αἰφνης εἰς ἄκρον σιωπῆλον οἱ

δὲ ὀφθαλμοὶ του ἀπῆστραπτον ἀνήσυχως. Ἐδρε τὴν εὐκαιρίαν ἢ ἀνεψία του καὶ τοῦ λέγει: τί ἔχεις Θεῖε διατὶ τόσον ἀνήσυχος καὶ σιωπηλός; δὲν στέλλεις στρατὸν εἰς τὴν Σεβαστούπολιν, νὰ ἀποσβέσῃς καὶ τὸ ἐκ τῆς Ναβάραρα ἤττης ὄνειδος;

Ὁ Καβούρ ἀπήντησεν αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ πράξω. Θὰ συνεννοηθῶ μὲ τὸν Βασίλεα νὰ παραιτηθῶ τοῦ νῦν Ὑπουργεῖου, ὅπως παραιτηθῆ ὁλόκληρον τὸ Ὑπουργεῖον, καὶ μοὶ ἀναθήσῃ τὸν σχηματισμὸν νέου Ὑπουργεῖου εἰς ὃ νὰ προσλάβῃ ἐκ τῶν προτέρων συμφωνοῦντας πρὸς τὴν γνώμην μου συνυπουργούς. Ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν ὁ Καβούρ συνεινοήθη κατὰ πρόωτον μὲ τὸν δοῦκα τοῦ Δραμῶν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας περὶ συμμαχίας, ἀπέστειλεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ πολέμου 15,000 στρατοῦ ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας, οἵτινες ἔλαβον μέρος καὶ εἰς τὰς μάχας, κατήγαγον νίκας μετὰ τῶν Ἀγγλο-Γάλλων, ἀνεβίωσε τὸ γόητρον τῆς Ἰταλίας ὡς καὶ ἐδραΐωσε τὴν συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀγγλο-γάλλων, ὧν αἱ συμμαχίαι ἀνεδείχθησαν αἱ γρηνητικαὶ στήλαι τοῦ Ἰταλικοῦ μεγαλοεργήματος. Τὸ περιεργον εἶναι, ὅταν ὁ Καβούρ συνεζήτη με τοὺς ὑπουργούς του, οἱ ὑπουργοὶ του τοῦ ἔλεγον διὸ οὐδὲν θὰ ὠφελῆθωσιν ἐκ τῆς τοιαύτης εἰς Σεβαστούπολιν ἐκστρατείας ἢ Ἀλφίερη ἔλεγε τούναντιόν διὸ δι' αὐτῆς θὰ ὠφελῆθωσιν περισσότερον παντὸς ἄλλου μέσου καὶ θὰ ἦτο κρίμα, θὰ ἦτο μία ἀνοησία (absurdité) νὰ παραλείψωσι τοιαύτην εὐκαιρίαν. Καὶ τὰ πράγματα ἐβεβαίωσαν τῶν λόγων τὸ ἀσφαλές. Τοιαύτη ἢ Ἐθνικὴ ὑπηρεσία ἦν παρόσχεν ἡ εὐφύνης καὶ φιλόπατρις ἀνεψία τοῦ Καβούρ Ἀλφίερη· ἐὰν δὲν παρέσχεν αὐτὴ, καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην βεβαίως ἐπὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ της ληφθεῖσαν ἐθνικωτάτην ἀπόφασιν.

Ἐν Ἀθήναις 7 Μαΐου 1924

+ ΔΙΟΝ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΔΙΑΦΟΡΑ

—Στὶς 30 Ἰανουαρίου ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, δεξιόθιθε ἐπίσημα τὸ νέο της Μέλος κ. Γρ. Ξενοπούλου. Τὸν προσεφώνησε ὁ κ. Βουρνάζος μὲ ὥραῖα λόγια καὶ μίλησε γιὰ τὸ ἔργο του ὁ κ. Νιρβάνας.—Ἀνταπήνησε ὁ κ. Ξενοπούλος μιλῆσας γιὰ τὸ Ἑλλ. Μυθιστόρημα. Ἀληθινὰ ὁ λόγος του ἦταν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα του — ἡ σοβαρώτερη μελέτη ποῦχει γίνει ὡς τώρα πάνω στὸ θέμα αὐτό.—Λυπούμαστε πού δὲν μπορούμε νὰ τὴ δημοσιεύσωμε ὁλόκληρη, παραπέμπομε ὅμως τοὺς ἀναγνώστες μας στὸ τεῦχος 15 Φεβρουαρίου τῆς «Νέας Ἐστίας», πού δημοσιεῖθηκα καὶ οἱ τρεῖς λόγοι ὁλόκληρον, καὶ στὶς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες τῆς 31 Ἰανουαρίου, πού ὅλες ἀφιέρωσαν στήλες γιὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτὴ δεξίωση. Ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία» εἶναι εὐτυχὴς βλέποντας τὴ Ζάκυνθον νὰ στέκει ἀκόμη στὶς πρώτες ἐπάλλξεις τῆς Ἑλληνικῆς διανοήσεως.

—Στὴν αἴθουσα «τῶν φίλων τοῦ λαοῦ» στὶς 21 Φεβρ. μίλησε ὁ κ. Ἀ. Ζώντος γιὰ τὸν Ζακυνθινὸ ποιητὴ Γιάννη Τσακασιάνο.

—Πέθανε στὸν Εὐαγγελισμό ἕνας ἀπὸ τοὺς λιγιστοὺς Ἕλληνας λογοτέχνες τοῦ ἐποχικοῦ χροστίου. Μεῖς οἱ νεώτεροι πολλά, ὁ Κώστας Παρορίτης. Τὸν ἀποκατέστησε συγκινητικὰ πρὸς νεοροταφεῖο ὁ Ρήγας Γκόλφης.

Σὲ συνεδρίασιν τῶν λογίων Ἑπτανησίων στὸ σπίτι τοῦ κ. Θεοδ. Βελλιαντίν ἀποφασίσθηκε ὀριστικὰ ἡ ἔκδοσις «Ἑπτανησιακῶν Χρονικῶν» μὲ συντακτικὴν Ἐπιτροπὴ τοὺς κ. Β. Δούμανην, Θεοδ. Βελλιαντίνην, Α. Ρομάνοβ, Α. Ἀνδρεάδην, Α. Μάτεσιν, Λιβαθινόπουλον, Μαριέτταν Μινώτου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΜΙΧ. ΡΟΔΑ.—*Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κώστα Κρουστάλη.*
Ἀλεξάνδρεια 1931 σελ. 52.

Ἡ γραμματολογικὴ ἔρευνα τῶν ποιητῶν τῆς περασμένης γενεᾶς, ἀρχίζει σιγὰ σιγὰ νὰ τραβᾷ τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὁσων ξέροντες νὰ ἐπιμηδίσουν τὴν προσπάθεια μιᾶς δόκιμης ἐποχῆς πού συμβολίζει τὴν αὐγὴ τῆς ἀναγέννησης τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Ἡ ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας δὲ δὴ μπόρῃ νὰ πάρῃ τὴν τελειωτικὴν της μορφήν, ἂν δὲν προηγηθῇ ἡ ἀπαραίτητη αὐτῆ ἐπιμέλεια γιὰ ν' ἀναλυθῇ, γνωρισθῇ καὶ τοποθετηθῇ μὲ μιὰ μέθοδο συγκριτικὴ καὶ ἱστορικὴ, ἢ ἐργασία ἐκείνων πού βάλανε τὰ θεμέλια στὴ νεώτερη ἐξέλιξη καὶ πορεία τῶν νεοελληνικῆς φιλολογίας.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μιχ. Ροδά γιὰ τὸν Κώστα Κρουστάλη, περιέχει τὴ διάλεξιν πού ἔγινε στὴν Ἀθήνα (8 τοῦ Μᾶν 1926) στὸ θέατρο Κοτοπούλη γιὰ νὰ στηθῇ τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἡπειρώτη ποιητῆ στὴν πλατεία τῆς Ἄρτας. Καὶ ἡ διάλεξι αὐτῆ δὲν περιορίζεται στὰ σύντομα μιᾶς συνηθισμένης ὁμιλίας, μὰ εἶναι ἀναλυτικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη ἀτόφια ὅλου τοῦ ἔργου τοῦ μοναδικοῦ τραγοιδιστῆ τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης. Μὲ φροντίδα, μὲ ἀγάπην, μὲ στοργὴν συγκέντρωσε ὁ κ. Ροδάς κάθε πληροφορία γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Κρουστάλη καὶ παρουσιάζοντας τὴν ἐποχὴ πού ἔζησε κ' ἔγραψε, μιᾶς διηγείται τίς δραματικὰς του περιπέτειας καὶ μιᾶς ἐξηγεῖ τὸ χαραχτήρα καὶ τὴ σημασία τῆς ποιητικῆς του δημιουργίας. «Δούλευε τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα ἔγραφε τοὺς ποιητικοὺς κατακλυσομοὺς τῆς ψυχῆς του».

Ἡ καθαρευουσιάνικη ἀντίληψι τὴν τέχνης δὲν εἶχε ἀκόμα μπόρῃ ν' ἀποτιναχθῇ καὶ διαλυθῇ, καὶ ἡ σχολαστικότητι θάμπωνε τὴν κριτικὴν παρατήρησιν τῶν τότε ἐπισημων λογίων. Ὁ Κρουστάλης σπρωγμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ συντηρήσῃ τὴν ἀστυνικήν του ὑπαρξιν, λάβαινε μέρος σιτοὺς Φιλαδέλφειους ποιητικοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς. Ἐπαίρους μάζανε βέβαια ἀπὸ τοὺς κριτῆς, μὰ τὰ χρηματικὰ βραβεῖα τοῦ διαφεύγανε. Ἡ στερηρὴ του καὶ καλύτερη συλλογὴ «Ὁ Τραγοιδιστῆς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης» (1893) παραγκωνίστηκε ἀπὸ τὸ ποίημα «Ἐρως καὶ Ψυχὴ» τοῦ Στρατήγγη, σὲ ἀνεργάδιαι καθαρεύουσα συνθεμένο.

Ἐνας καὶ μόνος τότες, ὁ Γαβριηλίδης, ἔντονα διαμαρτυρήθηκε μ' ἕνα πύρινον ἄρθρον του στὴν ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις», πού χαραχτήριζε τοὺς φιλολογικοὺς λογοκριτῆς τοῦ καιροῦ του ὡς «λογίους ἄνευ λόγου, ἐλληνιστὰς χωρὶς ἐλληνισμόν, σοφοὺς μετὰ περισσῆς μωρίας, χαραχτηρισμοὶ πού δὲ χάσανε ἀκόμα τὴν ἐπικαιροτήτά τους. Ἡ φωνὴ τοῦ Ψυχάρη ἂν καὶ εἶχε προηγηθῇ (1888), δεῖλιαζε τοὺς νεώτερον καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ τῆς ὀρμῆ δὲν εἶχε ἀκόμα ἐπιβληθῇ γενικώτερα. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι ὁ πρόωρος χαμὸς τοῦ Κρουστάλη, τὸ μαράζι πού τοῦ καταβρόχθισε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμί, εἶναι καὶ αὐτὸ στὸ παθητικὸ τῆς δασκαλοκρατίας πού τόσα θύματα πνευματικὰ εἶδε νὰ λυγίσουν μπροστὰ στὴ δύναμίν της. Γιὰ τοῦτο, ὅσοι μελετοῦνε φροντισμένα καὶ δίκαια τὴ δύσκολη αὐτῆ περίοδο τῆς λογοτεχνίας μας, ὅπως ὁ κ. Μιχ. Ροδάς, δὲν μποροῦνε νὰ μὴν ἐκφράσουν τὴν κατάπληξίν τους γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἐκείνους λογοτέχνης, γιὰ τοὺς ἀληθινὰ «ἀποφασιστικοὺς ἥρωες τῆς ἐλευθερίας» πού μὲ τῆς ζωῆς τους τὸ αἷμα πλημμυροῦσαν τὸ ἀξιοθαύμαστο πνευματικὸ τους ἔργο.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ.—*Ἀντίφωνα*, (ποιήματα), 1932.

Μερικά, καὶ πολλὰ ἴσως, ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν «Ἀντιφώνων» τοῦ κ. Μαλακάση, θὰ μποροῦσαν νὰ τὰ γράφουν καὶ ἄλλοι καὶ νεώτεροί του. Κανεὶς ὅμως δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὰ γράψῃ ὅλα... Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορά... Ἀρκεῖ ν' ἀνοίξῃ κανεὶς ὅποιανδήποτε σελίδα τοῦ βιβλίου, νὰ διαβάσῃ ὅποιανδήποτε στροφὴν, γιὰ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν ἴδιον ποιητῆν, τὸν ἕνα, τὸν κ. Μαλακάση. Ἀληθινὰ, πιστεύω, ὅτι, μέσα

στὸ ἔργο του ἡ τελευταία του συλλογὴ εἶναι ἡ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὴ. Δὲν εἶναι βέβαια δυνατό νὰ παραδεχθῶμε γι' ἀνώτερον τοὺς «Ἀσφοδέλους», σιτοὺς ὁποίους, ἂν δὲν γελιῶμαστε, εἶχε σταματήσει ὁ ποιητῆς. Ὅχι. Τὰ «Ἀντίφωνα» ἔχουν τώρα ἔτοιμη ὄχι μόνον τὴ γλώσσα, στὴν ὁποία ἀνέκαθεν εἶχε στραφῇ, — τὴν ἀστυνικήν μεσοαστυνικήν γλώσσα, — (προσπάθεια, γιὰ τὴν ὁποίαν ἐμίλησε καὶ τελευταίως στὴ συνέντευξίν του μὲ τὸν κ. Μλασιτᾶ, στὸ περιοδικὸ «Ἐβδομάς»), ἀλλὰ καὶ τὴν πλαστικὴν της μορφὴν καμωμένην στὴν ἐντέλεια. Naί, πιστεύω, ὅτι, ξεκινώντας μὲ τὰ «Συντερίματα» καὶ τὰ «Πεπωμένα», ὁ κ. Μαλακάσης ἤθελε νὰ φθάσῃ ἐδῶ. Αὐτὸς εἶναι. Ὅσοι παραδέχονται τὸ τελευταῖον τοῦ ἔργου γιὰ κατώτερον ἀπὸ τὰ προηγούμενα, σημαίνει ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα καταδικάζουν καὶ τὸ σύνολο. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἐννοηθῇ.

Ἀπὸ τ' «Ἀντίφωνα» λείπει, ἐξ ἄλλου, κάτι. — Λείπει; — ἡ ὄριμασις, ἔγινε πειστικώτερον καὶ δὲν φαίνεται πιὰ, καὶ δὲν χτυπᾷ κανὰ; Ὅπως δὲ ποτε, λείπει ὁ ὑποκειμενισμός, ὁ ἀπότομος, ἀλλὰ πάντα ἀπροσδόκητος καὶ ἀσθενὴς ὑποκειμενισμός, τῶν προηγουμένων συλλογῶν. «Κ' ἐγώ», ἢ «Ἐτοί κ' ἐγώ», ἢ «Μοιάζω κ' ἐγώ», — ἦταν ἄλλοτε συχνὰ οἱ ἀγαπημένους του στροφῆς, τὰ coups de la fin, στὰ παλαιὰ του. Τὴ μεγαλόπρεπην εἰκόνα ἀπὸ τὴ φύσιν ὑποκαθιστοῦσα βροντερὰ τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθ' ὧπου. Ὑποθέτω, ἦταν μιὰ ἀπομίμησις τοῦ μηχανισμοῦ τῶν Stances τοῦ Μωρεῆς, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπηρέασαν ὅλους στὴ νεότητά μας. Δὲν ἔστεκαν ὅμως στὰ ποιήματα τοῦ κ. Μαλακάση, κ' ἐφαινόταν μᾶλλον μιὰ τυπικὴ οἰκονομία, γιὰ νὰ κλείσῃ τὸ περιγραμμά τοῦ ποιήματος κάπως ὀριστικά. Στὰ «Ἀντίφωνα» τίποτε παρόμοιον δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἀνάμειξις, ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ ποιητοῦ μὲ τὸ περιβάλλον του δὲν ξαφνιάζει, ἀλλ' εἶναι ἀνθρώπινη, μετριοπαθὴς, καὶ βαθειὰ λυρική. Εἶναι καὶ τὰ δύο. Ὁ οὐσιαστικὸς λυρισμός, ἢ περιπάθεια τοῦ τόνου, αἴσθησις κ' ἐβάθυνε, καὶ ἐξ ἄλλου ὁ ἐγωκεντρισμός ἔγινε ἡπιώτερος, φιλοσοφικώτερος, ἀξιοπροσέστερος, σωστός.

Μερικῆς φράσεως, μερικῆς διατυπώσεως, μερικῆς λέξεως τῆς καθαρεύουσας σοκάρον τοὺς παλαιούς θαυμαστῆς τοῦ κ. Μαλακάση. Ἄς μὴ βιάζονται! Ὁ κ. Μαλακάσης θέλει νὰ εἶναι αὐτὸς πού εἶναι. Θέλει νὰ μείνουν αὐτὰ στὸ ἔργο του. Καὶ θὰ μείνουν. Θὰ σταθοῦν. Ἀπὸ τὸ ἔργο του βγαίνει νέο αἶσθημα φουκιοτήτος, — σὲ μιὰ καινούργια μορφήν. Ὁ ποιητῆς ἤξερε νὰ στρώσῃ καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ μέσα στὴν ὁμοιογένειαν τοῦ συνόλου μὲ τρόπον ἀπολύτως ἰσόροπον. Ὁ κ. Βλαχογιάννης εἶπε κάποτε ὅτι τὸ ἔργο τῆς τέχνης, ὅταν εἶναι ἄριστον, νομίζομε πὸς βγαίνει ἀπὸ μέσα μας καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην. Μὲ τὰ «Ἀντίφωνα» αὐτὸ συμβαίνει. Εἶναι ἔργο, ὅπου οἱ προθέσεις ἔχουν ὀλοκληρωθῇ. Κ' ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ποῦμε; τὸ ἔργο ἐνὸς μαίτηρος.

Α.

Ἐπανορθώσεις

Στὸ τελευταῖον μέρος τῆς ὀραίας μελέτης τῆς κ. Δεντρινοῦ μπερῶν πολλὰ τυπογραφικὰ λάθη. Ἐπανορθώνομε ζητώντας συγγνώμην.

Φίλη Κα Μινώτου

Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τυπογραφικὰ λάθη τῆς μελέτης μου εἶναι — στὴ σελίδα 184, τεῦχος 32 — τὸ ἀκόλουθο. «Ἐπρωτίμησε — τυπώνετε σεῖς — τὸ δεκατρισύλλαβο, ὅπως τὴν ἔγραψε ὁ Φλωρεντινὸς ποιητῆς...» Ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ νὰ τῶραμα ἐγώ. Θὰ πηδήσατε κάποιαν ὀλακκαρη γραμμὴν. Καὶ ὁ περὶ ἀνίδεος τοῦ μέτρου ἔρει, πὸς ἡ Κόλασιον τεῦ Dante γράφτηκε στὸν ἐντεκασύλλαβον. Ὑποθέτω — τὸ χειρόγραφο τῶρα σεῖς, καὶ δὲν κράτησα ἀντιγράφο — πᾶν δᾶρα φωνῶν; Ἐπρωτίμησε τὸ δεκατρισύλλαβον καὶ ὄχι τὸ ἐνδεκασύλλαβον μέτρον, ὅπως τὴν ἔγραψε ὁ Φλωρεντινὸς ποιητῆς; κ. τ. λ. Ἐκαθαρίστε παρακαλῶ τὰ πράγματα στὸ ἐρχόμενον φύλλον.

Μὲ χαιρετισμοὺς
ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

NEA BIBLIA

- Ἀγγελικῆς Χατζημηχάλη: «*Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη—Ρομυλοῦκι, Τρίπερι—Ἰκαρία*».—Πολυτελέστατη ἔκδοσις «Πυρσοῦ».—Ἀθήνα, 1931, δρχ. 200.
- Κώστα Κаланτζῆ: «*6 Συνομιλίες μου γύρω ἀπ' τὴν σύγχρονη πνευματικὴ ζωὴ*».—Ἀθήνα, 1931, δρχ. 12
- Ζαχ. Παπαντωνίου: «*Τὰ θεῖα δῶρα*».—Ποιήματα, ἐκδ. «Δημητράκου». Ἀθήνα, 1931, δρχ. 40.
- Γ. Κορδάτου: «*Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας*».—Ἐκδ. «Ράλλης», 1932, δρ. 15.
- Δημ. Π. Πασχάλη: «*Οἱ ἱππῶται τῆς Μάλτας καὶ ἀπόκρυφοὶ ἐνέργειαι αὐτῶν περὶ καταλήψεως διαφορῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἑλλά. Ἐπαναστάσεως*».—Ἀθήνα, 1932.
- Β. Κυριακοῦ—Μιτζωτάκη: «*Οἱ ἄδυναμοί*».—Ἱστορίες. Ἐκδοσις «Γκοβόστη», Ἀθήνα 1932, δρχ. 25.
- Ἀντρέα Καραντώνη: «*Ὁ ποιητὴς Γιώργος Σεφέρης*».—Ἀθήνα, Τύπ. τῆς Ἑστίας, 1931, δρχ. 20.
- Ε. Π. Φωτιάδης: «*Ἀπὸ τὸν Ἀλιόφρονα*».—Ἀθήνα, 1932. — (Ἐνατύπωση Ἡμερ. Μεγ. Ἑλλάδος).
- Δῶρου Φανταζῆ: «*Δίχως κανένα τίτλο*».—Ποιητικὴ συλλογὴ, Ἐκδοσι Ζερίγγα, Ἀθήνα, 1932, δρχ. 10.
- Μιχ. Λ. Ροδά: «*Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κώστα Κρυστάλλη*».—Ἐκδ. «Γραμματῶν» Ἀλεξανδρείας, Ἀθήνα, 1931, δρχ. 25
- Ἀριστείδης Πρόκου: «*Πρῶτα ποιήματα*».—Ἀθήνα, 1932, δρχ. 30.
- Ἀδελφότητος Ζακυνθίων (Σικάγου): «*Πανηγ. λεύκωμα*». Σικάγο, 1932.
- Κώστα Πασαγιάνη: «*Ἑλληνικὰ ταξίδια*».—Τόμος Α',—τόμος Β'. (Ἐφτάνησα).—Ἐκδότης Σιδέρης, Ἀθήνα, 1931, δρχ. 20 καὶ 25.
- Valentino Piccoli: «*Dei nuovi Sepolcri*» — Carme alla memoria di Italo Alessandro Mussolini, Milano, 1931
- Μ. Valsa: «*Le Théâtre crétois au XVII siècle*» — (Extrait de l'Acropole», Juillet—Sept. 1931).
- Κούλη Ἀλέπη: «*Ἐρημικοὶ περιπάτοι*».—Ἀθήνα, 1931, δρχ. 25.
- Κώστα Καιροφύλα: «*Ἡ Ζάκυνθος ὅπως τὴν εἶδαν οἱ περιηγηταὶ* Α'. (1931), Β'. (1932). Ἐνατύπωση ἀπὸ τὸ «*Ἡμερ. τῆς Μεγ. Ἑλλάδος*» τῶν ἐτῶν 1931 καὶ 1932).
- Θεόδ. Βρίκου: «*Ἑλληνικαὶ διάλεκτοι στὴν Νότιον Ἰταλία*» — (Ἐνατύπωση ἀπὸ τὴν «*Ἰόνιο Ἀνθολογία*» (Ἰαν. 1932).
- Γ. Κ. Σταμπολῆ: «*Συμφωνία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου*».—Ποιητικὴ συλλογὴ.—Ἐκδοσις «Μουσικῶν Χρονικῶν», Ἀθήνα 1932.
- Γερσο. Σπαταλά: «*Ὁμηρον Ὀδύσσεια. Τεύχος Α'. Ραψωδία Α'.*» — (Μετάφρασις). Ἀθήνα 1932, ἔκδοσις «Μουσικῶν Χρονικῶν».
- Γεωργ. Δέλιου: «*Νέοι κόσμοι*» (Comédie).—Θεσσαλονίκη 1932.
- Ἀγγ. Κασιγόνη: «*Τὸ αἰσθημα*».—«Ἐρευνα» Ἀλεξανδρείας, 1931.
- Α. Ι. Ζώντου: «*Γιάννης Τσακασιάνος.—Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ποιητής*».—Ἀθήνα, 1932, δρχ. 25.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Στὴν «*Ἐβδομάδα*» 21 Ἰαν. μιλεῖ ὁ ποιητὴς Μ. Τοιομῶκος.
- Στὸ «*Ρόδο*» (Ζακύνθου) ἄρθρον γιὰ τὰ ἀφιερῶματα στὸν Ἄγ. Διονύσιον, ποὺ πρόκειται νὰ ἐκποηθοῦν ἀπὸ τὸ ΟΔΕΠΑ.

- Στὴν «*Ἀνατολή*» (Ζακύνθου) ἐν' ἄρθρῳ τοῦ νέου ποιητῆ Σπύρου Γκούσκου γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς ποιήσεως.
- Στὸ «*Μεσολόγγιον*» (31 Ἰαν.): «*Ἡ συμβολὴ τοῦ Μεσολογγίου εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα*» πολὺ ἐνδιαφέρονσα μελέτη τῆς Ἀλδος Νύνιας Εὐαγγελάτου.
- Στὴν «*Κέρκυρα*» (Κερκύρας) 2 Ἰαν.: «*Ὁ Λον. Σολωμὸς ὡς ἀνθρωπιστὴς καὶ λυρικός*».—διάλεξις ποὺ ἔδωκε ἐκεῖ ὁ κ. Φανῆς Μιχαλόπουλος.
- Ἡ ἐφημερίς «*Ἡμέρα*» ἄρχισε δημοσιεύοντας συνεντεύξεις τοῦ συντάκτου τῆς κ. Κ. Καλλαντζῆ μὲ τις διανοούμενες ἐλληνίδες.—Στὸ φύλλο τῆς 24 Ἰανουαρίου εἶναι ἡ συνέντευξις τῆς Κας Μαριέτας Μινώτου. Ἡ κ. Μινώτου ἔχει τὴ γνώμη ὅτι ἡ λογοτεχνία μας εἶναι καθυστερημένη τοῦλάχιστον κατὰ 20 χρόνια καὶ ὅτι στὸ διάστημα αὐτὸ οἱ παλιοὶ δὲν ἔδειξαν καμμιά διαφορὰ. Δὲν κινήθηκαν σχεδὸν καθόλου. Σχολῆ καμμιά δὲν ἐδημιουργήθηκε, ἔχτος κείνης τοῦ Καβάφη, ποὺ εἶναι καὶ λανθάνουσα.—Ἡ μερὴν ἀνασιτάτωση ποὺ συντελεῖται μὲ τάσεις γοργῆς ἀνατροπῆς τῶν πάντων δὲ συγκίνησε κανένα (βγάζοντες βέβαια τὸν πεζογράφο Μυριβίλην).—Καὶ τελειώνει λέγοντας πὼς θάπρεπε νὰ ἐρχόμαστε σὲ συγχρόνη ἐπικοινωνία καὶ ἀμεσώτερη μὲ τοὺς ξένους διανοούμενους, ποὺ θάπρεπε νὰ προσκαλοῦνται γιὰ διαλέξεις—ἀπαράλλακτα ὅπως προσκαλοῦνται ἄλλοι καλλιτέχνες—γιὰ τὰ πῶ ἐνδιαφέροντα θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν σήμερα τὴ σκέψη.
- Στὰ «*Ἀθηναϊκὰ Νέα*» (3 Ἰανουαρίου): «*Νέος Σολωμὸς*».—Ἐν βιβλίῳ ποὺ συκοφαντεῖ καὶ παρεξηγεῖ τὸν Ἑθνικὸν Ποιητὴν τοῦ κ. Κώστα Καιροφύλα.—Στὶς 17 Ἰανουαρίου ὁ κ. Καιροφύλας ἀνταπαντᾷ στὸν κ. Μιχαλόπουλο.
- Στὴν «*Ἐργασία*» (6 Φεβρουαρίου): «*Ἡ σημερινὴ λογοτεχνία μας καὶ ἡ ἐξελίξις τῆς ἐν τῷ μέλλοντι*» τοῦ κ. Νικ. Ποριώτη.—Ἄρθρον σημερινότατον. Πέρονουμε δυὸ περικοπέτες: «*Ἐτοι μᾶς κάνουνε κ' οἱ ἀνίδεοι βιβλιοκἀπηλοι τὸν κριτικὸ καὶ δὲ βροῖσκει ἐκδότη, παρὰ ὑποχρεώνεται νὰ τυπώη μ' ἐξοδὰ του τὰ ἡρωϊκὰ ὄνομα καὶ πρῶμα, σὲ ρυθμὸ καὶ νόημα ἔργα του, ὁ πρῶτος σήμερα καὶ μὲς στοὺς ζωντανούς ζωντανὸς πεζογράφος μας, ὁ Βλαχογιάννης. Ἐτοι βάζουνε οἱ μαρσανοὶ κριτικοὶ μας στὴν ἀράδα, μαζί μὲ τοὺς ἀδέξιους στιχοπλόκους τῆς ἀράδας, τὴ θεόμορφη λύρα τοῦ Μαλακάση. «... Γι' αὐτὸ ἴσως καὶ προχτές, στὴν ὑποδοχὴ τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ, ἐνῶ θέμα εἶτανε «τὸ ἑλληνικὸ μυθιστόρημα κατὰ τὰ τελευταῖα 100 ἔτη» κανεὶς δὲν ἔγινε λόγος γιὰ τὴν τέχνη τοῦ Ψυχάρη, ἀν καὶ εἶναι τυπωμένο ἀπὸ τὰ 1797 «Τὸνεριο τοῦ Γιαννίρη», τὸ πρῶτον λογοτέχνημα στὸ νέο μας πεζὸ λόγο, τὸ πρῶτον ἀληθινὸ μυθιστόρημα τῆς νέας ἐλληνικῆς ψυχῆς...»*
- Στὴ «*Νέα Ἑστία*» (1 Ἰανουαρίου) μετάφρασις τοῦ «*Κόρακα*» τοῦ Edgard Poe ἀπὸ τὸν Μαρτῖνο Σιγοῦρο. Τὴν 1 Μαρτ. μετάφρασις τῆς «*Νύμφης τῆς Κορίνθου*» τοῦ Γκαίτε ἀπὸ τὸν Μαρ. Σιγοῦρο, νέα ὡραιότατα ποιήματα τοῦ Τέλλου Ἄγρα.
- Στὸν «*Νεολόγο*» Πατρῶν 6 Ἰανουαρίου: «*Ὁ κερφαλλῆν σατυρικός Ἀνδρέας Λασκαράτος καὶ τὸ ἔργον του*», διάλεξις τοῦ κ. Χαρ. Κακούρη στὴν Πάτρα.—Στὶς 11 Ἰαν. 1932: «*Ἰούλιος Τυπάλδος ὁ «αἰθεροπλάνητος», τοῦ Θάνου Τσουκαλά, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἀνατύπωση ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ Μαρ. Σιγοῦρου γιὰ τὸν Τυπάλδο.*—Στὶς 10 Φεβρ.: «*Ὁ λοξευτὴς τοῦ στίχου Μιχαὴλ Ἀβλιχος*».
- Στὴν «*Ἑστία*» ἐξακολουθοῦν τὰ πολλὰ ἐνδιαφέροντα ἱστορικὰ σημεῖωματα τοῦ κ. Γατόπουλου: «*Ἀναφοραὶ πρὸς Κυβερνήτην*», «*Ἐπήραμε τὴν Πόλι!*», «*Ἡ θυσία τοῦ βιβλίου*», «*Πρέσβυς στὴν Ἑλβετία*», «*Ρωξάνη Στουρτζα*», «*Βίαρος καὶ Ἀγροστίνος Καποδίστριας*», «*Ὁ πληρεξούσιος Καποδίστριας*».
- Στὴν ἴδια ἐφημερίδα ἐντὶ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ Σκίπη «*Ἐπιστοφὴ εἰς τὸν Γκαίτε*» (6 Ἰανουαρίου) ἐκ τῆς Ἑλισβετίας Κολῶνα τοῦ Καμπούρογλου. Ὁ κ. Σκίπης ποιεῖ ἐπίσης ἐννοικώτατα τὴ συλλογὴ τῆς Ἡβης Μελισάνδης.
- Στὴν «*Καθημερινή*» (Ἰανουαρίου): «*Ὅταν αἱ λέξεις χάνουν τὴν σημασίαν*

των . . . Καὶ πάλιν περὶ Σολωμοῦ» τοῦ κ. Φ. Μιχαλόπουλου, πὸν εἶναι ἀπάντησις
 εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Καιροφύλα σὺν Ἀθηναϊκῶν Νέα.

— Στὴν «Πρωΐα» πολὺ ἐνδιαφέρουσες ἐπιφυλλίδες τοῦ κ. Γ. Βλαχογιάννη.
 Σημειώοντες: «Πομπή καὶ Γάνα» γιὰ τὴν ποιητὴς διαδόχου μὲ ἐνδιαφέρου-
 σες πληροφορίες γιὰ τὴν σχετικὴν ποιητὴν Ἐφτάνησο.

— Στὸ «Ἐλ. Βῆμα» (1 Ἰαν.): «Ὁ πρὸ τῆς δημοκρατίας σταθμὸς» πολὺ
 ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Ν. Ἀποστολοπούλου.

— Λαβαίνουμε ἀγγελία προσεχοῦς ἔκδοσης νέου περιοδικοῦ μὲ τὸν τίτλο:
 «Δελτίο κριτικῆς, μηνιαία ἔκδοσις ἐλέγχου» ἀπὸ τοὺς κ. Κ. Δάφνη, Λ. Φανταζή.

— Στὸ «Mondo classico» (Δεκέμβριος) κριτικὴ γιὰ τὴν Ἰταλικὴν μετάφραση,
 καὶ ἀνάλυσις τῶν γυναικῶν τῆς Θράκης τοῦ Σοφοκλέους ἀπὸ τὸν Gennaro Perrotta.—
 Ἐπίσης μιὰ πολὺ σπουδαία μελέτη «Manillo poeta Augusteo — appunti sulla
 divinazione di Augusto».

— Στὴν «Ἑπειρωτικὴν Ἠχώ» (10 Φεβρ.) ἀναδημοσιεύεται τὸ ἄρθρον τοῦ
 κ. Ζώντου στὴν «Καθημερινή» (28 Ἰαν.) σχετικὸ μὲ τὴν τελευταία πολεμικὴ
 Καιροφύλα—Μιχαλόπουλου γύρω εἰς τὸ Σολωμό.

— Στὴν «Ἐλευθερία» (Κερκύρας) (5 Ἰαν) ἄρθρον ἐναντίον τῆς σκέψης τῆς
 στέγασης Δημοτικῶν Ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ μέγαρον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ὅπου ἡ Ἰό-
 νιος Βιβλιοθήκη. — Εὐτυχῶς πὸν ἡ ἐπέμβασις τοῦ κ. Παπανδρέου ἀπεσφόρησε μιὰ
 τέτοια ἐπιτυχία.—Στὴν ἴδια ἐφημερίδα (13 Ἰαν.) ἄρθρον τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Βι-
 βλιοθήκης κ. Σολδάτου: «Κέντρον πνευματικῶν ὑπερλάμπρου δόξης» — μιὰ σύν-
 τομη ἱστορίας τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης τῆς Κερκύρας.

— Ὁ «Κῆρυξ» (Σικάγου) εἰς τὸ πρωτοχρονιάτικον τεῦχος ἀναδημοσιεύει τὸ παλιὸν
 ἄρθρον τῆς Κας Μαρ. Μινώτου: «Χριστούγεννα εἰς τὴν Ρώμην.—Ἐπίσκεψις εἰς τὸν Πάπα».

— Μὴ ἐνδιαφέρον παρακολουθοῦμεν στὴν «Πολιτεία» τὴν φιλολογικὴν ἀνταπο-
 κρίσιν ἀπὸ τὸ Παρίσι τοῦ Ἀρίστου Καμπάνη. Εἰς τὸ φύλλον τῆς 3ης Ἰανουαρίου
 ὁμιλεῖ διὰ τὴν κυκλοφορίαν εἰς τὸ Παρίσι γιὰ τὸν ὑπόγειον σιδηρόδρομον, γιὰ τὸν
 ὁποῖον γράφει τὰ ἑξῆς: «Διὰ τὰς μεγάλας ἀποστάσεις χρειάζεται ν' ἀλλάξῃ ἀλλεπάλ-
 ληλα τραίνα ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπαξ ἐγὼ λαβὼν πείραν αὐτῆς τῆς μεθόδου κυκλοφο-
 ρίας, τὴν παραμέρισα ὀριστικῶς. Διὰ τοὺς νευρικοὺς, ἰσχύει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπεν
 ὁ ἄλλοτε γενικῶς Πρόξενος ἐδῶ, ὁ γνωστὸς λόγιος Μαρτίνος Σιγούρος:—Δὲν μοῦ ἀρέ-
 σουν προγεύσεις θανάτου. Ἀφοῦ πρόκειται νὰ διέλθω μιαν αἰωνιότητα εἰς τὴν χώ-
 ραν τοῦ Πλούτωνος καὶ τῆς Περσεφόνης, διατὶ νὰ μὴ χαρῶ κατὰ τὴν βραχεῖαν
 αὐτὴν παρενθεσιν ζωῆς τὸν ἄερα τοῦ ἐπάνω κόσμου;»

— Ἡ «Ἀδελφότης Ζακυνθίων» τοῦ Σικάγου εἰς τὸν χορὸν πὸν ἔδωκε μοίρασε
 ἐν ὁμοφρονουμένῳ λεύκωμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐνωσεως, πὸν ἐπιμελή-
 θηκε τὴν ὕλην, κ. Χρηστὸς Ἀκτύπης μάζεψε τὰ πρὸς καλογραμμένα κομμάτια γιὰ
 τοὺς μεγάλους Ζακυνθινούς, Φώσκολο, Κάλβο, Στ. Μαρτζώκη, Καντούνη, Γουζέλη,
 Μάργαρη, Ἀνδ. Μαρτζώκη, Τσακασιῶν, Τροτσέτη, Μαρτίνου Σιγούρου, μαζὶ μὲ με-
 ρικὰ τῶν ποιημάτων. Οἱ περισσότερες μελέται καὶ εἰκόνες ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ τὸ
 «Φωσκολιανὸν Λεύκωμα» καὶ τὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογία». — Στὸν κ. Ἀκτύπη
 συγχαρητήρια.

— Στὴν «Ἐσπερινή» (6 καὶ 7 Μαρτίου) μακρὰ συνέντευξις μὲ τὴν Κας Μαρ.
 Μινώτου.

— Στὴν «Ἐργασία» ὁ κ. Σκίπης μάζεψε τὴν γνώμην γιὰ τὴν συλλογὴν τῆς Μι-
 λισσάντης τῶν κ. Σιγούρου, Μιχ. Ἀργυροπούλου κ. τ. λ. — Γράφει σχετικῶς καὶ
 ὁ Μαλακῆς.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη

Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρεία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μὲ κεφάλαια ἰδικὰ τῆς

λίρας 18.000.000.

Πράκτωρ ἐν Ζακύνθῳ Δ. Β. ΔΗΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρχ. 1.205.000.000.—
 Καταθέσεις (τῆ 31η Δεκεμβρίου 1931) » 7.709.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
 Ὑποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
 Πρακτορεῖον ἐν Νέῳ Ὑόρκῳ: 51 Maiden Lane
 Γραφεῖον ἐν Σικάγῳ: 33 S. Clark Street
 Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης
 φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ
 τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους.
 Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προ-
 θεσίᾳ καὶ ταμιευτηρίῳ) εἰς δραχμάς καὶ ἑξῆς νο-
 μίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

ΙΑΚΩΒΑΤΙΔΟΥ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλά-
 δος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς
 Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ
 Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

**ΤΑ ΛΕΥΚΑ ΔΟΝΤΙΑ
ΕΙΝΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ**

Τὰ κίτρινα κίτρινα και χαλασμένα δόντια δέν συμβάλλουν εἰς τήν ὑγείαν, ἀλλά οὔτε και εἰς τήν εὐτυχίαν.

Ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς καταστάσεως ὀφείλεται εἰς τὰ ἐντός τοῦ στόματος μικρόβια. Ἡ Κολυνός ταχέως ἐξολοθρεύει αὐτά.

Μεταχειρισθῆτε πρῶτῃ και βραδύ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὴν Κολυνός θέτοντες ἓνα ἑκατοστόμετρον ἐπὶ ξηρᾶς ψήκτρας και παρατηρήσατε τότε τὰ δόντια σας· θὰ εἶναι κατὰ τρεῖς ἀποχρώσεις λευκότερα.

Ὁ ἀντισηπτικός ἀρρὸς καταστρέφει τὰ μικρόβια ἐξουδετερώνει τὰ ὀξέα και ἐπαναφέρει τὰ δόντια σας εἰς τὴν φυσικὴν τῶν λευκότητα, χωρίς νὰ τὰ βλάβῃ.

ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΗΝ ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑΝ

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ:

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ, ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 4 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἐπὶ πλέον τῶν καταθεσεῶν μου, ἔχω τὸν τόκον μου 4 ο)ο, ἔχω τὰ χρήματά μου ὅποτε τὰ χρειασθῶ, κ' ἔχω ἐπὶ πλέον μίαν

ΔΩΡΕΑΝ

ἀσφάλειαν δι' ἀρρώστειες και ἀτυχήματα τῆς ζωῆς, Οὕτω ἂν ἀρρωστήσω παίρνω τὸν τόκον μου και ἐπὶ πλέον ἡμερησίαν ἀποζημίωσιν.

ΔΩΡΕΑΝ

Ἄν ἀποθάνω ἢ οἰκογένειά μου θὰ εἰσπράξῃ και τὴν κατάθεσίν μου και τὴν ἀποζημίωσιν.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΤΕ ΤΡΑΠΕΖΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΗΚΗΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΕ ΔΟΥΛΟΥ